

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Сучасна юридична наука в євроінтеграційному процесі

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua

Юридична лінія

19 лютого 2014 р.

**УКРАЇНА
Тернопіль
2014**

Сучасна юридична наука в євроінтеграційному процесі: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. - Тернопіль, 2014.- 102 с.

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних питань, які оприлюднені на інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. 0979074970
E-mail: lex-line@ukr.net

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язкове.

ПРАВОМЕРНОЕ ПОВЕДЕНИЕ: ПОНЯТИЕ И ПРИЗНАКИ

Асриян Илона Борисовна

*студентка, экономико-правовой факультет, Донецкий национальный
университет*

Актуальность темы исследования правомерного поведения способствует раскрытию факторов, формирующих жизненную позицию, личностное восприятие действующей правовой системы и определяет “линию” правомерного поведения человека.

Существует большое количество научных работ различных авторов, заинтересованных темой правомерного поведения, например, С.С. Алексеева, П.М. Рабиновича, Г.Ф. Шершеневича.

С.С. Алексеев считает, что правомерному поведению присущи следующие признаки:

во-первых, правомерное поведение соответствует требованиям правовых норм. Человек действует правомерно, если он точно соблюдает правовые предписания;

во-вторых, правомерное поведение обычно социально полезно. Это действия, адекватные образу жизни, полезные (желательные), а порой и необходимые для нормального функционирования общества;

в-третьих, правомерному поведению присущ признак, характеризующий его субъективную сторону, которую, как и у любого другого действия, составляют мотивы и цели, степень осознания возможных последствий поступка и внутреннее отношение к ним индивида.

Таким образом, правомерное поведение – это массовое по масштабам социально полезное осознанное поведение людей и организаций, соответствующее правовым нормам и гарантируемое государством [1,с.178].

По мнению П.М. Рабиновича к признакам правомерного поведения относятся:

- высокая правовая культура граждан и должностных лиц;
- нравственные ценности, которых придерживается большинство населения.

В связи с этим, ученый, считает, что правомерное поведение - это осознанное деяние (действие или бездействие) участника общественного отношения в соответствии с требованиями правовых норм [2, с.127].

В контексте нашего вопроса Г.Ф. Шершеневич также выделяет следующие признаки правомерного поведения:

- интересы и желание человека;
- чувства человека.

Исходя из этого, правомерное поведение - это обусловленное культурно-нравственными воззрениями и жизненным опытом человека деятельность в сфере социального действия права, основанная на сознательном выполнении его целей и требований [3, с.175].

На основании вышеизложенного можно сделать вывод, что признаками правомерного поведения являются:

- волевое поведение, прямо ориентированное на соблюдение, исполнение, использование правовых предписаний;
- социально полезная деятельность, направленная на удовлетворение интересов.

Таким образом, правомерное поведение – это действие или бездействие, прямо ориентированное на соблюдение, исполнение, использование правовых предписаний, которые являются социально полезными, направленный на удовлетворение интересов, достижение полезных целей и социальных ценностей.

Література:

1. Алексеев С.С. Теория государства и права: Учебник для юридических вузов и факультетов/ Под ред. Алексеев С.С., Архипов С.И.- М.: Норма, 2005. – 196 с.
2. Рабинович П.М. Основы общей теории права и государства. Издание 5-е, с изменениями. Учебное пособие. - К.: Атика. - 2001. - 168 с.
3. Шершеневич Г.В. Русская философия права: философия веры и нравственности. - СПб.: Алетейя. -1997. -175 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА

*Бережанська Вікторія Вікторівна
бакалавр, Донецький національний університет*

Українське суспільство - політичний організм, об'єктивно вимагає удосконалення системи влади. Важливою умовою успіху побудови нової системи влади, в тому числі і законодавчого органу влади, має бути її суспільна підтримка.

Аналіз чинного законодавства свідчить, що взаємодія держави із суспільством є необхідною і потребує подальшого вирішення і вдосконалення.

Таким чином, мета цієї статті – є визначення особливостей взаємодії держави і суспільства.

Слід навести приклад, щодо взаємодії народних депутатів України (далі – НДУ) і громадян. Вони повинні впливати через своїх представників (НДУ) на правотворчість і «задавати» програму діяльності всій системі влади. Тобто, коли народні депутати вносять законопроекти на розгляд до Верховної Ради, виникає безпосередній зв'язок держави в особі її органів із суспільством, який виражений в Законі України «Про статус народного депутата України» (ст.7).

Так, в Законі України «Про статус народного депутата України» зазначені взаємовідносини народного депутата з виборцями, згідно з яким вони здійснюють зв'язок із громадянами, які мешкають на території України в порядку персонального представництва, визначеному депутатськими фракціями Верховної Ради України. Визначені також обов'язки щодо інформування виборців про свою діяльність під час особистих зустрічей з ними та через засоби масової інформації[1].

Незначна кількість народних депутатів, окрім зустрічей, спілкуються з виборцями в онлайн-режимі, хоча це не є обов'язковим. Часто народні депутати в прямому ефірі (за допомогою телебачення), інформують про свою діяльність, зацікавлені в тому чи іншому питанні, громадяни мають можливість задати питання і відразу отримати відповідь.

Проте не завжди, депутати реєструються в соціальних мережах і, таким чином, у виборців нема «доступу» до народних депутатів і можливості вчасно висувати свої пропозиції та зауваження.

Інститути громадянського суспільства виступають гарантом непорушності особистих прав громадян, формують ті риси людини, завдяки яким вона стає здатною до ефективних солідарних дій. Важливо також те, що інститути громадянського суспільства впорядковують і систематизують вимоги людей, створюють сприятливі умови для функціонування демократичної влади. Завдання законодавчої влади – напрацювати канали зворотної інформації протестів і вимог громадян, і своєчасно реагувати на ці проблеми, використовуючи свій вплив на виконавчу гілку влади[2, с.9].

Отже, онлайн-режим між народними депутатами і їх виборцями, на нашу думку, повинен бути обов'язковим. Враховуючи сучасний технічний модернізаційний крок вперед, суспільство має право голосу і на висловлення своєї думки, ці права вони реалізують безпосередньо через питання, які прагнуть задати «тут і зараз».

Необхідно зазначити, що Ю. Тимошенко, перебуваючи на посаді Прем'єр-міністра України, в січні 2010 року, створила «власну» Конституцію і, таким чином, хотіла «зрівняти» народ з державою. Згідно її рішення, народ України має визначити, якою буде нова Конституція.

Так, экс-прем'єр-міністр наголосила: "Коли ми говоримо про нову Конституцію України, ми говоримо про чітке визначення, якою має бути країна: з парламентською чи президентською формою правління. І це значить, що починати нам потрібно або з великого масштабного опитування людей, що більш чітко і зрозуміло лягає на свідомість, світогляд, на душу кожного українця і, з іншого боку, ми повинні також розраховувати і на можливість проведення референдуму[3].

В кінцевому результаті, на законодавчому рівні, ця конституція не стала реалізовуватися, але політик прагнула максимально підвищити роль громадян в країні, надати більшого значення Конституції України, а отже і всіх інших законів.

Важливо сказати, що в Російській Федерації з 2013 року законодавчо урегульовано роботу Сенаторів в режимі-онлайн. Перший заступник Голови РФ О. Торшин, виступаючи на «круглому столі» назвав це нововведення «діалогом держави і суспільства через Інтернет», доповнивши, що тут безумовно мова буде йти про якість законодавства, і воно, безумовно, буде підвищене[4].

Згідно Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» засідання Верховної Ради є гласними. Це забезпечується шляхом трансляції по телебаченню і радіо, публікації стенографічних бюлетенів засідань Верховної Ради, її рішень у Відомостях Верховної Ради України, та інших виданнях Верховної Ради, а також шляхом розміщення інформації на офіційному веб-сайті Верховної Ради[5]. Таким чином, Верховна Рада інформує громадян про свою діяльність (ст.3).

Отже, Верховна Рада, в режимі постійного інформування громадян, взаємодіє з суспільством. Це, насамперед, впливає на правову культуру громадян, вони орієнтуються в надходженні нових змін і доповнень до законодавства України, тому їм легше відстоювати свої права і виконувати обов'язки, не перевищуючи їх.

З огляду на це пропонується:

- доповнити статтю 24 Закону України «Про статус народного депутата України», а саме:

- у пункті 11 статті 24 після слів «постійно підтримувати зв'язки з виборцями» доповнити словами «особисто або в режимі онлайн».

Література:

1. Про статус народного депутата України : Закон України від 17.11. 1992 №2790 – XII / Відомості Верховної Ради України. – К., 1992. - №3.- Ст. 7.
2. Пікун Т.О. Механізм держави: ретроспективний огляд та сучасні наукові тенденції визначення / Т.О. Пікун // Право і суспільство. – 2010. - №2. – С.9 - 18.

3. Юлія Тимошенко: народ має визначити, якою буде нова Конституція (за підсумками 2010 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tymoshenko.ua/uk/article/z6wasmam>
4. Робота сенаторів в режимі онлайн допоможе підвищити якість законодавства станом на 17.10.2013 року [Електронний ресурс] / Щоденник «Круглого столу». – Режим доступу: <http://council.gov.ru/press-center/news/15135/>
5. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2012 р. №1861-VI//Відомості Верховної Ради України. – 2010. - № 14-17. – Ст. 3.

ДЕМОКРАТІЯ ЯК ЦІННІСТЬ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Бондаренко Мар'яна Олександрівна
студентка юридичного факультету Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Фундаментом для побудови ідеальної правової держави завжди будуть виступати найкращі політико-правові надбання людства, серед яких ми сміливо можемо виділити такі значущі для суспільства цінності як демократія, права та свободи людини, справедливість та недоторканність суду, правова культура. Звернення до проблем розбудови правової держави у контексті європейської інтеграції України є на сьогодні дуже актуальним, адже у світі невинно відбуваються глибинні й об'єктивні процеси становлення єдиного відкритого суспільства, що живе за принципами демократії. Але водночас викликає занепокоєння недостатня готовність народу не просто сповідувати основні демократичні принципи, а й жити за ними, змінювати себе й своє життя на краще, долаючи нелегкий шлях економічних реформ і перебудови свідомості.

Демократія у сучасній філософії права осмислюється як цінність правової держави. Проте до сьогодні науковці ще не виробили остаточних, загальноприйнятих уявлень про цей феномен, на основі яких кожен громадянин міг би дати чітку відповідь на питання: «Чи є Україна демократичною країною?» і «Які перспективи розвитку демократії в нашій країні?». Аби розібратися у цих складних питаннях замало бути політологом, соціологом або кваліфікованим юристом.

Мета: виявити ціннісні орієнтири, які в сучасних умовах дозволять Україні стати дійсно демократичною, правовою державою, що має посісти гідне місце серед інших європейських країн.

Розвиток демократії в Україні має свою специфіку і пов'язаний, в першу чергу, із ментальністю українського народу, а саме з такими притаманними йому рисами, як волелюбність, відсутність завойовницьких намірів і прагнення миру, емоційність і схильність діяти «за велінням серця», глибока релігійність та моральність. Проте ці позитивні риси характеру пересічного українця мають й інший «бік медалі», а саме, недостатня готовність дотримуватися норм позитивного права, намагання «обійти» закон, якщо виникає така можливість. Саме тому становлення правової демократичної держави на шляху до європейської інтеграції в незалежній Україні, основними ознаками якої є розвиток громадянського суспільства, розподіл влади, верховенство права, реалізація прав і свобод громадян, відбувається сьогодні із такими труднощами.

Аби переконатися у природній схильності українського народу до демократичних засад суспільного розвитку, звернімося до міркувань українських мислителів.

Суспільно-політичний ідеал Г. Сковороди – гармонійне суспільство – трактується ним як «людська держава», політичний устрій якої спирається на суспільний компроміс, взаєморозуміння і духовну (божественну) єдність громадян. І хоч його міркування певною мірою мають фрагментарний характер, багато в чому позначені утопізмом і містикою, загальна ідеологія повернення (наближення) людини до людських форм соціальних відносин, схоплена філософом досить точно і своєчасно.

Т. Шевченко розглядав демократичний ідеал з позицій гуманізму та природного права і пов'язував його ідеал не з буржуазно-правовим ладом, а з самоуправлінням народу, з громадською, колегіальною формою реалізації влади як гарантією від свавілля владних структур. В основу самоуправління народу він поклав суспільну власність і насамперед власність на землю, а ідеалом для нього була трудова демократична республіка.

І. Франко, був переконаний, що у майбутньому суспільстві мусить ствердитися справжнє народовладдя, реальна, а не формальна демократія. І. Франко підкреслював пріоритет безпосередньої демократії. Головний засіб здійснення народом своєї влади, на його погляд, це громади, що виконують усі функції управління суспільством: господарсько-економічну й культурно-освітню, судову. За соціалізму, вважав І. Франко, будуть забезпечені свобода кожної людини, цінність якої визначатиметься її здібностями й корисною працею. Проблема побудови незалежної держави в Україні, на думку В. Липинського, має вирішуватися за допомогою формування національної еліти, підвищення політичної активності та культурності мас.

Навіть побіжний аналіз акцентів, які розставляли у «демократичному питанні» наші співвітчизники, дозволяє зробити висновок про відповідність ідеалу демократії духу українського народу. На жаль, нездоланною перепорою на шляху демократичних перетворень в Україні були і залишаються такі чинники, як недостатня сформованість правової культури, неготовність об'єднати зусилля задля тривалої і послідовної розбудови суверенної держави, в якій верховенство права не лише постулюється, а й беззастережно реалізується.

Ще однією важливою проблемою, яка стоїть на заваді європейській інтеграції України, є нездатність суспільства протистояти негативному впливу засобів масової інформації, які досить часто насаджують певні людям думки й ідеї. Взагалі у процесах глобалізації та інтеграції європейських країн на початку XXI століття домінуючою тенденцією стає зростання ролі комунікації як способу регулювання взаємодії індивідів, груп та спільнот. Розвиток техніко-технологічних засобів комунікації, з одного боку, зближує різні культури, надає нові можливості для соціалізації особистості у відкритому суспільстві. Водночас віртуалізація комунікаційних процесів, підвищення впливу інтерпретаційних схем на почуття та настрої мас, створює сприятливі умови для маніпулювання суспільною свідомістю [1, с. 277].

Таким чином, наприкінці XX століття, з розвитком транспортних шляхів та ЗМІ, а потім й інформаційних технологій, ідея демократії набула нових і переважно негативних рис із розповсюдженням технологій маніпулювання суспільною свідомістю. Генрі Кісінджеру належить вислів про те, що «одна газета чи радіопередавач можуть важити більше, ніж ескадрилья бомбардувальників». Це була оцінка важливості інформаційної діяльності в контексті досягнення зовнішньополітичних цілей. Інформаційні впливи здійснювалися завжди з метою ініціювання певних реакцій, дій або бездіяльності. Системні інформаційні впливи у сучасному глобалізованому світі можуть мати на меті завдання матеріальної шкоди, тиску на державні інститути. Ми всі так або інакше опиняємось під владою думок і позицій, які звучать з екранів телевізорів, поширюються у соціальних мережах. Як в умовах такого потужного впливу на нашу свідомість, не втратити основні орієнтири для повноцінного суспільного життя, зберегти себе і свою гідність, повагу до закону та основних інститутів держави? Відповідь очевидна: необхідно підвищувати загальний культурний рівень населення й рівень правової культури зокрема, розвивати освіту й здійснювати ґрунтовну просвітницьку роботу у напрямі подолання правової безграмотності населення.

У підсумку слід наголосити, що «побудова правової держави в Україні повинна мати дедалі більшу перспективу і з огляду на засади

чинної Конституції, і в світлі реалізації державного курсу на європейську інтеграцію. Європейські прагнення України імперативно вимагають проведення відповідної політики й імплементації та розвитку на національному ґрунті демократичних норм і цінностей, притаманних державам Європейського Союзу» [2, с. 212].

Джерела:

1. Марченко О. В. Методологічні стратегії дослідження освітнього простору : монографія / Олена Вікторівна Марченко. – Дн-вськ : ТОВ “Інновація”, 2012. – 350 с.
2. Філоненко Р. Ю. Демократизація українського суспільства як складова процесу європейської інтеграції України // Політологічний вісник – 28. – К. – 2007. – С. 212.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ

Кузнецова Л.В.

*доктор філософії в галузі права, старший викладач кафедри
правознавства Східноєвропейського університету економіки і
менеджменту (м. Черкаси)*

Процес формування інформаційної культури майбутніх юристів найбільш ефективно здійснюється в процесі їхнього навчання у вищих навчальних закладах, де вони отримують знання, що ґрунтуються на єдності обов’язку і права. Крім того, в процесі навчання і виховання здійснюється їхня професійна підготовка як фахівців права, що сприяє формуванню правової культури.

Окрім цього, формування інформаційної культури майбутніх юристів у вищих навчальних закладах не може розглядатися окремо від решти сторін формування особистості майбутнього фахівця права, оскільки сама по собі правова культура є обов’язковим елементом формування усієї сукупності духовного багатства індивіда.

Сучасні суспільні, соціально-економічні та інформаційно-технологічні зміни висувають додаткові вимоги до підготовки правознавця нової генерації, що потребує створення і застосування нових освітніх систем, зміни освітнього процесу, форм, методів та засобів навчання. Виникає необхідність у створенні сучасної моделі підготовки майбутнього юриста. В існуючій моделі є суперечність між рівнем підготовки та сучасними вимогами до фахівця. Таким чином, оновлення змісту, форм та методів навчання є нагальною проблемою, що потребує

нової схеми підготовки правника, здатного працювати в динамічних умовах сучасних комп'ютерних технологій та активно їх використовувати у своїй професійній юридичній діяльності [1].

Значно розширюються потенційні можливості інформаційно-комунікаційних технологій завдяки сучасним досягненням науковців у цій галузі.

На сучасному етапі інформатизації суспільства все більшого поширення в різноманітних сферах життя набувають інформаційно-комунікативні технології, вони виступають одним із інструментів пізнання. Тому одним із завдань вищої освіти є підготовка фахівця, який вільно орієнтується у світовому інформаційному просторі, який має знання та навички щодо пошуку, обробки та зберігання інформації, використовуючи сучасні комп'ютерні технології. Цей напрямок вважається перспективним, адже в цілому освіта характеризується як велика система, якісне функціонування якої неможливе без використання сучасних телекомунікаційних та комп'ютерних засобів зберігання, опрацювання, передавання, подання інформації [2].

Розвиток інформаційно-комунікативних технологій не тільки якісно змінює життя суспільства, але й впливає на культуру, залучає людство до накопичення культурного багатства. Інформатизація суспільства стимулює якісні зміни в соціально-політичних та економічних процесах. Нові інформаційні технології орієнтують людину на саморозвиток та самонавчання.

У сучасному інформаційному суспільстві, за умов впровадження Болонської системи навчання змінюється методика традиційного викладання, яка орієнтується на застосування інформаційно-комунікативних технологій та вносить докорінні зміни в стійку динамічну систему “викладач - студент”, змінює її на “викладач - комп'ютер - студент”, або “студент - комп'ютер - інформаційні технології”, або “студент - комп'ютер”. Взаємодія “студент - комп'ютер” виникає, коли педагогічні функції виконує безпосередньо комп'ютер [3]. Нова схема дає ширші можливості. IP технології відіграють нову роль у навчанні та викладанні. Викладач перестає бути джерелом інформації. Він виступає посередником, тому педагог має іти до студента з фундаментальними знаннями сучасних IP технологій. Таким чином, сьогодення вимагає від викладача застосування сучасних IP технологій до навчання, що сприятиме підвищенню ефективності навчально-виховного процесу в цілому. Зауважимо, що збільшення кількості комп'ютерної техніки та подальше її вдосконалення розширює можливості студентів її використання не тільки під час вивчення інформатики, але і під час навчання інших дисциплін. Сучасний фахівець-правознавець має усвідомлювати тенденції розвитку швидкозмінного світу, формувати свої

навички та вміння протягом життя, розвивати інформаційну культуру та творчі якості особистості [4]. Отже, сучасні завдання профільної підготовки майбутнього юриста зводяться не лише до знання фахових дисциплін, але й оволодіння сучасними ІТ технологіями.

Література:

1. Калиновская Н.А. Информационная культура личности и общества: наполнение понятия [Електронний ресурс] / Н.А.Калиновская. - Режим доступу - <http://www.twirpx.com/.../organizatsijnoo-pedagogicheskays-sistema>.
2. Калініна Л.М. Інформаційна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу та критерії її виміру /Л.М. Калініна //Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки за 2010 рік: наукове видання. - К.: Інститут педагогіки НАПН України, 2011.- С. 24-59
3. Про Концепцію Національної програми інформатизації: закон України, від 04.02.1998 № 74/98-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 27-28, ст.181
4. Ткачев А.В. Некоторые проблемы развития правовой информатики и совершенствования ее преподавания / А.В. Ткачев // Юридическое образова- ние и наука. - 2001. - № 1. - С. 6–8

ПРАВОВИЙ СТАТУС РАБІВ У ПРАВІ СТАРОДАВНІХ АФІН

Мерзляков Костянтин Сергійович

студент Чорноморського державного університету імені Петра Могили

Досліджуючи Давні Афіни, вчені недостатню увагу приділяли вивченню правових явищ, зосереджуючись на питаннях політичного устрою Афін. Визначення правового статусу рабів є питанням, що потребує дослідження.

Хоча раби були найчисельнішою верствою афінського суспільства, вони не розглядалися як суб'єкти права, а були об'єктами права. Аристотель у своїй праці «Політика» зауважує: «У всіх ремеслах з чітко поставленою метою потрібні бувають відповідні знаряддя, якщо робота має бути доведена до кінця, і з цих знарядь одні є неживими, інші – одушевленими... раб - якась одухотворена власність» [1, с. 381]. Раб не міг мати своєї власної сім'ї: сімейні відносини рабів та рабинь не вважалися шлюбом. Діти, що народжувалися від рабів, не були вільними, і також становилися рабами і розглядалися у давньогрецькому праві як приплід. П. Гіро у своїй праці «Приватне та суспільне життя давніх греків» зазначає: «Раб у відомому відношенні був членом родини. Коли

він вступав у яке-небудь афінське сімейство, його за звичаєм саджали у вогнища й кидали йому на голову сухі фіги, фініки й печива, як би прилучаючи його до домашньої релігії. Проте завдяки цій церемонії він не одержував жодних позитивних прав» [2, с. 193]. Раб знаходився у повній власності свого господаря, і тому міг бути відчужений іншій особі.

Раб не міг бути самотійною стороною у судовій справі, однак міг представляти інтереси господаря-рабовласника у судовій справі, тобто виступати в якості повіреного, і у випадку, якщо суду потрібні були його свідчення, вони давалися під катуванням, тому що раб, на думку греків, не міг, подібно вільній людині, давати присягу; довіряти ж просто показанням раба не вважалося можливим. В Аттиці законодавчо було заборонено вбивство рабів, нелюдське поводження з ними, оскільки законодавець вважав, що дані дії заподіюють шкоду громадському спокою. Французький історик Анрі Валлон, характеризуючи становище раба в Аттиці, зазначає: «Раб належав йому [господарю], але він не міг позбавити цього раба життя свавільно. Закон забороняв це під страхом вигнання й релігійного покаяння; однак, покарання за вбивство раба було менше, ніж у випадках убивства інших людей. Навіть тоді, коли раб заслуговував смерті, якщо він, наприклад, убивав свого пана, родичі померлого не повинні були позбавляти життя вбивцю, а зобов'язані були передати його в руки посадових осіб» [3, с. 195]. Коли сваволя хазяїна ставала нестерпною, раб міг скористатися "правом притулку". Таким притулком, наприклад, був в Афінах так званий Тесейон (храм Гефеста) і святилище Евменид. Поки раб перебував у притулку, він уважався недоторканим. За аттичним законом раб, що звернувся за допомогою до богів, уже не повертався колишньому хазяїнові, а перепродавався іншій особі.

Усі раби в грецьких античних полісах поділялися на державних та приватних. Державні раби перебували у кращих умовах й користувалися більшою самотійністю, ніж раби приватних власників. Такі раби користувалися правом на власне житло, правом вступати в шлюб та вести власне самотійне господарство. Наприклад, раби-скіфи в Афінах працювали в поліції. Державні раби користувалися особливою охороною закону. У випадку завдання образи державному рабу останній звертався за сприянням до афінського громадянина за заступництвом, і той виступав за нього в суді.

Отже, раби були найчисельнішою соціальною категорією афінського суспільства. Юридично вони були повністю безправними. Вони не виступали не в якості суб'єкта права, а були його об'єктом.

Література:

1. Аристотель. Сочинения в 4 т.: Т. 4. – М.: Мысль, 1983. – 644 с.
2. Поль Гиро. Частная и общественная жизнь древних греков / пер. с франц. Н. И. Лихаревой– Санкт-Петербург: Издание товарищества О.Н.Поповой, 1913. – 684 с.
3. Валлон А. История рабства в античном мире. – Смоленск: Русич, 2005. – 640 с.

ЗАХІДНА ТА СХІДНА ХРИСТИЯНСЬКІ ПРАВОВІ ТРАДИЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ В УКРАЇНІ

Рудченко Аліна Геннадіївна

студентка, Запорізький національний університет

Відомо, що в історичному аспекті держава і церква пройшли тернистий шлях до свого становлення й визнання, на певних етапах розвитку держава і церква взаємодіяли між собою різним чином, але, попри все, ці соціальні інститути з давніх-давен і до сьогодні продовжують справляти один на одного неабиякий вплив, а також шукати шляхи до ефективного співіснування.

Спершу слід зазначити, що під християнською правовою традицією ми розуміємо особливості буття правової системи, зумовлені християнською релігією в її історичному розвитку, а також специфіку пізнання та відтворення правової системи чи її елементів у контексті розуміння християнства суб'єктами права. Християнська правова традиція розглядається як явище юридичне, таке, що існує всередині правової системи і є результатом впливу християнства на право. Також вона є складовою та чинником розвитку елементів правової системи (норм права, правосвідомості, правової науки і освіти тощо), а так само і правової системи в цілому [1, 45]. Виходячи з цього, ми вже можемо прослідкувати певний зв'язок між релігією і державою, тож спробуємо знайти висвітлення цієї проблеми на нормативному рівні.

Конституція України у ст. 35 закріплює таку норму: «Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа - від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова» [2]. Але нам відомо, що політика держави тісно пов'язана з мораллю, духовністю, релігією, є важливим елементом визначення спільного інтересу та волі більшості громадян, тією чи іншою мірою сформованих релігією. Релігія є формою суспільної свідомості, що формує соціальні норми, відповідно до яких будується система суспільних відносин. Своєю чергою, релігійні організації підпадають під вплив державної політики,

що виражає й реалізує інтереси суспільства в цілому й окремої людини зокрема. Таким чином держава й релігійні організації впливають одне на одного. Зазначимо, що українська держава стосовно релігійних організацій так само, як і стосовно об'єднань громадян і політичних партій, здійснює політику невтручання. Це забезпечує нейтралітет у питаннях світогляду й віросповідання, виконання зобов'язань із гарантування свободи віросповідання й водночас створює рівні умови для захисту прав і свобод усіх громадян. Права людини на свободу думки, совісті й віросповідання, на свободу переконань, на інформацію, а також неможливість обмеження інших прав особи з огляду на її релігійні переконання зафіксовані в Загальній декларації прав людини. Відносини релігійних організацій і держави визначені нормами Конституції, законами України, зокрема Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації», й міжнародними правовими актами. Конституція України наголошує, що кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність [2].

Багато хто головним фактором, що визначає приналежність до певної цивілізації, вважає релігію. Після розколу християнства на західне і східне у 1054 році для розрізнення східні церкви почали іменуватися як «православні» або церкви «грецького обряду», а західні як «католицькі» або церкви «латинського обряду». Аналізуючи Східну і Західну традиції права з релігійних позицій можна помітити, що деякі з цінностей схожі, але розуміння їх відрізняється. Система цінностей сучасної правової культури виражена в ідеології природних і невідчужуваних прав і свобод людини і громадянина, пріоритети якої визначені у наступному судженні: людина, її права і свободи є найвищою цінністю [3, 130]. Такий підхід є характерним для християнства взагалі, проте католицька традиція на практиці обмежує свободу людини через зовнішній авторитет, а православна – цілком визнає і додає до цінності індивідуума цінність соборності, яка визначає специфіку образу життя православних людей.

Характерними рисами Західної традиції, поміж іншим, є відносно чітка межа між правовими та іншими інституціями; вплив на правові інститути юридичної думки, яка аналізує і систематизує право; усвідомлення переваги права над політичною владою; впевненість у можливості існування громадянського суспільства та правової держави. Для Східної традиції характерними рисами є: обмеженість світоглядного підґрунтя права, як правило, християнським вченням в його православній інтерпретації; нечітке розмежування між правовими інститутами і

державними інституціями; перевага обов'язків перед правами та інші [4, 49].

На відміну від Католицизму, Православ'я не визнає інших догматів, окрім тих, що були сформульовані Христом, Апостолами і Вселенськими Соборами і стосуються суто питань віри. Зокрема, відсутні догмати з питань регулювання суспільного життя. Тим не менше, існують судження та рекомендації щодо суспільного життя із боку святих Отців та богословів, причому у Православ'ї не дозволяється нав'язування тих чи інших думок іншим, оскільки свобода волі людини, тобто внутрішнє самовизначення особистості перед необхідністю вибору, є однією з найважливіших цінностей християнства і визнається невід'ємною, «над цією свободою не владний ніхто: ні інша людина, ні суспільство, ні закони, ні влада, ні демони, ні ангели, ні Сам Бог» [5, 210].

Східна Церква, допускаючи участь розуму у справах віри, розкривала і усвідомлювала основи християнського віровчення шляхом міркувань і доказів. На Заході ж, навпаки, роль розуму у справах віри заперечувалася, як наслідок – тривалий час не розвивалося богослов'я, але значна увага приділялася зовнішній стороні церковного життя: дисципліні, обрядам, управлінню, відносинам із державою, участі у суспільному житті.

Що ж до Українського православ'я, то із-за своєї залежності від інших православних церков, роз'єднаності принаймні на три самостійні Церкви (Українська Православна Церква в юрисдикції Московського Патріархату, Українська Православна Церква Київського Патріархату, Українська Автокефальна Православна Церква) та невизнання їхнього автокефального або автономного статусу Вселенським православ'ям, воно в цілому поки що не є рівноправним, активним, продуктивним суб'єктом як міжнародного, так і вітчизняного міжрелігійного діалогу. Загальновідомо, що Україна, починаючи з 1654 року, тобто після Переяславської угоди, неформально ділиться на Східну Україну та Західну Україну. У практиці релігійного життя протистояння між християнським Сходом і Заходом на українських землях було відчутним вже від початків християнізації, а особливо воно далось взнаки після втрати державної незалежності земель колишньої Київської Русі і переходу більшої частини її території під панування сусідніх держав (Угорщини, Литви і Польщі), де більшість правлячої еліти складали римокатолики, а вірні східного обряду зазнавали дискримінації.

На даний час аналіз рівня релігійності в регіональному вимірі демонструє чітку лінію зниження рівня релігійності із заходу на схід України. Церква і все, що пов'язане з нею, лишається для значної кількості галичан, волинян, буковинців й закарпатців невід'ємною складовою способу життя і системи соціальної комунікації, а для мешканців півдня і

сходу України релігійні інституції ці функції значною мірою втратили. Також цікавими є дані про те, що рівень релігійності також залежить від статі (рівень релігійності серед жінок вище, ніж серед чоловіків); віку (рівень релігійності збільшується з віком); місця проживання (рівень релігійності серед жителів села вищий, ніж серед жителів міста); освіти (рівень релігійності знижується в міру підвищення рівня освіти) [6].

Слід зауважити, що для України питання відносин держави і церкви дуже актуальні як у церковній сфері, так і в суспільстві в цілому. Звернення сьогодні до моделі співпраці держави і церкви зумовлене тим, що одним з актуальних питань в умовах демократизації суспільства є налагодження гармонійних відносин між державою і церквою. Тож, спробуємо віднайти шляхи до підвищення рівня участі громадян у церковному житті, а також покращення взаємодії держави і церкви.

По-перше, актуальною є необхідність пошуку компромісу між різними релігійними конфесіями, що може бути досягнуто лише за наявності реального, постійного діалогу між представниками влади, конфесій та суспільства. По-друге, держава має проводити виважену політику в релігійній сфері, у тому числі стосовно питання оновлення законодавства про свободу совісті та релігійні організації, з огляду на багатоконфесійність українського суспільства та існуючі міжправославні конфлікти. Контроль з боку держави за нетрадиційними конфесіями має бути посилений, а також повинні запроваджуватись ретельні перевірки діяльності численних релігійних організацій. По-третє, доцільно запропонувати викладення у навчальних закладах духовно-моральних дисциплін і дисциплін про релігію з метою підвищення рівня християнської етики. Подоланню невисокого ступеня вираженості релігійних почуттів, поверхневого знання основ віровчення і низької культової активності, а також вихованню високоморального суспільства сприятиме створення різноманітних дитячих та молодіжних організацій.

На підставі викладеного можна зробити висновок про те, що співвідношення світського і релігійного життя суспільства є історично мінливим. На даному етапі становлення України як правової держави можна говорити про те, що її подальший розвиток не може вирішуватись без участі церкви і релігії, враховуючи величезне значення релігійного чинника в цивілізаційному бутті й цивілізаційному виборі України.

Література:

1. Вовк Д. О. Про особливості християнської правової традиції в умовах сучасного права / О. Д. Вовк // Вісник. – 2011. – №3. – С. 45–54.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

3. Четвернин В.А. Введення в курс загальної теорії права і держави / В.А. Четвернин. – М.: Інститут держави і права РАН, 2003. – 135 с.
4. Харитонova О.І., Харитонов Є.О. Порівняльне право Європи: Основи порівняльного правознавства. Європейські традиції. – Х.: Одиссей, 2002. – 591 с.
5. Осипов А.І. Шлях розуму в пошуках істини (Основне богослов'я). – М.: Благо, 1999. – 432 с.
6. Рівень і характер релігійності українського суспільства. Центр Разумкова. – 2011. – №1-2. – С. 37–61. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD119_ukr_2.pdf

**РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ ДИПЛОМАТИЧНИХ
ПРЕДСТАВНИЦТВ У РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ
УКРАЇНИ**

Кондик Олексій Павлович

*аспірант кафедри міжнародного права Українського державного
університету фінансів та міжнародної торгівлі*

Міжнародні глобалізаційні процеси та стрімкий розвиток інформаційного суспільства створюють нові виклики та загрози для держав. Зростає необхідність отримання об'єктивної інформації про процеси та події, що відбуваються в інших державах, водночас існує потреба у висвітленні в необхідному руслі власних внутрішньодержавних процесів серед міжнародного співтовариства. Відтак, зростає роль функцій, що покладаються на дипломатичні представництва, передусім актуалізується значення їх інформаційної функції. Поза сумнівом, дипломатичні представництва є важливим каналом задоволення потреб у знанні та розумінні різноманітних аспектів діяльності інших держав. Правові засади регулювання функціонування дипломатичних представництв поєднують норми як міжнародного, так і національного права, що є взаємодоповнюючими.

У міжнародно-правових актах інформаційна функція дипломатичних представництв передбачена, насамперед підпунктом «d» пункту 1 статті 3 Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р., де визначено, що однією з функцій дипломатичного представництва є з'ясування усіма законними засобами умов та подій у державі перебування і повідомлення про них уряду акредитуючої держави.

Збір, отримання інформації, що стосується держави перебування, з усіх питань, які можуть становити інтерес для акредитуючої держави, зокрема дані про внутрішньополітичне становище держави перебування, її зовнішню політику, економічний розвиток тощо, є ключовими аспектами інформаційної функції дипломатичних представництв. Зрештою, поняття «законні засоби» у Віденській конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. не конкретизується, проте такі відкриті джерела інформації визначаються законодавством держави перебування. Скажімо, 16 грудня 1941 р. був прийнятий Указ Президіума Верховної Ради СРСР, відповідно до якого зносини державних установ СРСР та їх посадових осіб з дипломатичними представництвами іноземних держав з усіх питань, що їх цікавлять, за винятком побутових, здійснюються, як правило, через

Міністерство закордонних справ СРСР, що й уповноважено надавати інформацію на запит у письмовій або усній формі будь-якого іноземного дипломатичного представництва при його зверненні до державних установ СРСР і до їх посадових осіб [1, с. 111]. Обсяг та характер такої інформації визначався діючим в СРСР законодавством.

Іноземні дослідники [2, с. 65], як правило, вирізняють інформаційно-аналітичну та прогностично-аналітичну складові інформаційної функції дипломатичних представництв. При цьому варто зважати на два взаємопов'язаних аспекти: з одного боку – необхідність уважного спостереження за тим, що в даних обставинах планують здійснити інші країни, правильна інтерпретація міжнародно-правової позиції кожної з них, а з іншого – належне представлення інтересів акредитууючої держави. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01 липня 2010 р. [3] визначив принципи та пріоритети зовнішньої політики України, в основу якої покладено її міжнародно-правову позицію, що передбачає «реалізацію національних інтересів у рамках, окреслених міжнародним правом, та ефективне використання усіх його механізмів і засобів» [4, с. 308-309].

Інформаційна робота дипломатичних представництв полягає у зборі, обробці та аналізі різноманітної інформації, а також безпосереднє створення інформаційних матеріалів про акредитууючу державу. Більше того, до функціональних обов'язків дипломатичного представництва входить підтримання зв'язків із громадськістю і засобами масової інформації держави перебування, проведення роз'яснювальної роботи з питань власної компетенції. Саме роз'яснювальна робота у формі поширення в державі перебування різноманітної інформації про акредитууючу державу, її історію та культуру, внутрішню та зовнішню політику, місце і роль у міжнародному співтоваристві нині є важливою складовою діяльності дипломатичних представництв [5, с. 158].

Принагідно зауважимо, що у Заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. підкреслено важливе значення поширення інформації з держав-учасниць та обізнаності з нею. Водночас держави-учасниці наголосили на необхідності сприяння ознайомленню з бюлетенями офіційної інформації, поширюваними дипломатичними представництвами на прийнятних для заінтересованих сторін умовах. Відтак, у Заключному акті акцентується увага на тій стороні діяльності дипломатичних представництв, що пов'язана з розповсюдженням ними офіційної інформації держави. Йшлося про усну, друковану, кіно-, радіо-, і телевізійну інформацію. Нині до зазначеного переліку варто додати інформацію на електронних носіях.

У вітчизняне законодавство імплементована норма Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. щодо здійснення

дипломатичними представництвами інформаційної функції. Відповідно до статті 6 Закону України «Про дипломатичну службу» № 2728-14 від 20 вересня 2001 р. закордонні дипломатичні установи України входять до складу системи органів дипломатичної служби України, а отже на них покладені специфічні функції та повноваження. У статті 4 Закону України «Про дипломатичну службу» необхідність здійснення дипломатичними представництвами інформаційної функції знайшла закріплення у частині визначення основних завдань дипломатичної служби, серед яких: вивчення політичного та економічного становища у світі, зовнішньої та внутрішньої політики іноземних держав; забезпечення органів державної влади України інформацією, необхідною для здійснення ефективної зовнішньої та внутрішньої політики [6].

Більш детально інформаційну функцію закріплено у ст. 5 Закону України «Про дипломатичну службу», де функціями дипломатичної служби, зокрема визначено:

- здійснення інформаційного забезпечення Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України з питань зовнішньополітичної діяльності;
- розповсюдження інформації про Україну за кордоном;
- сприяння органам законодавчої, виконавчої та судової влади у здійсненні ними міжнародних зв'язків, надання їм відповідної методичної, консультаційної та інформаційної допомоги [6].

Водночас у статті 3 Положення про дипломатичне представництво України за кордоном 1992 р., затверджене Розпорядженням Президента України, передбачено, насамперед такі функції дипломатичного представництва: з'ясування всіма законними засобами становища і подій у державі перебування та інформування про них відповідних органів України; поширення в державі перебування інформації про становище в Україні і події міжнародного життя.

Інформаційна функція дипломатичних представств України входить до переліку питань першочергової діяльності послів, а саме:

- доведення до відома уряду держави перебування точки зору уряду акредитуваної держави щодо питань, які становлять взаємний інтерес (роз'яснювально-інформаційна функція);
- інформування Міністерства закордонних справ України про політичну та економічну ситуацію в державі перебування та її можливий вплив на двосторонні відносини (інформаційно-аналітична функція);
- вивчення інформації про впливових людей у державі перебування як серед урядових кіл, так і інших сфер політичного та економічного життя (інформаційно-прогностична функція) [5, с. 53].

Перспективи реалізації політичної асоціації та економічної інтеграції України з Європейським Союзом вимагають якомога більшої поінформованості про стан справ у його державах-членах, що сприятиме визначенню доцільного обсягу та змісту релевантного «acquis communautaire», який підлягатиме імплементації в правову систему України [7, с. 311]. Викладене підкреслює роль інформаційної функції дипломатичних представництв України у державах ЄС. Безумовно, ефективне виконання покладених на них функцій та повноважень, передусім в інформаційній сфері, впливає на розвиток підприємницької та інвестиційної діяльності в Україні, що має особливо важливе значення для вирішення актуальних проблемних питань, що постають перед державою, а також заохочує до трансформації загальних декларативних передумов у правову площину, у правові реалії.

Здійснюючи інформаційну функцію, дипломатичні представництва України в державах-членах ЄС помітно впливають на розвиток інтеграційних процесів між Україною та ЄС, на удосконалення правових механізмів цієї інтеграції, покликаних забезпечити реалізацію Україною своїх міжнародно-правових зобов'язань перед ЄС.

Задля створення дієвого національного механізму імплементації норм міжнародного права у внутрішній правопорядок України постає необхідність «удосконалення юридичної техніки застосування міжнародно-правових норм з врахуванням досвіду держав-членів Європейського Союзу в сфері загальної рецепції європейського права та практики його застосування в їх внутрішньому праві» [8, с. 162]. Діяльність дипломатичних представництв України в державах-членах ЄС має суттєве значення для вивчення досвіду останніх та врахування його під час формування та реалізації міжнародно-правової позиції України.

Підсумовуючи викладене, зауважимо, що розвиток інформаційних технологій актуалізує постановку питання про формування правових засад регулювання засобів та методів здійснення інформаційної функції дипломатичними представництвами. Не менш важливою є необхідність визначення вичерпного переліку законних засобів отримання інформації дипломатичними представництвами та його правового закріплення, що забезпечило б єдність механізмів їх використання.

Література:

1. Селянинов О.П. Дипломатические представительства: Учебное пособие / О.П. Селянинов. – М., 1988. – 245 с.
2. Демидов В.В. Информационно-аналитическая работа в международных отношениях: Учебное пособие / В.В. Демидов. – Новосибирск: НГАЭиУ, 2004. – 192 с.

3. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – Ст. 527. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
4. Фалалєєва Л.Г. Міжнародно-правова позиція / Л.Г. Фалалєєва // Словник юридичних термінів і понять: Навчальний посібник / За ред. професорів В. Г. Гончаренка та З.В. Ромовської. – К.: Юстініан, 2013. – С. 308–309.
5. Сагайдак О. П., Сардачук П. Д. Дипломатичне представництво: організація і форми роботи: Навч. посіб. / О. П. Сагайдак, П. Д. Сардачук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 295 с.
6. Про дипломатичну службу: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 5. – Ст. 29. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2728-14>.
7. Петров Р.А. Транспозиція «acquis» Європейського Союзу у правові системи третіх країн: Монографія / Р.А. Петров. – К.: Істина, 2012. – 364 с.
8. Денисов В.Н., Муравьев В.И. Правовые основы имплементации права Европейского Союза во внутренний правопорядок Украины / В.Н. Денисов, В.И. Муравьев // Проблемы гармонизации законодательства Украины и стран Европы / Под общ. ред. Е.Б. Кубко, В.В. Цветкова. – К.: Юринком Интер, 2003. – 528 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Фалалєєва Людмила Григорівна

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри прав людини,
міжнародного та європейського права Академії адвокатури України*

Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. (European Social Charter (revised), далі – ЄСХ(п)) є основним джерелом міжнародних стандартів Ради Європи у сфері економічних та соціальних прав людини, оновленою редакцією, що поступово має замінити Європейську соціальну хартію 1961 р. (далі – ЄСХ). Україна 7 травня 1999 р. приєдналась до ЄСХ(п), ратифікувавши її із заявами Законом України №137-V від 14 вересня 2006 р. У першій заяві вказано, що Україна зобов'язується вважати ч. I ЄСХ(п) декларацією цілей, до реалізації яких вона прагнучиме всіма необхідними засобами, як це визначено у вступному пункті ч. I ЄСХ(п), а в другій заяві Україна взяла на себе зобов'язання за відповідними статтями і пунктами ч. II ЄСХ(п).

Держави-учасниці можуть вибірково приєднуватись до статей і пунктів ч. II ЄСХ(п) за умови дотримання мінімальних квот, визначених у ч. III ЄСХ(п). З 9 «основних статей», що містяться в ч. II ЄСХ(п) (ст. 1, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 19, 20) держави-учасниці зобов'язані, згідно з п.1 (b) ст. А, приєднатись принаймні до 6 з них, визнавши їх юридично обов'язковими. Отже, відбулися зміни в обсязі тих зобов'язань, які повинна взяти на себе договірна сторона за ЄСХ(п). До переліку «основних статей», що передбачала ЄСХ, додано ст. 7 «Право дітей і підлітків на захист» та ст. 20 «Право на рівні можливості та рівне ставлення при вирішенні питань щодо працевлаштування і професії без дискримінації за ознакою статі». Стосовно прав, закріплених у решті статей (ст.ст. 2-4, 8-11, 14, 15, 17, 18, 21-31) ч. II ЄСХ(п), то кількість «додаткових статей і пунктів», до яких приєднується кожна договірна сторона, повинна становити не менше 16 статей або 63 позначених цифрами пунктів (п.1 (c) ст. А ч. III). Україна ратифікувала 27 статей, у т. ч. 6 з 9 основних статей та 74 пункти ч. II ЄСХ(п). При цьому вона обрала на власний розсуд економічні та соціальні права, щодо яких взяла зобов'язання, не включивши до переліку, зокрема ст. 12 «Право на соціальне забезпечення» та ст. 13 «Право на соціальну і медичну допомогу», які є важливими для функціонування дієвої національної системи соціального забезпечення.

Відтак, за ЄСХ(п) кожна держава-член Ради Європи вправі після підписання ратифікувати всі її статті або обрати та вважати для себе обов'язковими принаймні 6 із 9 «основних статей» та «додаткових статей і пунктів» ч. II ЄСХ(п) таким чином, щоб їх загальна кількість становила не менше 16 статей або 63 позначених цифрами пунктів. ЄСХ(п) є важливим фактором гармонізації норм національного законодавства її держав-учасниць у сфері захисту економічних та соціальних прав людини, що можуть бути врегульовані нормами трудового права, права соціального забезпечення, житлового права, законодавства про охорону здоров'я й освіти. На підставі аналізу змісту прав та принципів, встановлених ч. II ЄСХ(п), за предметним (галузевим) критерієм [2, с. 31-32] виокремлюються: права у сфері трудових правовідносин (ст.ст. 1-6, 18, 20-22, 24-29); комплексні права, що стосуються декількох сфер суспільних відносин (ст.ст. 7-10, 13, 15-17, 19); права у сфері соціального забезпечення (ст.ст. 12, 14, 23, 30); права у сфері охорони здоров'я (ст. 11); права у сфері житлових правовідносин (ст. 31).

Необхідність забезпечення всебічного захисту встановлених у ЄСХ(п) міжнародних стандартів зумовила закріплення гнучкої системи взяття зобов'язань з поступовим розширенням каталогу таких зобов'язань. Згідно п. 3 ст. А держави-учасниці у будь-який час вправі розширювати обсяг своїх зобов'язань за ЄСХ(п), тобто приєднуватись до ін. статей і пунктів, закріплених в її ч. II, включаючи пункти тих «основних статей»,

до яких вона не виявила бажання приєднатись у повному обсязі. Як свідчить досвід вибіркового прийняття окремих зобов'язань, держави-учасниці вирішують це питання поетапно, поступово розширюючи коло обов'язкових для себе статей або пунктів [3, с. 337]. Нині тільки Франція взяла на себе зобов'язання за всіма статтями ЄСХ(п). Однією з головних проблем вибіркового прийняття окремих зобов'язань є визначення критеріїв, за якими воно відбувається. При цьому економічні чинники, насамперед фінансова спроможність держави [4; с. 174], зазвичай є пріоритетними факторами, зрештою прагнення створити органічну правозахисну систему теж має вирішальне значення.

Контроль за виконанням державами-учасницями правових зобов'язань за ЄСХ(п) здійснюється так само, як це передбачено ЄСХ, з поправками, внесеними відповідно до положень Протоколу про внесення поправок до ЄСХ 1991 р. та Додаткового протоколу до ЄСХ про запровадження системи колективного оскарження 1995 р. Приєднання України до останнього, безумовно, надало б імпульсу процесу реформування вітчизняної системи соціального забезпечення, а неурядові організації, що займаються захистом прав працівників, не були б позбавлені права безпосередньо подавати до Європейського комітету із соціальних прав (the European Committee of Social Rights) скарги, що стосуються порушень Україною зобов'язань за ЄСХ(п).

Підхід, покладений в основу ЄСХ(п), докорінним чином відрізняється від підходу, якого дотримувались укладачі Додаткового протоколу до ЄСХ 1988 р., включивши до нього незначну кількість додаткових прав, неохоплених ЄСХ. ЄСХ(п) повністю замінила для держав-учасниць основні гарантії, передбачені ЄСХ, з внесеними до неї поправками, та Додаткового протоколу до ЄСХ 1988 р., текстуально поєднавши їх в єдиному документі, а також розширила обсяг гарантованих прав, закріпивши нові права.

Чимало положень ЄСХ в ЄСХ(п) викладено в оновленій редакції, а саме: передбачено збільшення гарантованої тривалості щорічної оплачуваної відпустки з 2 до 4 тижнів (п. 3 ст. 2); до ст. 2 «Право на справедливі умови праці» включено новий п. 6, покликаний забезпечити, щоб працівники були поінформовані про головні аспекти трудового договору або трудових відносин; ст. 3 «Право на безпечні та здорові умови праці» встановлено зобов'язання розробляти, реалізовувати та періодично переглядати національну політику в сфері охорони праці, сприяти розвитку служб промислової гігієни; ст. 7 «Право дітей та підлітків на захист» визначено мінімальний вік – 18 років – для прийняття на роботу з небезпечними умовами праці. Вік, нижче якого робочий час повинен бути обмежений, збільшено з 16 до 18 років. Щорічна оплачувана відпустка для осіб, молодших 18 років, збільшена з 3 до 4 тижнів; п.1 ст. 8

«Право працюючих жінок на охорону материнства» збільшено з 12 до 14 тижнів тривалість відпустки жінкам на період до і після пологів; уточнені зобов'язання роботодавця щодо регулювання праці у нічний час для вагітних жінок, жінок, які нещодавно народили дитину, і жінок, які годують своїх грудних дітей (п. 4 ст. 8). Характерною особливістю нового підходу ЄСХ(п) до забезпечення рівності прав чоловіків і жінок є зміни, закріплені у п. 5 ст. 8. Якщо п. 4 ст. 8 ЄСХ встановлював заборону застосування праці жінок на роботах, які протипоказані їм у зв'язку з небезпечними, шкідливими або важкими умовами праці, то п. 5 ст. 8 ЄСХ(п) поширює таку заборону лише на вагітних жінок, жінок, які нещодавно народили дитину, і жінок, що годують своїх грудних дітей; ст. 10 «Право на професійну підготовку» встановлено зобов'язання започатковувати спеціальні програми перепідготовки та реінтеграції тривало безробітних; замінено закріплене в п. 2 ст. 12 «Право на соціальне забезпечення» посилення на Конвенцію МОП №102 (1952 р.) посиленням на Європейський кодекс соціального забезпечення 1964 р., що встановлює більш високі стандарти у питаннях мінімальних норм соціального забезпечення; ст. 15 «Право осіб з фізичними або розумовими вадами на самостійність, соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства» встановлено додаткове право непрацездатних осіб на соціальну інтеграцію та участь у житті суспільства шляхом вжиття заходів, що надають доступ до транспорту, житла, культурної діяльності та відпочинку; передбачено заміну гарантій «прав матерів і дітей» гарантіями «прав дітей та підлітків», що містяться в ст. 17 «Право дітей та підлітків на соціальний, правовий та економічний захист», з відповідною зміною акцентів, зокрема на освіту, і елементів цих гарантій. Зазначену статтю викладено в новій редакції і спрямовано на комплексний захист дітей та підлітків, враховуючи їх специфічні потреби у питаннях догляду, допомоги, освіти, захисту від недбалого ставлення, насилля, експлуатації та ін.; посилено принцип заборони дискримінації (ст. Е) тощо.

ЄСХ захищається чимало прав, що належать до категорії соціально-економічних, проте у ній передбачені не всі з них, скажімо немає згадки про право на освіту [5; с. 298], яке є необхідною передумовою для повноцінної реалізації права на працю. Цю прогалину заповнила ЄСХ(п), згідно з п. 2 ст. 17 якої держави-учасниці зобов'язуються «забезпечувати дітей і підлітків безкоштовною початковою і середньою освітою, а також заохочувати до регулярного відвідання школи». ЄСХ не містить загальної гарантії права на житло, обмежуючись положеннями про «житло для сім'ї» (ст. 16, а також п. 1, 2 ст. 4 Додаткового протоколу до ЄСХ 1988 р.) та «житло для трудящих-мігрантів» (п. 4 (с) ст. 19), водночас у ст. 31 ЄСХ(п) закріплено право на житло. ЄСХ не передбачила загального захисту від убогості, загальної гарантії «достатнього життєвого рівня» для

всіх осіб (п. 1 ст. 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права 1966 р., далі – Пакт 1966 р.), визначивши певний захист права на справедливу винагороду, яка забезпечила б «достатній життєвий рівень» працівників і їх сімей (п. 1 ст. 4, а також п.1 (а) ст. 4 Додаткового протоколу до ЄСХ 1988 р.), та права на соціальну і медичну допомогу (ст. 13). Ст. 30 ЄСХ(п) заповнила цю прогалину, передбачивши право на захист від убогості та соціальної маргіналізації.

Практика застосування положень ЄСХ свідчить про її пробний характер, а міжнародні гарантії ЄСХ(п) вирізняються вищим рівнем, вона довела, що має достатній матеріальний зміст, щоб бути дієвим інструментом захисту економічних та соціальних прав, хоча функціонування цієї системи потерпає від структурних недоліків та відсутності політичної волі [1, с. 490]. Водночас ЄСХ/ЄСХ(п) помітно впливають на законотворчий та правозастосовчий процеси у державах-учасниках, що поділяють спільні соціальні цінності. Про значимість їх положень для розвитку трудового і соціального права ЄС свідчить участь у них всіх його держав-членів, а також посилення на них у Договорі про функціонування ЄС 2007 р. (ст. 151, колишня ст. 136) та Хартії ЄС про основоположні права 2007 р. (преамбула), що вказує на спорідненість міжнародних стандартів Ради Європи та ЄС щодо захисту соціально-економічних прав людини. Для громадян держав-учасниць ЄСХ/ЄСХ(п), що не є державами-членами ЄС, зазначені акти фактично є єдиною загальноєвропейською гарантією правового забезпечення соціально-економічних прав, орієнтиром у сфері їх захисту. Норми ЄСХ/ЄСХ(п) щодо економічних прав тісно пов'язані з нормами МОП, а гарантії щодо соціальних прав загалом узгоджуються з гарантіями, передбаченими Пактом 1966 р.

Гарантії держав-учасниць ЄСХ(п) кореспондують і конкретизують гарантії універсальних міжнародно-правових актів з окреслених питань, містять конструктивні підходи до гнучкого впровадження європейських стандартів у їх національне законодавство та правозастосовчу практику. З огляду на викладене, Рада Європи відіграє важливу роль в удосконаленні європейських стандартів забезпечення економічних та соціальних прав людини, у заохоченні створення умов для їх практичної реалізації.

Література:

1. Гомьен Д., Зваак Л., Харрис Д. Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод и Европейская социальная хартия: право и практика / Д. Гомьен, Л. Зваак, Д. Харрис. – М., 1998. – 598 с.
2. Феськов М.М. Трудове законодавство України і Європейська соціальна хартія (переглянута): питання адаптації / М.М. Феськов. – К.: Знання, 2005. – 276 с.

3. Mantouvalou Virginia, Panayotis Voyatzis. The Council of Europe and the Protection of Human Rights: A System in Need of Reform / Virginia Mantouvalou, Voyatzis Panayotis // Research Handbook on International Human Rights Law / S. Joseph and A. McBeth (eds.). – Edward Elgar Publishing, 2010. – P. 326-353.
4. Schutter, Olivier de. The European Social Charter – A social constitution for Europe / Olivier de Schutter (ed.). – Bruxelles: Bruylant, 2010. – 192 p.
5. Swiatkowski, Andrzej Marian. Charter of Social Rights of the Council of Europe / Andrzej Marian Swiatkowski. – Zuidpoolssingel, The Netherlands: Kluwer Law International, 2007. – 414 p.

**ОСКАРЖЕННЯ ДО СЛІДЧОГО СУДДІ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ
БЕЗДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО ТА ПРОКУРОРА**

Добрянський Віталій Віталійович

*голова Чернігівського окружного адміністративного суду, Заслужений
юрист України*

Згідно з п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України, слідчий суддя – це суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод і інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку, передбаченому ст. 247 цього Кодексу, – голова чи на його визначенням інший суддя Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційного суду області, міст Києва та Севастополя.

Одним із повноважень слідчого судді зі здійснення судового контролю за проведенням досудового розслідування є розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого та прокурора. Дане питання регулюється ст.ст. 303-307 параграфу 1 глави 26 КПК України.

Відповідно до ч. 1 ст. 303 КПК України на досудовому провадженні до слідчого судді можуть бути оскаржені такі рішення, дії чи бездіяльність слідчого або прокурора: 1) бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, у не поверненні тимчасово вилученого майна згідно з вимогами ст. 169 цього Кодексу, а також у нездійсненні інших процесуальних дій, які він зобов'язаний вчинити у визначений цим Кодексом строк, – заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником, володільцем тимчасово вилученого майна; 2) рішення слідчого, прокурора про зупинення досудового розслідування – потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником; 3) рішення слідчого про закриття кримінального провадження – заявником, потерпілим, його представником чи законним представником; 4) рішення прокурора про закриття кримінального провадження – заявником, потерпілим, його представником чи законним представником, підозрюваним, його захисником чи законним представником; 5) рішення прокурора, слідчого про відмову у визнанні потерпілим – особою, якій відмовлено у визнанні потерпілою; 6) рішення,

дії чи бездіяльність слідчого або прокурора при застосуванні заходів безпеки – особами, до яких можуть бути застосовані заходи безпеки, передбачені законом; 7) рішення слідчого, прокурора про відмову в задоволенні клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій – особою, якій відмовлено у задоволенні клопотання, її представником, законним представником чи захисником; 8) рішення слідчого, прокурора про зміну порядку досудового розслідування та продовження його згідно з правилами, передбаченими главою 39 цього Кодексу, – підозрюваним, його захисником чи законним представником, потерпілим, його представником чи законним представником.

При ознайомленні зі змістом п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України виникає запитання, що це за інші процесуальні дії, бездіяльність у нездійсненні яких слідчим, прокурором може бути оскаржена до слідчого судді. Після набрання чинності новим КПК така правова невизначеність може призвести до того, що учасники кримінального провадження будуть подавати скарги слідчому судді на будь-яку бездіяльність слідчого, прокурора. Тому, на наш погляд, редакцію п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України необхідно уточнити, визначивши, при нездійсненні яких процесуальних дій заінтересовані особи мають право оскаржити до слідчого судді таку бездіяльність слідчого, прокурора.

По даному питанню заслуговує на увагу порядок регламентації оскарження процесуальної бездіяльності слідчого та прокурора у інших країнах. Наприклад, відповідно до ст. 125 КПК Російської Федерації суд розглядає скарги на таку бездіяльність органу досудового розслідування, прокурора, яка спроможна заподіяти шкоду конституційним правам та свободам учасників кримінального судочинства або утруднити доступ осіб до правосуддя. Законодавець прямо не вказує, про яку бездіяльність йдеться. Разом з тим про це вказано у постанові Пленуму Верховного Суду Російської Федерації від 10 лютого 2009 року № 1 «Про практику розгляду судами скарг у порядку ст. 125 Кримінально-процесуального кодексу Російської Федерації». До суду може бути оскаржена бездіяльність органу досудового розслідування, яка полягає у відмові у призначенні захисника, допуску законного представника, визнанні потерпілим, прийомі повідомлення про злочин, задоволенні клопотання підозрюваного, обвинуваченого, його захисника, а також потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача або їх представників. Підлягає оскарженню бездіяльність при перевірці повідомлення про злочин, а також бездіяльність, що полягає у невиконанні слідчими органами судового рішення, яке винесено у порядку ст. 125 КПК Російської Федерації.

Необхідно акцентувати на тому, що у ч. 1 ст. 303 КПК України йде мова тільки про оскарження до слідчого судді рішень, дій чи бездіяльності слідчого, прокурора. На наш погляд, заінтересованим особам необхідно надати право оскаржувати до слідчого судді і рішення уповноваженої службової особи про затримання особи, яке приймається у порядку, передбаченому ст. 208 КПК України. Обґрунтування висловленої пропозиції полягає у тому, що відповідно до ч. 5 ст. 29 Конституції України кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання.

У ст. 304 КПК України йдеться про строк подання до слідчого судді скарги, її повернення та відмову у відкритті провадження. Скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора, передбачені ч. 1 ст. 303 цього Кодексу, можуть бути подані особою протягом десяти днів з моменту прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності. Якщо рішення слідчого чи прокурора оформлюється постановою, строк подання скарги починається з дня отримання особою її копії.

Скарга повертається, якщо: 1) скаргу подала особа, яка немає права подавати скаргу; 2) скарга не підлягає розгляду в цьому суді; 3) скарга подана після закінчення строку, передбаченого ч. 1 ст. 304 КПК України, і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку або слідчий суддя за заявою особи не знайде підстав для його поновлення.

Копія ухвали про повернення скарги невідкладно надсилається особі, яка її подала, разом із скаргою та усіма доданими до неї матеріалами. Слідчий суддя відмовляє у відкритті провадження лише у разі, якщо скарга подана на рішення, дію чи бездіяльність слідчого, прокурора, що не підлягає оскарженню. Копія ухвали про відмову у відкритті провадження невідкладно надсилається особі, яка подала скаргу, разом із скаргою та усіма доданими до неї матеріалами. Ухвала про повернення скарги або відмову у відкритті провадження може бути оскаржена в апеляційному порядку. Повернення скарги не позбавляє права повторного звернення до слідчого судді в порядку, передбаченому КПК України.

Порядок розгляду скарг регулюється ст. 306 КПК України. У ч. 1 цієї статті вказано, що скарги на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора розглядаються слідчим суддею місцевого суду згідно з правилами судового розгляду, передбаченими ст.ст. 318-380 цього Кодексу, з урахуванням положень глави 26 КПК України.

На наш погляд, деякі із правил судового розгляду, які передбачені ст.ст. 318-380 КПК України, досить незручно застосовувати під час розгляду слідчим суддею скарг на дії, рішення чи бездіяльність слідчого, прокурора. Тому вважаємо, що слід окремо врегулювати у ч. 1 ст. 306 КПК України порядок розгляду таких скарг. Пропонуємо доповнити цю

норму положенням, що скарга подається особою, зазначеною у ч. 1 ст. 303 цього Кодексу, до місцевого суду за місцем провадження досудового розслідування. Про відкриття провадження за скаргою або про відмову у цьому слідчий суддя протягом доби з дня надходження скарги виносить ухвалу, копія якої надсилається особі, що її подала, слідчому, прокурору. В ухвалі про відкриття провадження вказуються час і місце розгляду скарги, список осіб, які викликаються у судове засідання, строк подання слідчим, прокурором слідчому судді матеріалів кримінального провадження. При розгляді скарги слідчий суддя має дослідити надані матеріали, заслухати пояснення викликаних осіб та думку прокурора щодо законності прийнятого процесуального рішення, виконаної дії.

У ч. 2 ст. 306 КПК України визначений строк, протягом якого слідчий суддя зобов'язаний розглянути скаргу. Скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування розглядаються не пізніше сімдесяти двох годин з моменту надходження відповідної скарги, крім скарг на рішення про закриття кримінального провадження, які розглядаються не пізніше п'яти днів з моменту надходження скарги.

Як уявляється, доцільно скоротити строк розгляду слідчим суддею скарги на рішення слідчого, прокурора про відмову у застосуванні заходів безпеки або про їх скасування. Слід зазначити, що відповідно до ч. 2 ст. 52-5 КПК України (1960 р.) суддя повинен був негайно розглянути скаргу та такі рішення.

У ч. 3 ст. 306 КПК України вказано, що розгляд скарг на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування здійснюється за обов'язкової участі особи, яка подала скаргу, чи її захисника, представника та слідчого чи прокурора, рішення, дії чи бездіяльність яких оскаржується. Відсутність слідчого чи прокурора не є перешкодою для розгляду скарги.

Очевидним є внутрішнє протиріччя ч. 3 ст. 306 КПК України. У цій нормі спочатку йде мова про те, що розгляд скарг здійснюється за обов'язкової участі прокурора. Потім зазначено, що його відсутність не є перешкодою для розгляду скарги. Вважаємо, що прокурор зобов'язаний брати участь у судовому розгляді скарги, надаючи при цьому доводи на підтвердження законності рішення, дії чи бездіяльності слідчого. Така його участь потрібна для забезпечення реалізації принципу змагальності сторін кримінального провадження.

У ч.ч. 1-2 ст. 307 КПК України йдеться про ухвали слідчого судді, які можуть бути постановлені за результатами розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора. Ухвала може бути про: 1) скасування рішення слідчого чи прокурора; 2) зобов'язання припинити дію; 3) зобов'язання вчинити певну дію; 4) відмову у задоволенні скарги.

На наш погляд, ст. 307 КПК України доцільно доповнити положенням про винесення слідчим суддю ухвали про закриття провадження за скаргою. Необхідність у прийнятті такого рішення виникає у тому випадку, коли після надходження скарги до суду, слідчий, прокурор відповідно до ч.ч. 2, 3 ст. 305 КПК України самостійно скасовують рішення, передбачені пунктами 1-3, 5, 6 ч. 1 ст. 303 цього Кодексу, припиняють дію чи бездіяльність, які оскаржуються.

ПІДСЛІДНІСТЬ ЯК ІНСТИТУТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

Драгус Маріанна Олександрівна

*курсантка Інституту підготовки юридичних кадрів для СБ України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

У зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу 2012 року постала проблема наукового підходу до пояснення нових положень, що пов'язані з інститутом підслідності. Підслідність сьогодні відіграє важливу роль, як важливий чинник розмежування повноважень між компетентними органами, які здійснюють кримінальне провадження. Тому, була необхідність внести корективи до нового КПК України для підвищення ефективності досудового розслідування.

Сутність підслідності давно перебуває у полі зору науковців. До проблем підслідності у своїх працях зверталися такі процесуалісти як: Ю. Н. Білозеров, І. Г. Башинська, С. В. Бородин, Н. С. Карпов, М. А. Погорецький, С. С. Чернявський, В. П. Шибіко, В. М. Ягодинський та інші.

У КПК України (1960 р.) не було визначено поняття «підслідності», на жаль КПК України (2012 р.) не усунув дану прогалину. А. В. Молдован визначає підслідність як сукупність встановлених законом ознак справи, відповідно до яких вона належить до відання того чи іншого органу розслідування [2, с. 154]. Тобто вона визначає право та обов'язок певного органу на розслідування певної категорії кримінальних правопорушень.

В юридичній літературі немає однозначного підходу до визначення видів підслідності. Одну із класифікацій нам наводить І. В. Тирічев, зокрема він вказує п'ять ознак, що визначають підслідність кримінальної справи: предметну (родову); територіальну (місцеву); персональну; альтернативну; за зв'язком справ [1, с. 237].

Відповідно до правил предметної підслідності орган слідства (слідчі органи внутрішніх справ, служби безпеки, органи що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, слідчі органи

державного бюро розслідувань), який повинен розслідувати кримінальне провадження визначається характеристиками вчиненого злочину.

Персональна визначається за характеристиками суб'єкта, що вчинив кримінальне правопорушення. Відповідно до ч. 4 ст. 216 КПК України персональна підслідність визначається з урахуванням положень Закону України «Про державну службу», «Про службу в органах місцевого самоврядування» та інших законодавчих актів, якими регламентується діяльність певного міністерства, відомства чи іншого центрального органу виконавчої влади.

Згідно з територіальною підслідністю вирішується питання про те, слідчий якого саме адміністративного району або області буде проводити досудове розслідування, тобто рух провадження визначають між однойменними ланцюгами органів розслідування. Відповідно до ч. 1 ст. 218 КПК України досудове розслідування здійснюється слідчим того органу досудового розслідування, під юрисдикцією якого знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення. Якщо місце вчинення злочину невідоме, а також з метою забезпечення ефективності розслідування досудове розслідування може проводитися за місцем виявлення ознак кримінального правопорушення, місцем перебування більшості свідків або підозрюваного. Суперечки про підслідність вирішуються відповідним прокурором у межах його компетенції.

Згідно з правилами щодо визначення альтернативної підслідності кримінальні провадження про деякі злочини є підслідні одночасно кільком органам досудового слідства. Тому їх розслідує той орган, який виявив злочин і порушив в зв'язку з цим кримінальне провадження. Зазвичай, ці злочини завдають істотної шкоди суспільним інтересам, а тому їх розслідування є вкрай важливим для суспільства. Виходячи з цього, законодавець створює умови з метою запобігання втрати часу для розслідування кримінальних проваджень, пов'язаних із їх направленням за підслідністю від одного органу слідства до іншого.

Підслідність за зв'язком справ передбачає, що в разі виявлення в ході розслідування справи про злочин певних нових злочинів, вчинених особою, щодо якої ведеться слідство, або іншою і пов'язаних зі злочинами, вчиненими особою, щодо якої ведеться слідство, вони розслідуються тим органом слідства, до підслідності якого належить злочин, у зв'язку з яким розпочате кримінальне провадження. Підслідність за зв'язком справ застосовується у випадках тісного взаємозв'язку різних кримінальних правопорушень.

Ще одним способом є визначення прокурором підслідності особисто. У юридичній літературі даний вид називають виключною або імперативною підслідністю. Л. М. Лобойко говорить що згідно з правилами виключної (імперативної) підслідності орган, який

здійснюватиме досудове слідство, визначає своїм рішенням прокурор [4, с. 176]. За кримінально-процесуальним кодексом 1960 р. таких правил було два:

1) слідчі прокуратури, окрім злочинів, указаних у ч. 1 ст. 112 КПК України, за постановою Генерального прокурора України, його заступників, прокурора області та прирівняних до них прокурорів можуть розслідувати й інші злочини (ч. 1 ст. 112 КПК);

2) якщо під час розслідування кримінальної справи буде встановлено інші злочини, вчинені особою, щодо якої ведеться слідство.

Частина 2 ст. 216 КПК України (2012 р.) говорить, що якщо під час досудового розслідування буде встановлено інші злочини, вчинені особою, щодо якої ведеться досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані зі злочинами, вчиненими особою, щодо якої ведеться досудове розслідування, і які не підслідні тому органу, який здійснює у кримінальному провадженні досудове розслідування, то у разі неможливості виділення цих матеріалів в окреме провадження прокурор, який здійснює нагляд за досудовим розслідуванням, своєю постановою визначає підслідність усіх цих злочинів.

При вступі в силу чинного КПК України положення, що стосуються альтернативної підслідності втратили чинність, а чотири види підслідності кримінальних правопорушень знайшли своє відображення у КПК. На думку А. В. Портнова це відбулось тому, що «зараз незрозуміло, який орган що розслідує. Хто перший кримінальну справу завів, той і розслідує. І підприємець ходить і розповідає одне й те саме спочатку в податковій, потім – у міліції, далі – в СБУ і, нарешті, в прокуратурі. Більше такого не буде. А у зв'язку з ліквідацією альтернативної підслідності кожен орган матиме чітко визначений перелік складів злочинів і нестиме персональну відповідальність за їх розкриття. Також автоматично зменшуються повноваження податкової служби та СБУ» [3].

Варто зазначити, що відмова у внесенні відомостей до ЄРДР не допускається. Тобто, при надходженні інформації про вчинення того чи іншого кримінального правопорушення, вона спочатку вноситься до ЄРДР, а після цього надходить до прокурора, який своєю постановою направляє матеріали до іншого органу – того якому підслідне дане кримінальне правопорушення.

Стаття 216 чинного КПК України надає чіткий перелік кримінальних правопорушень, які розслідуються слідчими органів внутрішніх справ, слідчими органів безпеки та слідчими органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, слідчі органів державного бюро розслідувань. Так, за ч. 1 ст. 216 КПК України слідчі органів внутрішніх справ здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених Законом України про кримінальну відповідальність, крім

тих, які віднесені до підслідності інших органів досудового розслідування. У порівнянні з кримінально-процесуальним кодексом 1960 р., ч. 2 ст. 216 чинного КПК України скоротила перелік кримінальних правопорушень, за якими здійснюють досудове розслідування органи безпеки. Так, А. В. Портнов при розробці проекту КПК сказав наступне: «У віданні СБУ залишаються тільки справи, пов'язані зі злочинами проти держави, шпигунство, тероризм, контрабанда наркотиків, радіоактивних матеріалів та зброї, військові злочини й аналогічні інші. Тобто у служби безпеки не залишиться ні економічних, ні службових злочинів» [3]. Це пов'язане тим, що СБУ виконує важливі завдання, що стосуються захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, оборонного, економічного, науково-технічного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувальної діяльності іноземних спецслужб, підривних посягань з боку окремих організацій та осіб. Також вони виконують роботу щодо запобігання, виявлення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, організованої злочинної діяльності у сфері управління та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України.

Перелік злочинів, за якими здійснюють досудове розслідування слідчі органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства майже не змінився.

Слідчі органів державного бюро розслідувань здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень вчинених наступними категоріями осіб:

- особами, зазначеними у п. 1, 2 та 3 ч. 2 ст. 2 Закону України «Про державну службу», Головою Національного Банку України, його першим заступником чи заступником, членом Ради національної безпеки та оборони України;

- суддею, чи працівником правоохоронного органу;

- службовими особами, посади яких згідно із ст. 6 Закону України «Про державну службу» віднесені до посад державної служби підгруп 1-1, 1-2, 1-3, 1-4, II-1, II-2, III-1, IV-1;

- особами посади яких згідно зі ст. 14 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» віднесені до першої та другої категорії посад в органах місцевого самоврядування.

Таким чином, підводячи висновок можна сказати що на сучасному етапі кримінального процесу було здійснено низку реформувальних, що стосуються інституту підслідності. Види підслідності: предметна, персональна, територіальна та за зв'язком справ, які мали місце за КПК України (1960 р.) сьогодні змінили свої позиції, а альтернативна

взагалі була ліквідована, що допомогло оптимізувати ведення кримінального провадження.

Література :

1. Советский уголовный процесс / под ред. Л. М. Карнеевой, П. А. Лупинской, И. В. Тыричева. – М. : Юрид. лит., 1980. – 568 с.
2. Молдован А. В. Кримінальний процес України : навч. посіб. / А. В. Молдован, С. М. Мельник. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
3. Портнов А. В. Ми не пішли на компроміс із правоохоронними органами / А. В. Портнов // Закон і бізнес. – 2012. – 26 лютого. [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/8251-andriy_portnov_mi_ne_pishli_na_kompromis_iz_pravooohoronnimi_.html.
4. Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальне право : курс лекц. / Лобойко Л. М. – К. : Істина, 2007. – 456 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ДОРОЖНЬО– ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД

Дячук Василь Іванович

*начальник СУ УМВС України в Житомирській області, полковник міліції,
кандидат юридичних наук, Заслужений юрист України*

Дорожньо транспортні пригоди (далі – ДТП) є однією з серйозних проблем у всьому світі. Статистика свідчить, що у світі щорічно в результаті ДТП помирає близько 1,2 мільйона чоловік, а більшість випадків смерті на дорогах відбувається в країнах з низьким і середнім рівнем доходу, незважаючи на те, що на ці країни припадає приблизно половина всіх транспортних засобів у світі. Основними причинами ДТП в Україні є перевищення швидкості, також причиною аварій є порушення правил маневрування та перехід дороги в недозволених місцях.

В Україні смертність в ДТП в 3-4 рази перевищує європейський рівень. В середньому за добу в аваріях гине близько 12 чоловік і більше ста отримують різного роду травми. Саме тому важливого значення набуває розслідування злочинів, у сфері ДТП.

Серед вчених, що займалися вивченням проблеми ДТП слід відмітити В. І. Коноплянку, Є. М. Лобанова, В. Ф. Бабкова, П. С. Луцюка та ін.

Дорожньо–транспортна пригода – це злочинне порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації автотранспорту, трамваїв, тролейбусів, тракторів, самохідних машин та інших механічних

транспортних засобів, унаслідок чого заподіяно середньої тяжкості, тяжкі тілесні ушкодження чи сталася смерть потерпілого [1, с. 378].

Відповідно до «Правил обліку дорожньо-транспортних подій», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2005 р. № 538 не підлягають обліку пригоди (небезпечні випадки), що сталися:

- внаслідок порушення водіями техніки безпеки і правил експлуатації транспортних засобів у процесі зчеплення-розчеплення з причепами або встановлення на них спеціального обладнання чи механізмів, запуску двигуна за допомогою пускової рукоятки, проведення ремонту транспортного засобу тощо;

- за участю тракторів, інших самохідних машин і механізмів, що сталися внаслідок порушення техніки безпеки під час виконання ними основних виробничих операцій (польові роботи, прокладання траншей, лісозаготівля, робота в кар'єрах, вантажно-розвантажувальні роботи, що виконуються за допомогою автокранів чи методом самоскиду, встановлення щогл, опор тощо);

- під час тренувань і змагань з автомобільних чи мотоциклетних видів спорту, якщо постраждали водії-спортсмени, судді чи інший персонал, що обслуговує спортивні заходи, або глядачі;

- внаслідок стихійного лиха;

- за участю транспортних засобів, зазначених у чинному договорі обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності, за умови експлуатації таких транспортних засобів особами, відповідальність яких застрахована, відсутності травмованих (загиблих) людей, а також за умови досягнення згоди водіїв таких транспортних засобів щодо обставин скоєння дорожньо-транспортної пригоди, за відсутності у них ознак алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, та у разі складення такими водіями спільного повідомлення про дорожньо-транспортну пригоду відповідно до встановленого Моторним (транспортним) страховим бюро зразка.

Тобто розслідуванню підлягають дорожньо-транспортні пригоди внаслідок яких завдані середньої тяжкості, тяжкі тілесні ушкодження або настала смерть потерпілого чи інші тяжкі наслідки, що утворюють склад злочину.

ДТП залежно від механізму пригоди поділяються на наступні:

- зіткнення транспортних засобів один з одним (при зустрічному чи попутному русі, бокові зіткнення);

- наїзд транспортного засобу (на пішохода, нерухомий транспортний засіб, перешкоду, велосипедиста, гужовий транспорт);

- перекидання транспортного засобу;

- падіння пасажира з транспорту;
- інші ДТП, що зазвичай стають наслідком грубого порушення правил руху чи експлуатації транспортних засобів самими постраждалими (падіння транспорту в урвище, з моста тощо) [2, с. 164]

Процес розслідування злочинів традиційно поділяють на три етапи: початковий, наступний та заключний [3, с. 87]. Вважається, що початковий етап спрямований на пошук, знайдення та закріплення доказів, а дії слідчого характеризуються максимальною оперативністю, та, в більшості випадків – масованістю і невідкладністю [4, с. 238].

Успіх у розслідуванні злочинних порушень правил безпеки дорожнього руху значною мірою визначається своєчасністю та правильністю висунення та розроблення слідчих версій на початковому етапі. З огляду на обставини, фактичні дані конкретного кримінального провадження слідчий висуває загальні версії про сутність і причини події, типовими з яких є: 1) ДТП стала наслідком порушення правил безпеки руху водієм; 2) подія викликана порушенням правил руху самим постражданим; 3) подія стала наслідком технічної несправності транспортного засобу; 4) ДТП пов'язана з порушенням норм, стандартів утримання доріг; 5) подія сталася внаслідок випадкового збігу обставин; 6) подію інсценовано з метою приховування іншого, як правило, більш тяжкого злочину; 7) транспортний засіб було використано як знаряддя для вчинення іншого злочину [1, с. 385].

До найважливіших першочергових слідчих (розшукових) дій, які проводяться під час розслідування ДТП відносять: огляд на місці події та автотранспортного засобу; встановлення та допит свідків; освідування водія; призначення експертиз; слідчий експеримент.

Огляд на місці події при ДТП є однією із найважливіших слідчих (розшукових) дій, оскільки він дозволяє зібрати усі найважливіші докази, що можуть бути залишені на місці пригоди.

Огляд на місці події дозволяє встановити наступне: а) умови і точне місце злочинного порушення правил безпеки дорожнього руху; б) час його вчинення; в) вид дорожньо-транспортної пригоди; г) механізм події, що включає в себе послідовність і направленість дій його учасників; г) предмети і сліди, що залишились на місці події; д) орієнтовану швидкість руху транспорту і пішохода; е) учасників події; є) заходи, вжиті водієм транспорту і пішоходом для запобігання події; ж) технічний стан транспортного засобу; з) причини дорожньо-транспортної пригоди; и) ознаки що вказують на напрям руху транспорту, що зник; і) відомості про очевидців і свідків тощо [2, с. 168-169].

Основними об'єктами огляду місця події при ДТП є: ділянка, де сталася аварія; труп; транспортні засоби – учасники ДТП.

Під час огляду на місці події потрібно враховувати що обстановка може бути змінена зацікавленими особами (наприклад, водієм) або погодніми умовами.

Труп потерпілого бажано оглядати на місці його виявлення, якщо це неможливо, то огляд трупа проводиться в морзі. Особлива увага під час огляду трупа приділяється виявленню слідів, які характеризують механізм події, у тому числі слідів транспортної травми.

У кримінальних провадженнях про ДТП проводять *допит*: а) учасників ДТП; б) свідків події; в) медичних працівників, що надавали допомогу потерпілому чи винуватцю події; г) працівників міліції, які перші прибули на місце події.

Під час допиту водія потрібно з'ясувати, з якою швидкістю він рухався, по якій стороні, коли помітив перешкоду (з якої відстані), в якому стані вона перебувала (рухалася через дорогу, назустріч), яких заходів безпеки він вживав.

Допитуючи потерпілого треба з'ясувати як він з'явився на проїзній частині дороги, з якої точки почав рух, з якою швидкістю, коли (на якій відстані) помітив транспортний засіб, чи намагався водій запобігти наїзду.

Допит очевидців – свідків спрямований на встановлення таких обставин: як рухався транспорт, як повадився потерпілий, звідки з'явився, з якою швидкістю рухалися транспорт і пішохід, як розвивалася ДТП, де перебував свідок, тобто з якої точки спостерігав [5, с. 551].

Судово-медична експертиза призначається у всіх випадках, коли в результаті ДТП гинуть люди та їм заподіюються тілесні ушкодження. Ця експертиза визначає питання про причину смерті, характер, локалізацію і ступень тяжкості тілесних ушкоджень, стан здоров'я потерпілого перед нанесенням йому ушкоджень а також досліджує питання про наявність чи відсутність на тілі та одязі потерпілого слідів автомобільної травми – слідів удару частин тіла об частину автомашини чи об дорожнє покриття, струси мозку в результаті удару, здавлювання тіла, слідів волочіння по дорожньому покриттю.

На розгляд *судової автотехнічної експертизи* ставляться питання, спрямовані на встановлення:

а) технічного стану транспортних засобів (які несправності, що загрожують безпеці руху, мають система, механізм, вузол даного транспортного засобу; коли – до ДТП або в процесі її розвитку – виникли дані несправності; яка причина відмови даного механізму, системи транспортного засобу; чи є причинний зв'язок між даною несправністю і наїздом, перекиданням, зіткненням; чи мав водій технічну можливість запобігти події за наявності даної несправності тощо);

б) дій учасників події (як повинен був діяти водій у дорожніх обставинах, що склалися, з метою забезпечення безпеки руху; чи мав

водій технічну можливість запобігти наїзду, зіткненню, перекиданню з моменту виникнення небезпеки для руху; чи відповідали дії водія технічним вимогам правил дорожнього руху);

в) параметрів механізму ДТП (швидкість транспортного засобу при даній довжині слідів гальмування; допустима швидкість транспортного засобу в умовах видимості дороги; допустима швидкість транспортного засобу на заокругленні дороги даного радіуса; яке було взаємне розташування транспортного засобу і пішохода в різні моменти ДТП; взаємне розташування транспортних засобів у момент зіткнення; який із транспортних засобів у момент зіткнення стояв, а який рухався, тощо) [1, с. 396].

Таким чином, підводячи висновок можна сказати що останнім часом проблема ДТП особливо гостро постає перед правоохоронними органами, оскільки кількість транспортних засобів постійно зростає, а майстерність водіїв не стає кращою. Тому, безумовно, потрібно постійно покращувати якість та швидкість розслідування даної категорії кримінальних проваджень.

Література :

1. Криміналістика : підруч / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. / за ред. В. Ю. Шепітька. – 4-е вид., перероб. і доп. – Х. : Право, 2008. – 464 с.
2. Алексеев О. О. Розслідування окремих видів злочинів : навч. посіб. – 2-ге вид. перероб. та доп. / О. О. Алексеев, В. К. Весельський, В. В. Пясковський. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 320 с.
3. Драпкин Л. Я. Структура и функции первоначальных следственных действий в методике расследования преступлений / Л. Я. Драпкин // Методика расследования преступлений (общие положения). – М., 1976.
4. Белкин Р. С. Криминалистика : проблемы, тенденции, перспективы. От теории – к практике / Белкин Р. С. – М. : Юрид. лит., 1988. – 304 с.
5. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі) : підруч. – К. : Кондор, 2005. – 588 с.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ У ВІДПОВІДНОСТІ ДО ЧИННОГО КПК УКРАЇНИ

Оперук Віталій Ігорович
кандидат юридичних наук

Марчук Інна Леонідівна

*Прикарпатський факультет Львівського державного університету
внутрішніх справ*

Під час розслідування кримінальних проваджень, важливим в плані отримання доказової інформації про обставини вчиненого кримінального правопорушення є проведення такої слідчої (розшукової) дії як слідчий експеримент.

Слідчий експеримент - це слідча (розшукова) дія, яка полягає в тому, що слідчий та/або прокурор у присутності понятих, а в необхідних випадках - за участю спеціаліста, підозрюваного, потерпілого, свідка, захисника, представника, з метою перевірки уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, проводить відтворення дій, обстановки, обставин певної події, та інші необхідні дослід чи випробування.

Метою слідчого експерименту є перевірка та уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення [1, с. 608].

Ця слідча дія найчастіше направлена на перевірку вже зібраних у справі доказів в результаті проведення інших слідчих дій (допитів, обшуків, огляду місця події та ін.). Однак дослідним шляхом можуть також перевірятися і припущення слідчого про ті чи інші обставини події, що досліджується (перевірка слідчих версій) [2, с. 221].

Закон не вимагає винесення постанови про проведення слідчого експерименту. Він може бути проведений як за ініціативою слідчого чи прокурора, так і за клопотанням підозрюваного, його захисника, потерпілого, свідка, інших учасників процесу.

Якщо клопотання про проведення слідчого експерименту заявила сторона захисту чи потерпілий, участь особи, яка його ініціювала, та (або) його захисника чи представника є обов'язковою, крім випадків, коли через специфіку слідчої (розшукової) дії це неможливо або така особа письмово відмовилася від участі в ній.

Важливою умовою проведення слідчого експерименту є його проведення в умовах, максимально наближених до тих, у яких у минулому відбувалася досліджувана дія чи подія. Тому, перш ніж проводити дослідницькі дії, необхідно відтворити (реконструювати) обстановку, у якій вони проводитимуться. Ступінь реконструкції залежить від характеру експерименту, обстановки, у якій він здійснюватиметься, від можливостей реконструювання. Недотримання цієї умови розцінюється як порушення вимог кримінального процесуального закону, що спричиняє втрату доказового значення одержаних даних [3, с. 389].

Слідчий експеримент проводиться, якщо у слідчого чи прокурора вже є певні відомості, які необхідно уточнити та перевірити. Саме тому він не може належати до невідкладних чи первинних слідчих (розшукових) дій.

Експериментальні дії, що можуть проводитися в рамках слідчого експерименту, можна поділити на дві групи:

- 1) ті, що пов'язані із відтворенням дій;
- 2) ті, що пов'язані із реконструкцією обстановки та обставин події.

До експериментальних дій першої групи можна віднести ті, що проводяться з метою: а) установлення можливості сприйняття якого-небудь явища, факту, перевірки наявних даних і припущень про можливість у певних умовах чути або спостерігати що-небудь; б) установлення можливості виконати ті або інші дії і часу, необхідного на їх виконання (зокрема, наявність або відсутність професійних або кримінальних навичок, можливість виготовлення предмета з певного матеріалу, у певний проміжок часу, за допомогою використання тих або інших засобів, тією або іншою особою; проникнути у певне приміщення даним способом або даною особою); в) з'ясування можливості і часу подолання певних відстаней за допомогою технічних засобів (автомобіля, велосипеда, мотоцикла, літака, моторного човна тощо) або без таких.

До експериментальних дій другої групи, пов'язаних із реконструкцією, можна віднести дії, що проводяться з метою: а) з'ясування механізму подій, що відбувалися, в цілому або окремих їх деталей; б) підтвердження (або спростування) можливості існування якогось явища; в) з'ясування механізму утворення слідів [1, с. 608].

Також, слідчий експеримент може проводитися для перевірки слідчої версії про механізм вчинення злочину, про причини та умови будь-якої події, про походження (появу) фактів, що перевіряються, тощо [3, с. 234].

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар [Текст]: у 2 т. Т.1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін. заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х.: Право, 2012. – 768 с.
2. Хоменко, А.Н. Связь личности преступника, как элемента криминалистической характеристики преступлений с другими ее элементами [Текст] / А. Н. Хоменко // Актуальные вопросы правоведения в период совершенствования социалистического общества. – Томск: Изд-во Томского ун-та, 1989. – С. 221-222.
3. Панов, М. І. Настільна книга слідчого [Текст]: [Наук-практ. видання для слідчих і дізнавачів] / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, та ін. – К., Видавничий Дім Ін Юре, 2003. – 720 с

МЕХАНІЗМ ВИКОНАННЯ ПІДПИСІВ ІЗ НАСЛІДУВАННЯМ

Свобода Євгенія Юріївна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри криміналістичних експертиз
навчально-наукового інституту підготовки фахівців для експертно-
криміналістичних підрозділів Національної академії внутрішніх справ*

Кордас Константин Ігорович

*курсант навчально-наукового інституту підготовки фахівців для
експертно-криміналістичних підрозділів Національної академії
внутрішніх справ*

Останнім часом розвиток комп'ютерних технологій призвів до різкого зменшення кількості текстів, які виконуються рукописним способом, і як наслідок, до збільшення кількості малооб'ємних почеркових об'єктів, зокрема, підписів.

Однією з малорозроблених проблем судово-почеркознавчої експертизи є дослідження неавтентичних підписів, виконаних з наслідуванням.

Дослідження таких підписів часто пов'язано з великими труднощами. Це пояснюється тим, що експерт повинен вивчити порівняно малий об'єм графічного матеріалу й за ним визначити факт наслідування, його вид, справжність підпису, особу виконавця підпису, виконаного з наслідуванням [6, с. 54].

В криміналістичній літературі під несправжнім підписом розуміється підпис, виконаний не тією особою, від імені якої він значиться [2, с. 84].

В. Ф. Орлова вважає, що такий підпис по суті підписом не є, тому що він не виступає в якості затверджувального знака [5, с. 304].

Несправжні підписи, виконані з наслідуванням, в більшості випадків відображають специфічну взаємодію двох рухових навичок. Наслідувач повинен враховувати ступінь виробленості й координацію рухів в оригіналі при формуванні навички виконання несправжнього підпису.

Наслідування буває двох видів – навмисне та ненавмисне. Навмисне наслідування це наслідування, яке проявляється у результаті усвідомленої, спрямованої діяльності людини. Ненавмисним є наслідування без спеціальної мети [2, с. 165].

При наслідуванні, перш за все, у якійсь мірі засвоюються навички письмово-рухової системи іншої особи і потім відтворюються при письмі. Однак засвоєння і відтворення таких навичок неминухо призводять до часткової зміни власних навичок письма особи, що наслідує, а, отже, і до порушення всієї стереотипної рухової установки. У почерковому об'єкті

це проявляється не тільки у імітації ознак чужого почерку, але і у викривленні ознак власного почерку підроблювача.

У підписах, виконаних із наслідуванням спостерігаються ознаки: 1) які імітують ознаки чужого почерку; 2) змінені ознаки почерку підроблювача; 3) ознаки звичайного почерку підроблювача.

У зв'язку з деавтоматизацією індивідуальної письмової навички у особи в процесі наслідування виникає необхідність контролювати процес письма при виконанні букв у цілому та їх елементів. Особливу увагу при вивченні підпису з метою пошуку у ньому ознак незвичного виконання експерт повинен звертати на ознаки уповільнених рухів, яка супроводжує виконання підпису із наслідуванням.

На підставі вище викладених ознак, А. М. Лисенко визначив несправжні підписи, виконані з наслідуванням, як почеркові об'єкти, що відтворюють конфігураційні особливості оригіналу або образу справжнього підпису певної особи, виконані на основі функціонально-динамічного комплексу навичок виконавця або з допомогою знову виробленої рухової навички [3, с. 120].

На процес наслідування можуть впливати наступні фактори:

- вид наслідування;
- вид транскрипції підпису-оригіналу (точніше конструктивна складність підпису-зразка);
- ступінь виробленості підпису-оригіналу;
- ступінь виробленості почерку особи, що наслідує;
- здібності особи до запам'ятовування і малювання;
- тривалість спостереження, тренування.

На сьогоднішній день відомі три основні способи виконання підпису із наслідуванням: а) «на око»; б) по пам'яті; в) після попереднього тренування [4, с. 204-205].

Схема виконання підпису із наслідуванням «на око» така: зорове сприйняття; виконання підпису (безпосередньо на документ або спочатку на аркуш паперу, потім – на документ) [4, с. 208].

Висновок про виконання підпису з наслідуванням «на око» може бути зроблений при встановленні факту зниження та порушення координації рухів, зниженню темпу письма, наявності слідів уповільненості рухів з необґрунтованими зупинками, підмальовуванням, слідами тремтіння руки та наявністю збігів транскрипції підписів, загальних ознак та деяких окремих ознак.

Для даного виду наслідування характерним є велика зовнішня схожість та значна відмінність в окремих ознаках, таких як: форма рухів при виконанні початкових та заключних частин підписів; протяжність рухів при виконанні додаткових штрихів; напрямки рухів при виконанні

букв в цілому та окремих елементів букв, а також складність рухів при виконанні розчерку.

Виконання підпису із наслідуванням «по пам'яті». Суть цього виду наслідування полягає у тому, що особа виконує підпис від імені іншої особи, який вона раніше бачила і запам'ятала. Підроблювач у цьому випадку наслідує не підпису, який він міг би спостерігати у момент наслідування, а зоровому образу, який зберігся у його пам'яті.

При наслідуванні «по пам'яті» найчастіше співпадає транскрипція (буквена, змішана, штрихова – хоча можуть бути розбіжності у деталях транскрипції), загальний вигляд підпису, нахил букв і штрихів, а також напрямки рухів при виконанні окремих елементів і найбільш «помітних» елементів підпису. До ознак, що розрізняються, відносяться майже всі окремі ознаки: особливо протяжність рухів по вертикалі й горизонталі, а також більшість окремих ознак (однак це не виключає збігу деяких окремих ознак). Іноді при наслідуванні «по пам'яті» у досліджуваному підпису проявляються елементи власного підпису підроблювача.

Виконання підпису із наслідуванням після «попереднього тренування». При відсутності попереднього тренування у більшості випадків особи, що наслідують підпису інших осіб, не можуть відтворити об'єкт наслідування без значного зниження виробленості та координації рухів, а також зниження темпу. Отже, схема виконання підпису із наслідуванням після «попереднього тренування»: така: підпис – як об'єкт наслідування, зорове сприйняття, тренування, виробленість навички, виконання підпису.

Вищезазначене дозволяє зробити висновок, що підписи нерідко виконуються із наслідуванням; кожний підпис, виконаний із наслідуванням є результат зміни звичного почерку і відтворення особливостей чужої навички; у підписах, виконаних із наслідуванням спостерігаються певні ознаки, які впливають на експертне дослідження. На сьогоднішній день відомі три основні способи виконання підпису із наслідуванням: «на око»; по пам'яті; після попереднього тренування

Література :

1. Абрамова В. М. Альбом схем із судово-почеркознавчої експертизи : навч. посіб. / Абрамова В. М., Садченко О. О., Свобода Є. Ю. – К. : Паливода, 2003. – 120 с.
2. Винберг Л. А. Почерковедческая экспертиза : учебн. / Л. А. Винберг, М. В. Шванкова / под ред. Р. С. Белкина. – Волгоград : НИ и РИО ВСШ МВД СССР, 1977. – 208 с.
3. Лисенко А. М. Актуальні питання криміналістичного дослідження недійсних підписів, виконаних з наслідуванням оригіналу або його

узагальненого вигляду / А. М. Лисенко // Право і суспільство. – 2006. – С. 119-128.

4. Меленевська З. С. Судово-почеркознавча експертиза : навч.-метод. посіб. / Меленевська З. С., Свобода Є. Ю., Шаботенко А. І. ; за ред. І. П. Красюка. – К. : Укр. центр духовної культури, 2007. – 280 с.

5. Орлова В. Ф. Теория судебно-почерковедческой идентификации / Орлова В. Ф. – М. : ВНИИСЭ, 1973. – Вып. 6. – 336 с.

6. Порфирьев К. Г. Количественные характеристики признаков подписей, выполненных с подражанием / К. Г. Порфирьев // Криминалистика и судебная экспертиза. – 1981. – Вып. 23. – С. 54.

ПРИМУШУВАННЯ ДО ДАЧІ ПОКАЗАНЬ ЯК ЧИННИК, ЩО СПРИЯЄ РОЗВИТКУ ЗЛОЧИННОСТІ

Сівак Олександра Вікторівна

ад'юнкт кафедри кримінального права НАВС, ДП «Центр сертифікації та експертизи насіння і садивного матеріалу»

Статтею 3 Конвенції «Про захист прав людини і основоположних свобод» закріплено, що нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.

Проаналізувавши весь правовий шлях нашої держави, з моменту становлення України як незалежної держави, можна сміливо стверджувати, що наша країна стрімко приводить національне законодавство у відповідність до міжнародних загально прийнятих канонів.

Одним з яскравих прикладів правової роботи нашої держави є внесення до Кримінального кодексу України статті 373, яка визначає межі кримінальної відповідальності прокурора, слідчого або працівника підрозділу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність за примушування до дачі показань під час проведення допиту.

Згідно з Конституцією України обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах одержаних незаконним шляхом. Кримінально-процесуальним законодавством визначено, що під час кримінального провадження повинна бути забезпечена повага до людської гідності, прав і свобод кожної особи. Забороняється під час кримінального провадження піддавати особу катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує її гідність, поводженню чи покаранню, вдаватися до погроз застосування такого поводження, утримувати особу у принизливих умовах, примушувати до дій, що принижують її гідність.

Якщо більш детально перейти до аналізу статті 373 Кримінального кодексу України, то в частині першій визначено, що кримінальна відповідальність настає у разі примушування давати показання при допиті шляхом незаконних дій з боку прокурора, слідчого або працівника підрозділу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність.

Основним безпосереднім об'єктом злочину законодавець визначає інтереси правосуддя в частині забезпечення процесуального порядку отримання доказів, які встановлюються шляхом давання показань, а також конституційне право людини на те, що її обвинувачення у вчиненні злочину не буде ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом. Додатковим факультативним об'єктом злочину може бути здоров'я, воля, честь і гідність особи.

Об'єктивна сторона злочину виражена у примушуванні до дачі показань при допиті. Примушування слід розуміти як психічний вплив на особу, яку допитують, з метою отримання потрібної для особи, яка провадить допит, показань.

У зв'язку з тим, що Кримінальним кодексом України чітко визначено коло осіб, уповноважених на проведення допиту, а саме: прокурор, слідчий або працівник підрозділу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність суб'єкт злочину визначений як спеціальний.

Що ж до суб'єктивної сторони, то вона може характеризуватись лише прямим умислом, оскільки суб'єкт, що наділений повноваженнями на проведення допиту, чітко розуміє межі його тактики та має в повному обсязі ними володіти.

Незаконність дій прокурора, слідчого або працівника підрозділу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони.

В частині другій статті 373 КК України визначені кваліфікуючі ознаки, які викладено у такій редакції: ті самі дії, поєднані із застосуванням насильства або із знущанням над особою, за відсутності ознак катування.

Під насильством розуміють здійснення фізичного впливу на особу, яку допитують, що завдало їй фізичного болю, фізичних чи моральних страждань або спричинило тілесні ушкодження.

Застосування неправомірних заходів впливу до осіб, що підлягають допиту з боку осіб, уповноважених на проведення таких дій, тягне за собою порушення міжнародних норм, норм чинного вітчизняного законодавства, прав людини та громадянина. Також злочинні дії, що передбачені статтею 373 КК України призводять до таких наслідків як: неповнота проведеного слідства, пред'явлення обвинувачення та притягнення до кримінальної відповідальності невинуватих осіб,

залишення без покарання осіб, винних у чиненні злочину, сприяння вчиненню нових злочинів.

Незаконні дії осіб, уповноважених на проведення допиту, сприяють залишенню на свободі особи, яка вчинила злочин та створюють сприятливі умови для продовження нею злочинної діяльності.

Першим і самим важливим завданням як правоохоронних органів так і органів прокуратури є попередження вчинення нових злочинів, а також захист держави та громадян від незаконних посягань.

Отже, якщо прокурором, слідчим або працівником підрозділу, який здійснює оперативно-розшукову діяльність вчиняються дії передбачені статтею 373 КК України, то як наслідок, рівень злочинності в країні зростає.

Таким чином, для того щоб на своєму шляху Україна дійсно стверджувалась як європейська держава при підготовці осіб, що в майбутньому будуть працювати в органах міліції чи прокуратури, в першу чергу, потрібно навчити поважати права інших осіб незалежно від того чи то особа злочинця чи звичайний пересічний громадянин; по-друге виховати прагнення до справедливості та жаги до встановлення дійсної події злочину та покарання лише винних осіб; по-третє розуміння того, що від їх дій залежить доля особи, і вони не мають права на помилку, оскільки до кримінальної відповідальності може бути притягнуто невинувату особу, яка в подальшому нестиме кримінальну відповідальність за злочин, що нею не вчинявся.

В заключенні хотілось підмітити, що зниження рівня злочинності, а також підвищення рівня захищеності нашого життя безпосередньо залежить від кваліфікації та професіоналізму працівників органів міліції та прокуратури.

Література:

1. Конституція України/ <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод/ http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний кодекс України/ <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/stru/para02446#o2446>
4. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар за загальною редакцією В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна/ Х.:2013 р.
5. Попова Л. Законодательство об уголовной ответственности за принуждение к даче показаний: исторические и сравнительно-правовые аспекты / Л. Попова, Н. Попов // Уголовное право. — 2003. — № 3. — С. 51—54.

ЗМАГАЛЬНІСТЬ ЯК ОДНА ІЗ ЗАСАД КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Фандуль Жанна Олександрівна

слухач п'ятого курсу Національної академії внутрішніх справ

При введенні нового КПК України постала потреба у перегляді засад, на яких побудоване кримінальне провадження. Зважаючи на демократичний шлях розбудови нашої держави, слід зауважити чималу роль, яку відіграє саме засада змагальності.

Сутність засади змагальності у свій час вивчали такі вчені як : М. С. Алексєєв, Ю. П. Аленін, В. П. Бахін, Н. С. Карпов, В. Т. Маляренко, М. А. Маркуш, В. Т. Нор, М. С. Строгович, В. М. Тertiшник та інші.

Статтею 129 Конституції України змагальність віднесена до основних засад судочинства. Європейський суд з прав людини розглядає змагальність як «одну із рис більш широкої концепції справедливого судочинства у кримінальних справах» (Рішення від 26 травня 1988 року у справі «Екбатані проти Швеції»). Засада змагальності сторін – це правове положення, згідно з яким двом рівноправним сторонам (обвинуваченню та захисту) забезпечується можливість брати активну участь у дослідженні обставин кримінального провадження перед незалежним арбітром, який не може здійснювати інших функцій, крім правосуддя (Стаття 7 Загальної декларації прав людини, ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права ст. 24 і п. 4 ч. 3 ст. 129 Конституції України).

КПК України (1960 р.) був доповнений 21 червня 2001 року ст. 16-1, яка мала назву «Змагальність та диспозитивність». Отже, у цій статті вперше нормативно закріплено і розшифровано зміст принципу змагальності. Якщо вести мову про загальний розвиток засади змагальності, то варто згадати про основні положення Концепції розвитку правосуддя в Україні на 2005-2015 роки, яка сформулювала нові пріоритети: судова процедура повинна бути заснована на засадах законності, рівності учасників процесу перед законом і судом, диспозитивності, і змагальності, що «...покладає на сторони обов'язок доводити перед судом ті обставини, щодо яких існує спір і які мають значення для справедливого вирішення справи» [4, ст. 5]. Вказані напрямки Концепції повністю відповідають Конституції України, європейським стандартам кримінальної процесуальної діяльності, закріпленим в Конвенції про захист прав людини та основних свобод (1950 р). Вони вимагають переглянути нормативний зміст основних інститутів кримінального процесу з метою найбільш повного захисту прав учасників кримінального процесу, розширення дії принципу змагальності

як на досудових, так і в судових стадіях. Тому розширення змагальних засад кримінального процесу виражає сутність правової реформи.

Змагальність – це якісний стан кримінального процесу, при якому надається можливість сторонам проявити всі свої якості пред'явити фактичні дані суду з метою переконання його у правильності своїх доводів. Дана засада процесу є способом взаємодії процесуально рівних сторін, що виконують протилежні функції обвинувачення та захисту під наглядом суду [5].

Теорія кримінального процесу зобов'язана рекомендувати такі форми захисту прав та інтересів людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості і безпеки, які б найбільш повно реалізували цю мету правової держави [2, ст. 16]. Змагальна форма кримінального процесу відноситься до їх числа. В теорії, змагальність розглядається, і як принцип, сьогодні засада і як форма процесу. Стаття 22 вказує на те, що змагальність полягає у самостійному обстоюванні стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, а сторони кримінального провадження, у свою чергу, мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав.

За часів Київської Русі у судах панувало звичаєве право, де були елементи змагальності. Захисниками в судах виступали рідні й приятелі сторін, послухи-свідки порядного життя обвинуваченого і «видоки» – свідки вчиненого стороною, або спірного факту [3, ст. 82].

Основною ознакою змагальності є наявність рівноправних сторін і незалежного суду, що дає можливість визначити змагальність як форму процесу, де спір рівних сторін вирішується незалежним судом, тобто для змагального процесу характерним є такий правовий статус його основних учасників, який забезпечує виконання функцій обвинувачення, захисту й вирішення справи незалежними суб'єктами.

Змагальність в кримінальному процесі вважають способом взаємодії сторін обвинувачення і захисту, принципом організації їх спільної діяльності, сутність якого полягає в боротьбі протилежностей, тобто на ґрунті протилежних інтересів сторін має місце протиріччя - конфлікт, прояв якого полягає в протиборстві сторін. Цей висновок заслуговує на увагу.

Змагальність – це умова й спосіб досягнення істини по кримінальній справі [1, ст. 12], із чим не можна не погодитися.

Сутність принципу змагальності у кримінальному процесі полягає у наступному:

– чітко розмежовуються функції обвинувачення, захисту та вирішення справи;

– суб'єкти процесу наділені правом відстоювати свої інтереси шляхом змагання;

– забезпечується рівність процесуально-правових можливостей сторін обвинувачення та захисту;

– суд у процесі грає особливу роль як незалежний та неупереджений суб'єкт.

Розмежування функцій обвинувачення, захисту і вирішення справи означає:

– ні обвинувачення, ні захисту не можуть брати на себе будь-якої за змістом чи формою частки суддівської функції розгляду справи;

– суд в жодному разі не може брати на себе функцію обвинувачення або захисту.

В той же час передбачається, що між стороною обвинувачення і захисту відбувається професійний спір, а тому жодна із сторін не може покладати на себе функцій іншої. Це забезпечується шляхом створення рівних можливостей для кожної із сторін у кримінальному провадженні.

Впровадження у кримінальну судочинство засади змагальності, який як наслідок матиме притягнення особи до кримінальної відповідальності і залежатиме виключно від обґрунтованості позицій сторін.

Звернемося до практики Європейського суду з прав людини, зокрема справи «Колесник проти України» [5], де було репрезентовано низку положень, які можуть розцінюватися як порушення права на справедливий судовий розгляд:

– з метою забезпечення змагальності процесу всі докази мають, як правило, подаватися у відкритому судовому засіданні за присутності обвинуваченого;

– існують винятки з цього принципу, але вони не можуть призводити до порушення права на захист;

– за деяких обставин може виникнути потреба у використанні показань, отриманих на етапі розслідування;

– обвинувальний вирок не може ґрунтуватися виключно або вирішальною мірою на показаннях, які сторона захисту не мала можливості спростувати.

Даний принцип ґрунтується на чіткому розмежуванні функцій обвинувачення, захисту та вирішення справи у суді, характеризується тим, що суд перш за все повинен створювати необхідні умови для виконання сторонами їх процесуальних обов'язків і здійснення наданих їм прав, забезпечити учасників рівними процесуально-правовими можливостями відстоювання і доказування своєї позиції у кримінальному провадженні.

Таким чином, принцип змагальності є конституційно-правовим положенням та одним із основоположних засад кримінального процесу, який реалізовується у визначеній законом процесуальній формі та діє на

всіх стадіях кримінального процесу направлений на встановлення об'єктивної істини й захисту прав і свобод людини та громадянина.

Тобто такі основні характеристики засади змагальності як: розмежування процесуальних функцій обвинувачення, захисту і правосуддя, процесуальна рівноправність сторін та активність суду в процесуальному керівництві процесом виступають правовими гарантіями реалізації принципу змагальності та забезпечують функціонування змагальної форми кримінального судочинства.

Література :

1. Півненко В. П. Впровадження конституційних принципів змагальності та рівності сторін на стадії досудового слідства : проблеми і шляхи їх вирішення / В. П. Півненко, Є. О. Мірошніченко // Вісник Верховного суду України. – 2003. – № 2 (36). – С. 48-52.
2. Ноздріна М. О. Співвідношення змагальності та диспозитивності у кримінальному процесі України / М. О. Ноздріна // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ : збірник / гол. ред. В. Л. Ортинський. – Львів : Львівський інститут внутрішніх справ при НАВС України. – 2004. – Вип. 1. – С. 105-113.
3. Нечипорук С. Принцип участі громадян у здійсненні правосуддя та поєднання колегіального й індивідуального порядку розгляду справ / С. Нечипорук // Право України. – 2003. – № 11. – С. 82-85.
4. Abramson J. We, the jury : The jury system and the ideal of democracy. – N.Y. : BasicBooks Adivision of Harper Collins Publishers Inc., 1994. – 308 p.
5. Даворский С. М. Принцип состязательности в уголовном процессе России и механизм его реализации : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / С. М. Даворский. – Челябинск, 2001. – 21 с.

ЩОДО ПОНЯТТЯ «ЗАВІДОМО НЕЗАКОННИЙ ПРИВІД» ЗА ЗМІСТОМ СТАТТІ 371 КК УКРАЇНИ

Шапортова Ніна Іванівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права

Національна академія внутрішніх справ, Київ

У теорії кримінального права проблемам відповідальності за злочини проти правосуддя приділялася певна увага. Однак, майже не проаналізовано в спеціальній літературі законодавчих новел останніх років. Отже, вивчення злочинів проти правосуддя є актуальним з урахуванням високої суспільної небезпеки їх, значення боротьби з ними, у

зв'язку з недостатньою розробкою відповідних проблем у спеціальній літературі, недосконалістю законодавства.

Стаття 371 КК складається з трьох частин. Частиною першою передбачено відповідальність за два простих види злочину - завідомо незаконне затримання та незаконний привід; у частині другій передбачено два простих склади злочину — завідомо незаконні домашній арешт та тримання під вартою; у частині третій передбачені кваліфіковані види вищевикладених злочинів: якщо вони спричинили тяжкі наслідки або були вчинені з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах.

Основним безпосереднім об'єктом злочину є правосуддя в частині забезпечення законного затримання, приводу, домашнього арешту або тримання під вартою, а також конституційне право людини на свободу і особисту недоторканність. Його **додатковим факультативним об'єктом** можуть виступати честь та гідність особи, її життя і здоров'я, майнові блага.

Потерпілим від цього злочину можуть бути підозрюваний, обвинувачений, свідок і потерпілий.

З об'єктивної сторони злочин може проявлятися у незаконному:

- 1) затриманні; 2) приводі (ч. 1 ст. 371);
- 3) домашньому арешті; 4) триманні під вартою (ч. 2 ст. 371).

Привід — це захід процесуального примусу, який передбачає примусове доставлення підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого чи свідка органами внутрішніх справ до слідчого, прокурора або до суду.

Як і затримання, привід може застосовуватися в адміністративному порядку (зокрема, привід особи, котра затримується за вчинення адміністративного правопорушення), а також як захід процесуального примусу.

Привід (ст. 140 КПК) полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про його здійснення, до місця її виклику в зазначений в ухвалі про здійснення приводу час.

Привід може застосовуватися лише до підозрюваного, обвинуваченого, свідка або потерпілого. Привід свідка *не може бути застосований* до неповнолітніх, вагітних жінок, інвалідів першої і другої груп, осіб, які одноосібно виховують дітей віком до шести років або дітей-інвалідів, а також осіб, які згідно із КПК не можуть бути допитані як свідки. Привід співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним своїх службових обов'язків здійснюється тільки в присутності офіційних представників цього органу (ч.3 ст. 140 КПК).

Привід застосовується якщо:

- особа була викликана у порядку, встановленому КПК України;

- наявне підтвердження отримання повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом;
- особа не з'явилася без поважних причин або не повідомила про причини свого неприбуття.

Причини неявки мають бути встановлені до прийняття рішення про застосування приводу. Тобто, слідчий суддя чи суд мають впевнитися, що особа була викликана у визначеному законом порядку та не повідомила про наявність поважних причин її неприбуття за викликом.

Юридичною підставою здійснення приводу є ухвала слідчого судді, суду, яка виноситься за клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи, а під час судового провадження – також за клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого.

Ухвала про здійснення приводу оголошується особі, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу.

Підозрюваний, обвинувачений, потерпілий чи свідок, щодо яких прийняте рішення про здійснення приводу, зобов'язана прибути до місця виклику в зазначений час у супроводі особи, яка виконує ухвалу.

У випадку невиконання особою, що підлягає приводу, законних вимог щодо виконання ухвали про здійснення приводу, до неї можуть бути застосовані заходи фізичного впливу, які дозволяють здійснити її супроводження до місця виклику з дотриманням вимог, передбачених ч.3 ст. 143 КПК. Зокрема, застосуванню заходів фізичного впливу повинно передувати попередження про намір їх застосування. У разі неможливості уникнути застосування заходів фізичного впливу вони не повинні перевищувати міри, необхідної для виконання ухвали про здійснення приводу, і мають зводитися до мінімального впливу на особу.

Забороняється застосування заходів впливу, які можуть завдати шкоди здоров'ю особи, а також примушення особи перебувати в умовах, що перешкоджають її вільному пересуванню, протягом часу більшого, ніж необхідно для негайного доставлення особи до місця виклику. Перевищення повноважень щодо застосування заходів фізичного впливу тягне за собою відповідальність, встановлену законом (наприклад, ст. 118 та 124 КК).

У разі неможливості здійснення приводу особа, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, повертає її до суду з письмовим поясненням причин невиконання.

Суб'єкт злочину спеціальний. Ним може бути службова особа правоохоронного органу, слідчий, прокурор. Слідчі судді за дії, передбачені ст. 371 КК України, несуть відповідальність лише за ст. 371 КК України, а інші службові особи, котрі не уповноважені на застосування заходів процесуального примусу - за ст. ст. 365 або 424 КК України.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом, адже в законі сказано про завідомо незаконний привід. Це означає, що особа усвідомлює суспільну небезпечність та протиправність, своїх дій.

Привід буде незаконним тоді, коли він вчинений за відсутності наведених вище підстав чи всупереч порядку, встановлених законом. По своїх об'єктивних властивостях незаконний привід полягає у насильницькому позбавленні волі.

До прийняття нового кримінального процесуального кодексу у ряді літературних джерел рекомендується завідомо незаконні затримання, привід або тримання під вартою вчинений суддею, кваліфікувати за ст. 375 КК. Але із цим важко погодитись. Стаття 375 КК передбачає відповідальність за винесення неправосудного вироку, постанови, рішення, ухвали або постанови, тобто процесуального документа, який вирішує справу остаточно і по суті. Ухвала про тримання під вартою, домашній арешт, затримання або привід до таких актів не належить.

Джерела:

1. Конституція України (із змінами, внесеними згідно із Законом № 2222-IV від 08.12.2004, ВВР, 2005, № 2, ст. 44) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
2. Кримінальний кодекс України 2001 року : за станом на 1 грудня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до кодексу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 року : за станом на 1 грудня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до кодексу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО НЕДОТОРКАНІСТЬ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД

Арутюнова Катерина Ігорівна

студентка економіко-правового факультету Донецького національного університету

Інститут правового імунітету – один із ключових статусних елементів організації державної влади. Цей інститут забезпечує самостійність і незалежність різноманітних органів державної влади, посадових осіб, які наділені імунітетом. Він є публічно-правовим і покликаний захистити осіб, що займають особливе місце в суспільно-політичному житті України, від неправомірного втручання в їхню діяльність [1, с.1]. Водночас слід відзначити, що питання депутатської недоторканності до сьогоднішнього дня, хоча і зберігають політичне значення, сприймаються досить неадекватно і залишають простір для різного роду дискусій. Це пов'язано передусім із тим, що часто цей правовий інститут розуміють як надання невинуватених привілеїв, які поліпшують якість і умови життя конкретних осіб.

Депутатський імунітет є однією із найхарактерніших гарантій в більшості зарубіжних країн. Так, Конституція Польщі закріплює, що «депутати не можуть бути притягнутими до відповідальності за дії, які є результатом здійснення їх мандату». При цьому, польський законодавець закріплює об'єм парламентського імунітету наступним чином: «Депутати не можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності, не можуть бути арештовані або затримані без зголи сейму або сенату» [2, с. 46].

У Франції депутатська недоторканість заключається в гарантіях звільнення від судового переслідування, представлених члену парламенту, за дії, не пов'язані з виконанням його депутатських обов'язків. В період між сесіями парламенту для арешту чи переслідування необхідна згода бюро парламенту [2, с. 97].

У резолюції від 4 квітня 2000 року ПАРЕ наголосила на особливому значенні депутатської недоторканності для нових демократій - країн, які перебувають на початковому етапі конституційного будівництва, до того ж в умовах, коли не завершено процес формування незалежної судової влади.

Питання недоторканності депутатів місцевих рад регулюється ст. 31 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» та ст. 25 Закону України «Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки

Крим» [3;4]. Відповідно до цих законодавчих приписів повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення депутату місцевої ради може бути здійснено відповідно Генеральним прокурором України, заступником Генерального прокурора України, прокурором Автономної Республіки Крим, області, міста Києва або Севастополя у межах його повноважень. Прокурор, який здійснив повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення депутату місцевої ради, повідомляє про це відповідну місцеву раду не пізніше наступного робочого дня з дня повідомлення про підозру. Суд, який обрав запобіжний захід стосовно депутата місцевої ради, повідомляє про це відповідну місцеву раду не пізніше наступного робочого дня з дня застосування запобіжного заходу.

Із змісту вказаних норм випливає, що повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення може бути здійснене лише конкретними уповноваженими суб'єктами. При цьому про здійснення повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення та про обрання судом запобіжного заходу відповідна місцева рада лише повідомляється. Згоди відповідної місцевої ради на притягнення депутата до кримінальної відповідальності закон не потребує, що значно послаблює гарантії діяльності депутата місцевої ради.

Верховенство територіальної громади з вирішення публічних справ місцевого значення більш якісно забезпечується в умовах чітких правових гарантій належної діяльності депутатів місцевих рад. Поки що слід констатувати, що на сьогодні статус депутата місцевої ради є надто уразливим при наявності рудиментарного інституту відкликання та відсутності його імунітету [5, с.315]. А отже, доцільним представляється посилення інституту недоторканності депутата місцевої ради шляхом закріплення законодавчого положення щодо необхідності одержання згоди відповідної місцевої ради на притягнення депутата до кримінальної відповідальності.

Разом з тим, слід погодитись з думкою М.В. Савчина, що депутатський імунітет повинен відповідати вимогам раціональності [5, с. 316]. Депутатський імунітет представників місцевих рад має бути обмежений залежно від тяжкості його протиправного діяння, а також він може поширюватися тільки на випадки виконання депутатом своїх безпосередніх обов'язків та використання ним своїх прав, а також у межах відповідної територіальної громади, району, області.

Джерела:

1. Кожевников А.Ю. Конституційно-правове регулювання імунітетів в Україні (на прикладі глави держави, народних депутатів та суддів

- України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02/ Кожевников Артем Юрійович; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2010. – 20 с.
2. Депутат парламента в зарубєжнихгосударствах / отв.ред. Д.А. Ковачев. – М.: Юрид.лит., 1995. – 112 с.
3. Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 р. (станом на 9 червня 2013 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 40. – Ст.290.
4. Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим: Закон України від 22 грудня 2006 р. (станом на 19 листопада 2012 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 14 – Ст.168.
5. Муніципальне право України: Підручник / За ред. Баймуратова М.О. – 2-ге вид. доп. – К.: Правова єдність, 2009. – 720 с.

НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ СТАТУСУ КЕРІВНИХ КАДРІВ АПАРАТУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВІ ПИТАННЯ

Білик Павло Петрович

*кандидат юридичних наук, доцент, Одеський національний університет
ім. І.І.Мечникова*

Обов'язок сучасної Української держави полягає в тому, що вона через діяльність органів державної влади та їх посадових осіб повинна сприяти створенню навколо людини таких умов, за яких буде забезпечена реальна можливість реалізовувати права та свободи, що проголошені Розділом 2 Конституції України та всім поточним законодавством, найефективніше та найповніше, а також умов, за яких життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканість та безпека кожної людини будуть захищені за допомогою державного механізму. Тільки тоді, коли держава повною мірою сприятиме забезпеченню та реалізації прав і свобод людини і громадянина, буде відтворено не викривлену, а реальну сутність такого явища, яким є держава, — а саме, вона є благом для людини, яке виникло з метою створення та гарантування безпечних і оптимальних умов спільної життєдіяльності людей.

Становлення України як правової та соціальної держави вимагає якнайшвидшої ретельно обміркованої та науково обґрунтованої перебудови засад діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування і їх посадових осіб. Адже, хоча народу України і надане право реалізовувати владу безпосередньо, переважний об'єм владних повноважень реалізується опосередковано через діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування, що також закріплено

Конституцією. Переосмислення засад діяльності та трансформація практики функціонування органів державної влади вимагає нових підходів до формування їх персонального складу. Як зазначає Д.Д.Цабрія, доля всіх реформ та нововведень завжди знаходиться в руках у тих, хто проводить їх в життя; тих, кого у суспільно-політичній та науковій літературі заведено визначати словом — „кадри” [1, с.171]. Будь-яка практична справа реалізується саме через їх повсякденну професійну діяльність і роботу. Від того, як керуючі кадри її здійснюють, який зміст та які знання вони вкладають в цю роботу, які під час її здійснення вирішуються задачі, і як вони їх вирішують, залежить успішність або неуспішність розпочатої справи. Основна задача управлінських кадрів сьогодні полягає в тому, щоб власною працею, професійністю, ретельним ставленням до справи максимально сприяти трансформації відносин між людиною та державою в бік затвердження пріоритету прав і свобод людини над всіма іншими цінностями, адже за Основним законом, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Але така трансформація не може бути простою і односпрямованою. Зміни повинні відбуватися за формулою „Перебудовувати себе, щоб перебудовувати справу” [1, с.172]. Це значить, що реформування в органах управління повинно відбуватися одночасно за двома напрямками. Перший полягає в якісній трансформації діяльності органів управління. Але вона неможлива без трансформації самих управлінських кадрів, адже будь-яка реформа повинна розпочинатися з оновлення кадрового складу, його перепідготовки, перевиховання та, можливо, часткової ротації.

Кожний орган, який входить до складу апарату державного управління, є колективним суб’єктом адміністративного права. Органи державного управління в класифікації колективних суб’єктів віднесені до організацій або до структурних підрозділів організацій. Важливою ознакою такого колективного суб’єкта адміністративного права, як організація є функціональна диференціація [2, с.23]. Це необхідна ознака колективного суб’єкта права, адже саме вона демонструє сутність такого учасника правових відносин та його специфіку. Ця сутність виявляється в тому, що колективному суб’єкту правовідносин властивий спільний для усіх його учасників та елементів інтерес. Саме для спільної реалізації такого інтересу індивідуальні суб’єкти входять до складу певної самоорганізованої групи і підкоряють свою поведінку реалізації не власних приватних потреб та інтересів, а реалізації спільної для них всіх мети, наприклад, реалізації державної політики в певній сфері (якщо це стосується органу управління) або реалізації права територіальної громади вирішувати питання місцевого значення (якщо це стосується органів місцевого самоврядування), або виробництва товарів, надання послуг чи

здійснення робіт з метою отримання прибутку (стосовно суб'єктів господарювання). За таких умов максимальний ефект в процесі реалізації спільного інтересу може бути досягнутий тільки у випадку, коли кожний ланцюг, кожний елемент, структурний підрозділ, посадова особа та виконавець будуть виконувати визначені для них законодавством та статутними документами функції відповідно до процесу розподілу праці.

Варто звернутися до міркувань А.С.Васильєва стосовно того, що управлінська проблема може вирішуватися найефективніше виходячи з існуючих ресурсних можливостей на тому рівні, на якому вона виникає. Чим вищим є рівень складності управлінської проблеми, тим вищим повинен бути рівень системи державного управління, до компетенції якого входить право та обов'язок розробити та застосувати практично певне управлінське рішення для оперативного та повного вирішення проблеми, яка виникла та потребує свого розв'язання [3, с.158-160]. Таким чином, залежно від рівня складності та характеру певної життєвої ситуації, яка вимагає втручання розпорядчих державних органів, компетенція щодо розробки та реалізації конкретного управлінського рішення переміщується за управлінською вертикаллю на той рівень в ієрархії апарату державного управління, який є найближчим до рівня, на якому така ситуація виникла. В такій організаційній побудові міститься запорука підвищення ефективності діяльності всієї системи управління, як на центральному рівні, так і на рівні окремих ланок та ланцюгів системи управління.

Це вимагає, по-перше належного правового регулювання статусу та засад діяльності посадових осіб в апараті державного управління, а особливо, керівних посадових осіб. А по-друге — професійної кваліфікованості таких осіб.

Отже, що стосується першої вимоги. Управління і право — тема, яка з усіх боків приваблює дослідників [4, с.197], адже роль права в управлінні підвищується, кількість правових норм, що застосовуються в цій сфері, збільшується, і саме право є фактором, який сприяє підвищенню ефективності управління. Тому на сукупність законів та підзаконних нормативно-правових актів покладається першочергове сподівання стосовно оптимізації системи державного управління взагалі, і організації управлінської діяльності посадових осіб та керівних кадрів апарату державного управління, — зокрема. Оскільки до змісту управління входить три взаємопов'язані блоки — цільовий, функціонально-компетенційний та блок форм і методів управління, то в механізмі правового регулювання вдосконаленню має підлягати по-перше — порядок постановки мети та задач кожного етапу управлінської діяльності, по-друге — формулювання функцій та компетенції таким чином, аби якнайбільше уникати компетенційних конфліктів, і, по-третє,

— визначення форм та методів таким чином, аби найвиваженіше зазначати можливі форми та методи управління і водночас надавати можливість використовувати певний ступінь свободи. Як зазначається в спеціальній літературі, свобода органу виконавчої влади при виконанні чи застосуванні норм права в державознавстві називається дискреційними повноваженнями. [5, с.275]. Як зазначають В.Селіванов та В.Цветков, «здоровий глузд» може розглядатися як певна стадія процесу пізнання природи речей, що оточують людину, серед цих правових явищ і процесів, як вихідний рівень прийняття управлінських рішень. Причому підґрунтя тут становить певний емпіричний досвід (індивідуальний або колективний). Проте як метод свідомої орієнтації, свідомого спрямування людини, певного соціального утворення в складній системі суспільних відносин, правових цінностей, цілей тощо, з метою цілеспрямованого впливу на реальну правову дійсність, здоровий глузд має певні обмеження. Це зумовлено тим, що здоровий глузд спирається насамперед на емпіризм, який бачить джерело і виправдання знання у конкретному досвіді, в якому і відшукуються гарантії істинності цього знання. До того ж емпіризм визнає тільки досвід у раціональних межах. До досвіду ірраціонального він ставиться негативно. Здоровий глузд ґрунтується і в свою чергу зумовлює рух свідомості людини лише стосовно зовнішньо видимої, емпіричної поверхні проблем, які виникають на її шляху в конкретних умовах. Він не передбачає проникнення в глибину сутності цих проблем.[6, с.19].

Тому припустимо, що ідеалізація у законодавстві, яке регулює форми та методи управління, сфери так званого адміністративного розсуду, не сприятиме демократизації та ефективності діяльності апарату державного управління. Натомість державне управління в Україні повинно ґрунтуватися на сучасній методологічно оснащених теорії [6,с.23].

Вважається, що найголовніша вимога до нового керівника в апараті державного управління сьогодні полягає в його умінні в конкретній управлінській ситуації, а також у повсякденній управлінській та внутрішньо організаційній діяльності, обрати адекватні для вирішення конкретних справ форми (правові та неправові) управління та відповідні методи управлінської діяльності та їх відповідне комбінування.

Це буде характеризувати відповідний стиль управління.

Як зазначає А.С. Васильєв, від того, наскільки глибоко конкретні органи державної виконавчої влади та їх посадові особи володіють сучасними принципами та методами реалізації виконавчої влади, наскільки вони здатні творчо осмислювати та вдосконалювати управлінську практику, значною мірою залежить не тільки стиль та

ефективність діяльності окремих категорій керівників, але й стиль та ефективність роботи всього державного апарату.

Г.В. Атаманчук наводить такі види стилів управління: директивний, демократичний, ліберальний, анархічний (якщо його взагалі можна назвати стилем), компанійський, вольовий, нормативний, індивідуальний, загальний тощо [7, с.353-354]. Не вдаючись до характеристики кожного з окреслених стилів, зазначимо, посилаючись на Г.В.Атаманчука, що володіння стилями управління є необхідною якістю сучасного управлінця, а саме володіння впливає із управлінського досвіду. Сучасний управлінський досвід полягає в тому, що значно зростає професіоналізм управлінців.

Нарешті і в нашій державі йдемо до розуміння, що кожен управляти не здатен. Для управління необхідні іще й додаткові особисті дарування, спеціальна професійна підготовка, накопичений особистий досвід управлінської діяльності. Отже, сучасний стан визначення посадової особи в апараті державного управління підлягає переосмисленню та перебудовується і на рівні теорії, і на рівні законодавчого регулювання. Така перебудова повинна відбуватися в двох нерозривно пов'язаних напрямках. Перший — це безпосередньо вдосконалення мети, завдань, функцій та компетенції, форм та методів управління, тобто змісту державного управління з орієнтацією його на забезпечення службової ролі держави стосовно прав і свобод людини і громадянина. Другий — це оновлення доктрини самих управлінських кадрів та законодавчого і організаційного забезпечення їх професійності.

Література:

1. Цабрия Д.Д. Система управления: к новому облику (государственно-правовые аспекты).—М.: Юрид.лит., 1990.—272с.
2. Бахрах Д.Н. Административное право (учебник для вузов).—М., 1996.—358с.
3. Васильев А.С. Административное право Украины (Общая часть): Учебное пособие.—Х., 2003.—288с.
4. Бачило И.Л. Организация советского государственного управления.—М., 1984.—240с.
5. Виконавча влада і адміністративне право/ За заг. ред. В.Б.Авер'янова.—К., 2002.— 668с.
6. Селиванов В., Цветков В. Від "здорового глузду" до теорії державного управління//Право України.—2001.—№5.—С.18-24
7. Атаманчук Г.В. Управление – фактор развития (размышления об управленческой деятельности).—М.—2002.—567с.

ФІНАНСОВО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Гуров Олександр В'ячеславович

пошукач Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України

Недосконалість українського законодавства, у якому чітко не визначені права та обов'язки як суб'єктів господарювання, так і органів, які здійснюють за ними контроль, недостатнє теоретичне обґрунтування деяких положень законодавства призводять до таких ситуацій, коли різні особи тлумачать закон по-різному.

Однією із таких не врегульованих належним чином проблем українського законодавства на даний час є відсутність чіткого визначення підстав встановлення фінансової відповідальності, зокрема, за порушення податкового законодавства.

Оскільки цей вид відповідальності з'явився в Україні порівняно недавно, теоретичне обґрунтування його застосування перебуває на стадії розроблення, то і проблем та неузгоджених, суперечливих питань щодо застосування фінансової відповідальності за порушення податкового законодавства більше ніж достатньо. Більше того, відсутнє навіть чітке визначення самої фінансової відповідальності [1].

Адже, серед видів юридичної відповідальності традиційно виділяють конституційну, матеріальну, дисциплінарну, адміністративну, цивільну та кримінальну [2, стр.137].

Головним аргументом при запереченні існування фінансової відповідальності як виду є посилання на ст. 92 Конституції, в якій згадуються чотири види юридичної відповідальності: цивільна, адміністративна, кримінальна та дисциплінарна, існування інших видів відповідальності, крім передбачених Конституцією на думку прибічників цієї позиції, неможливе [3]. Однак такий аргумент не вважають переконливим і самі прихильники «традиційних» видів відповідальності, стверджуючи, що подібне трактування цього положення Конституції є її звуженим тлумаченням, оскільки з нього зовсім не випливає, що перелік існуючих видів юридичної відповідальності є вичерпним [4]. У згаданій ст. 92 Конституції України (п. 22) зазначено, що виключно Законами України встановлюються засади цивільно-правової відповідальності, діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них. Таким чином, Конституцією визначено джерела права, якими можуть встановлюватися зазначені види відповідальності — виключно Закони. А засади фінансово-правової відповідальності можуть встановлюватися й іншими, в тому числі підзаконними нормативно-правовими актами.

У рішенні Конституційного Суду України роз'яснюється, що положення п. 22 ст. 92 Конституції України слід розуміти так, що ним безпосередньо не встановлено види юридичної відповідальності [5]. Отже, інші види юридичної відповідальності, крім указаних у ст. 92 Конституції України, можна визначати залежно від юридичної природи відповідного правопорушення, за яке передбачена відповідальність, характеру шкоди, завданого ним, особливостей санкцій, які застосовуються до правопорушників, та від інших факторів.

На нашу думку, фінансово-правова відповідальність як вид юридичної відповідальності об'єктивно сформувалася, має характерні тільки для неї ознаки і специфічні риси, але поряд з деякими іншими реально існуючими інститутами не знайшла чіткого закріплення в українському законодавстві.

На даний час фінансова відповідальність, як окремий вид відповідальності на законодавчому рівні закріплена тільки в Податковому Кодексі України, в якому визначено, що за порушення законів з питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються фінансова, адміністративна та кримінальна відповідальність [6, ст.111].

Виходячи із контексту ст.111 Податкового Кодексу України фінансову-правову відповідальність – можна визначити, як один із видів юридичної відповідальності, яка виражається у застосування до правопорушника уповноваженими на те державними органами, фінансово-правових норм-заходів державного примусу.

Визнаючи фінансову відповідальність самостійним видом юридичної відповідальності, фахівці вказують на головну її особливість, яка полягає в тому, що крім штрафних санкцій вона передбачає і правовідновлювальні санкції, які стимулюють виконання фізичними та юридичними особами обов'язків, передбачених фінансовим (податковим) законодавством, а також забезпечують компенсацію шкоди, завданої державі в результаті їх протиправної поведінки, що є одним із факторів при визначенні розмірів фінансових санкцій [7, С.132-133].

Із наведеного можна виділити наступні ознаки фінансово-правової відповідальності: юридичною підставою виникнення фінансової відповідальності є правові норми та прийняття вповноваженим державним органом, а в деяких випадках і самим правопорушником, рішення про застосування фінансової санкції, фактичною підставою фінансової відповідальності є фінансове правопорушення, специфіка фінансової відповідальності полягає в тому, що рішення про накладення фінансових санкцій може бути ухвалене самим правопорушником.

Отже, з розвитком податкового законодавства, фінансова відповідальність виділилася як самостійний вид відповідальності, яка має

специфічні риси, хоча і знаходиться поки ще в стадії формування. Це пов'язано з процесом уніфікації фінансового законодавства – розробкою єдиної системи заходів фінансово-правової відповідальності та фінансово-процесуального провадження.

Заходи фінансово-правової відповідальності носять подвійний характер – що проявляється у функціях, які носять каральний характер і направлені на покарання правопорушника, та компенсаційний характер і направлені на відшкодування (компенсацію) збитку, заподіяного неправомірною поведінкою.

Ці заходи фінансово-правової відповідальності, залежно від сфери застосувань (бюджетна або податкова) набувають риси характерні саме для цієї сфери. Потребує доопрацювання, як в теорії, так і фінансового законодавства питання про склад і види фінансових правопорушень, що дозволить виключити деякі суперечності в законодавчому визначенні їх місця і в розмежуванні окремих елементів складів конкретної провини.

Література:

1. Легка І. Деякі аспекти застосування фінансової відповідальності за порушення податкового законодавства / І.Легка Підприємництво, господарство і право, вересень 2004, № 9 – С. 104.
2. Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М. Загальна теорія держави і права: Підручник / М.С. Кельман, О.Г. Мурашин, Н.М. Хома – Львів: «Новий Світ - 2000», 2003. – С. 475.
3. Гусак Н. Любая ли ответственность юрлицу к лицу? // Юридическая практика. — 1999. — №15(97). — С.6
4. Кротюк В., Іоффе А., Лук'янець Д. Фінансові санкції та адміністративна відповідальність: проблема співвідношення // Право України. — 2000. — №5. — С 31.
5. Рішення Конституційного Суду України від 30.05.01 № 7-рп/2001 // Бухгалтерия. — 2001. — № 25/2 (440). — С. 5.
6. Податковий Кодекс України / <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
7. Демидов О.А. Напрямки підвищення відповідальності платників за своєчасність сплати податків, Податкова політика в Україні та її нормативно-правове забезпечення / О.А.Демидов Збірник наукових праць за матеріалами науково практичної конференції 1-2 грудня 2000р.-Ч.1-Ірпінь.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ

Коваль Микола Васильович

*кандидат юридичних наук, професор кафедри управління,
адміністративного права і процесу та адміністративної діяльності*

Турчиняк Юрій Богданович

*бакалавр, Національний університет Міністерства доходів і зборів
України*

Сьогодні, в період стрімкого розвитку інформаційного суспільства, важко уявити процес управління без використання новітніх технологій. На сучасному етапі розвитку України, важливим питанням постає її вступ до світових організацій, інтеграція у світову економічну систему, підняття рівня економіки до європейських стандартів. Реалізація цих задач неможлива без ефективного розвитку вітчизняних підприємств, установ, організацій установ в основі чого лежить раціональне управління на основі прийняття якісних управлінських рішень.

Проблемами прийняття ефективних управлінських рішень займалися такі вчені, як Стадник В.В., Тарнавська Н. П., Пушкар Р. М., Чумаченко М.Г., Рульєв В. А., Гуткевич С. О. та інші.

В сучасному бізнесі, як ніколи раніше, для прийняття стратегічних управлінських рішень необхідною є релевантна й адекватна інформація. Одночасно, враховуючи інформатизацію суспільства та суцільну комп'ютеризацію процесів, слід зосереджувати увагу саме на інформаційних технологіях.

Визначимось з сутністю категорій «управлінське рішення» та «інформаційні системи». Існують наступні підходи до визначення управлінського рішення: результат певних управлінських дій; вид управлінської діяльності; процес пошуку оптимального варіанту.

Одне зі значень категорії система — це сукупність елементів, які працюють разом під час виконання завдання. Її різновидом є інформаційна система, тобто організований набір елементів, що збирає, обробляє, передає, зберігає та надає дані. Цікаво, що в більшості джерел інформаційну систему розуміють досить вузько — як сукупність технічних засобів, які служать для накопичення, зберігання, обробки і передачі інформації.

В основі прийняття будь-якого управлінського рішення лежить обробка інформації, в свою чергу, інформаційна система є тим інструментом, що дозволяє проводити обробку господарської інформації. Безпосередньо, для обробки інформації необхідні інформаційні технології.

Термін інформаційні технології відображає величезну кількість різноманітних технологій у різних комп'ютерних середовищах і предметних галузях. Для якості обробки та представлення інформації інформаційні технології застосовують наступні складові: текстові (текстове зображення інформації); статистичні (аналіз інформації); анімаційне (наочне зображення результатів обробки інформації).

Отже, вплив інформаційних систем на прийняття управлінських рішень є очевидним.

Таким чином, сучасна система управління підприємством потребує впровадження інформаційних систем. Їх використання стає умовою прийняття якісних управлінських рішень та запорукою успішності функціонування вітчизняних підприємств як на внутрішньому так і на світових ринках.

Література:

1. Живко З.Б., Данилович-Кропивницька М.Л. Інформаційна основа прийняття стратегічних управлінських рішень // Актуальні проблеми економіки. Науковий економічний журнал № 10 (88), 2008. – С. 69–80.
2. Основні ресурси інформаційних систем [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://ism.flybb.ru/topic150.html/>.

КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ ЯК УМОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Літвінова Оксана Володимирівна

*кандидат юридичних наук, докторант, Харківський національний
університет внутрішніх справ*

Україна на сьогоднішній день все ще перебуває в процесі становлення у якості правової, демократичної держави, орієнтованої на європейські цінності. Наша держава має на меті стати рівноправним учасником світових економічних, політичних та соціальних процесів, що передбачає істотну трансформацію економічних та інших суспільних відносин, реформу їх законодавчого забезпечення, та вироблення нових підходів та засад у взаємовідносинах держави та інших учасників суспільних відносин.

Одним із значних сегментів економіки будь-якої держави є страхування, сутність якого полягає у захисті майнових інтересів учасників страхових відносин, убезпечення їх від негативних наслідків стихійних, природних, економічних, суспільних та інших явищ. Поряд з цим, страхування є одним із елементів формування фінансової системи та

системи економічної безпеки у державі. У розвинених країнах Європи та світу страхування забезпечує функціонування більшості сфер суспільного життя та економіки, забезпечуючи тим самим стабільність економічних та фінансових відносин.

Українське суспільство також поступово визнає роль страхування, поширення страхування вимагають і сучасні світові економічні процеси, учасником яких в тій чи іншій мірі виступають українські підприємства, громадяни та безпосередньо держава. У сучасній економіці через страхування реалізується державна політика соціально-економічного захисту населення, а також формуються значні інвестиційні ресурси. Розвиток страхового ринку і використання його в інтересах сталого розвитку національної економіки в умовах її інтеграції у світове економічне співтовариство та посилення процесів глобалізації є важливим компонентом національної безпеки. Зазначена роль страхування у сучасних економічних процесах та у забезпеченні фінансової стабільності суспільства в певній мірі є передумовою здійснення контрольних та наглядових заходів за діяльністю страховиків.

Крім наведеної вище ролі страхування, необхідність контрольно-наглядової діяльності у сфері страхування обумовлена також особливостями страхування як виду економічної діяльності.

Узагальнено сутність страхування полягає у захисті майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати такими фізичними та юридичними особами страхових платежів та доходів від розміщення коштів цих фондів [1].

Діяльність страховиків як фінансових установ передбачає залучення ними коштів від споживачів страхових послуг, з умовою надання послуг за ці кошти через тривалий час після їх оплати, або ж взагалі ненадання таких послуг через ненастання страхової випадку. При цьому пересічний клієнт фактично не має можливості здійснювати ефективний моніторинг фінансового стану та діяльності страховика, що може призвести до бажання знизити вартість послуги, незважаючи на загрозу виникнення в майбутньому проблем з платоспроможністю надавача послуги [2].

Наведені вище роль страхування в сучасному суспільстві, а також особливості здійснення страхової діяльності, про які велась мова, обумовлюють необхідність проведення постійного та зваженого контролю і нагляду за діяльністю страховиків, які такі послуги надають.

Метою такого контролю має бути забезпечення належного рівня страхових послуг, захист прав та інтересів споживачів страхових послуг, підвищення ролі страхування у суспільстві та формування довіри до

страховиків з боку споживачів страхових послуг, і, безумовно, сприяння стабільності та економічній ефективності діяльності страховиків.

В подальших наших наукових пошуках з питань організації контролю та нагляду у сфері страхової діяльності ми більш детально будемо досліджувати питання мети контролю, суб'єктів, уповноважених реалізовувати контрольні повноваження у сфері страхування та інших, пов'язаних з цим питань. Зараз же відмітимо, що мета контролю та нагляду (про яку мова велась вище) може бути досягнена лише за умови забезпечення збалансованості між державним контролем у сфері страхування та громадським контролем, який має реалізовуватись громадськими об'єднаннями, що захищають інтереси споживачів, та саморегулювними організаціями страховиків.

Література:

1. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР : [Електронний ресурс] – Ліга : Закон Юрист. Версія 9.1.5. – К.: ІАЦ «Ліга» Бізнес Інформ, 2014
2. Про затвердження Концепції запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами та Програми розвитку системи пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 15.07.2010 р. № 585 : [Електронний ресурс] – Ліга : Закон Юрист. Версія 9.1.5. – К.: ІАЦ «Ліга» Бізнес Інформ, 2014

СУЧАСНИЙ СТАН АДМІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РОЗУМІННЯ КОРУПЦІЇ, ЇЇ ЗМІСТУ ТА СУТНОСТІ

Савчук Олександр Прокопович

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри управління,
адміністративного права і процесу та адміністративної діяльності*

Гожий Микола Степанович

*бакалавр, Національний університет Міністерства доходів і зборів
України*

Корупція є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, вирішення якої є надзвичайно важливою справою. Можна стверджувати, що корупція як антисуспільне явище впливає на темпи розвитку економіки держави, владу та суспільство в цілому. Те, що декілька років тому здавалося неможливим, сьогодні стало реальністю, яка негативно впливає на всі сторони життя України. Корупція – складне

антисоціальне явище. Багато століть вона “супроводжує” економічний і культурний розвиток усіх країн світу. Масштаби і наслідки процесів корумпованості в усіх державах світу вимагають від відповідних державних і міжнародних установ та організацій постійного і поглибленого аналізу її причин з метою нейтралізації та розробки заходів щодо подолання.

Незважаючи на те, що інституту адміністративного правопорушення як за радянських часів, так і після проголошення незалежності України присвячувалось багато наукових праць, питання до цього часу залишається актуальним та цікавим для дослідження. Правова природа інституту відповідальності за корупційні правопорушення досліджувалася в працях вчених у галузі адміністративного права Ю.П.Битяка, І.П.Голосніченко, А.І.Редьки, О.В.Терещука, М.І.Мельника, М.І.Камлика, Є.В.Невмержицького, А.І.Редьки, М.І.Хавронюка, та інших.

Корупція – це одне із явищ, які здатні породжувати кризові стани у різних галузях суспільного та соціального розвитку кожної держави, насамперед це стосується політики, економіки, державного управління, а також є однією із ключових передумов існування організованої злочинності.

Корупція відома в історії з давніх часів. Як свідчать історичні джерела, вона виникла разом з появою держави та створенням органу, наділеного владно-управлінськими повноваженнями. За всіх часів свого існування це явище має характерні особливості – воно шкідливе в правовому, соціальному, економічному, управлінському, моральному та інших аспектах.

Отже, на наш погляд корупція - це соціальне явище, яке складається із сукупності однорідних за суттю протиправних дій наділеної державою владно-управлінськими повноваженнями особи, які виражаються у навмисному діянні, що порушує вимоги законодавства, з метою отримання для себе або наближеного кола осіб матеріальних чи нематеріальних благ, задоволення інших суб'єктивних потреб.

Література:

1. Ковенко О. Ю. Прояви корупції у сфері надання адміністративних послуг / О. Ю. Ковенко // Людське середовище: сучасний стан і перспективи : матеріали всеукр. студ. наук. конф., м. Севастополь, 24 квіт. 2013 р. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України ; Севастоп. нац. техн. ун-т. ; ред. Н. П. Стрежелецька. –Севастополь : СевНТУ, 2013 –132с.
2. Коліушко І. Корупційні ризики надання адміністративних послуг та контрольнонаглядової діяльності в Україні / [І. Коліушко, В. Тимощук, О. Банчук та ін.; І. Бекешкіна]; Центр політико-правових реформ, Фонд «Демократичні ініціативи». –К.: Вид. Москаленко О.М. ФОП, 2009. –196с.

СУЧАСНИЙ СТАН СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Співак Марина Вікторівна

кандидат юридичних наук, викладач кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ

Учасники парламентських слухань на тему: «Сучасний стан, шляхи і перспективи реформи у сфері охорони здоров'я України», що відбулися 5 червня 2013 року, відзначають, що стан здоров'я та демографічні характеристики населення України продовжують залишатися надзвичайно складним і такими, що загрожують національній безпеці держави [1].

За станом здоров'я громадян Україна посідає одне з найнижчих рейтингових місць у Європейському регіоні. Від 12 до 14 млн. жителів країни хворіють на серцево-судинні хвороби, понад 1 млн. українців страждають від онкологічних захворювань, ще більш як 1 млн. 100 тис. осіб хворіють на цукровий діабет, при цьому майже 200 тис. з них є інсулінозалежними.

Україна продовжує вести сумне лідерство у Європі за рівнями захворюваності на ВІЛ-інфекцію та туберкульоз. Смертність в Україні складає 15,2 на 1000 населення проти 6,7 в країнах-членах ЄС.

Щорічно в Україні помирає понад 700 тис. громадян, третина з яких – це люди працездатного і репродуктивного віку. При цьому смертність від серцево-судинних захворювань є однією з найвищих у світі та становить близько 64% у структурі загальної смертності, а смертність від онкологічних захворювань – 13 %. Фактично ці два класи хвороб визначають майже 80% щорічних втрат населення країни.

Такий стан справ визначається багатьма факторами:

- усе ще складною економічною ситуацією у державі, що пов'язана з наслідками світової фінансово-економічної кризи;
- низьким порівняно з розвинутими країнами Європи рівнем добробуту населення; складною екологічною ситуацією;
- значним поширенням серед українців шкідливих звичок та відсутністю в українському суспільстві культу здорового способу життя;
- складною екологічною ситуацією;
- низькою якістю медичного обслуговування та нерівністю громадян у доступі до послуг охорони здоров'я.

Крім того, результати парламентського контролю за ходом впровадження пов'язаних з реформуванням охорони здоров'я законів України свідчать про те, що Міністерство охорони здоров'я України у ряді випадків не забезпечує своєчасної та якісної підготовки та прийняття відповідних підзаконних нормативних актів.

Це стосується також розробки та подання на розгляд Кабінету Міністрів України відповідних законопроектів, подальше прийняття яких Верховною Радою України має сприяти поширенню дійсно ефективної, спрямованої на забезпечення належних умов реалізації конституційного права громадян на охорону здоров'я та медичну допомогу, рівного та справедливого доступу кожної людини до охорони здоров'я.

Значні недоліки мають місце й у забезпеченні відповідної пов'язаної із запровадженням реформи медичного обслуговування інформаційно-роз'яснювальної та освітньої роботи, у ході якої громадянам, пацієнтам та медичним працівникам, має доступно та обґрунтовано роз'яснюватися зміст заходів щодо реалізації реформи, їх необхідність, очікувані результати тощо.

Запровадження такої реформи було передбачено в ініційованій Президентом України Програмі економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава».

З метою створення законодавчого підґрунтя для реалізації цієї реформи протягом останніх кількох років Верховною Радою України прийнято низку важливих законів. Серед них – Закони «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ», «Про протидію захворюванню на туберкульоз», «Про державно-приватне партнерство», а також закони, спрямовані на вдосконалення національного фармацевтичного законодавства та законодавства з питань якості та безпечності харчових продуктів, контролю над тютюном та запобігання його шкідливому впливу на здоров'я людини тощо.

Однак особливе значення для реалізації цієї реформи мають прийняті Верховною Радою України нова редакція Бюджетного кодексу України (від 8 липня 2010 р. № 2456-VI), Закони України «Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги» (від 7 липня 2011 р. № 3611-VI), «Про порядок проведення реформування системи охорони здоров'я у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій областях та місті Києві» (від 7 липня 2011 р. № 3612-VI), «Про екстрену медичну допомогу» (від 5 липня 2012 р. № 5081-VI), які створюють законодавче підґрунтя для реалізації заходів з реформування медичного обслуговування, передбачених Програмою економічних реформ на 2010 – 2014 роки [2]. Зараз у країні склалася така ситуація, що далі зволікати зі змінами не можна. Ініційована Главою Держави реформа в медичній галузі повністю гармонізована з європейською політикою «Здоров'я-2020», на її основі розроблено проект Загальнонаціональної програми «Здоров'я-2020: український вимір».

Виходячи з вищенаведеного, слід визнати, що для підвищення ефективності функціонування існуючої державної системи охорони здоров'я необхідна реалізація наступних кроків: вдосконалення законодавчого забезпечення системи охорони здоров'я, посилення ресурсного забезпечення системи охорони здоров'я, стимулювання розвитку добровільного медичного страхування, підвищення якості послуг з охорони здоров'я, підвищення якості кадрового забезпечення системи охорони здоров'я, створення національної моделі охорони здоров'я, розроблення компенсаторних механізмів.

Погіршення стану здоров'я зумовлене, насамперед, комплексом не медичних, а соціально-економічних та екологічних чинників, недосконалим способом життя населення. Тому поліпшення здоров'я неможливе без істотних соціально-економічних змін. Оскільки здоров'я населення є результатом діяльності не тільки галузі охорони здоров'я, а інтегральним показником успішності функціонування держави, усіх її інституцій, в основу розроблення Програми покладено міжгалузевий комплексний підхід. Мова йде про створення ідеологічно нової системи – системи охорони громадського здоров'я [4]. Система охорони громадського здоров'я – система наукових і профілактичних заходів та структур медичного і немедичного характеру, діяльність яких спрямована на охорону і зміцнення здоров'я населення, профілактику захворювань і травм, збільшення тривалості активного життя і підвищення працездатності та передбачає об'єднання зусиль усіх членів суспільства. Власне система охорони здоров'я (медична галузь) належить до широкої системи охорони громадського здоров'я і є найважливішою складовою життєзабезпечення населення і подальшого розвитку держави в цілому

Література:

1. Про проведення парламентських слухань на тему: «Сучасний стан, шляхи і перспективи реформи у сфері [...] Верховна Рада України; Постанова від 16.04.2013 № 191-VII <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/191-18>
2. Проект рекомендацій парламентських слухань на тему: «Сучасний стан, шляхи і перспективи реформи у сфері охорони здоров'я України» <http://www.apteka.ua/article/235648>
3. Урядовий портал. Діяльність Уряду. Взаємодія з Верховною Радою України. Парламентські слухання у Верховній Раді України. Про парламентські слухання на тему: «Сучасний стан, шляхи і перспективи реформи у сфері охорони здоров'я України» 5 червня 2013 р. http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246410397&cat_id=24482
4. Система охорони здоров'я населення: реалії та перспективи. 14-18 вересня 2011 року, м. Київ <http://www.mediaschool.parlament.org.ua/uploads/conten>

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМ ТРУДОВОГО ПРАВА, ЯК СУЧАСНА АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Гордєєва Ольга Іллівна

Харківській автомобільно-дорожній технікум

Зароджувалось трудове право як право захисту найманого працівника наприкінці XVIII століття. У період його становлення як окремої галузі права, воно було представлене як «фабричне законодавство». Сьогодні можемо констатувати факт існування трудового права як самостійної галузі права.

Однак, останнім часом розвиток галузі супроводжується удосконаленням норм матеріального права. Все це дало можливість напрацювати вагомі результати, які вивели галузь на визначально якісний рівень. Станом на сьогоднішній день перед науковцями постають питання подальшого розвитку галузі шляхом її трансформації для задоволення соціальних потреб сьогодення та забезпечення захисту інтересів учасників трудових відносин. Тому, сьогодні постає питання активізації охоронної функцій трудового права та вдосконалення форм реалізації прав суб'єктів трудового права.

Правове забезпечення реалізації норми матеріального права, на мій погляд, є механізмом захисту прав суб'єктів трудових правовідносин, де процесуальна норма виступає засобом захисту трудових прав. Тому я вважаю, що процесуальна норма трудового права по своїй суті є охоронною нормою, яка спрямована на реалізацію матеріальних прав сторін трудових правовідносин. А тому, подальший розвиток трудового права вимагає від науки трудового права систематизації його процесуальних норм.

Працюючи над такою систематизацією слід мати на увазі, що під терміном «процесуальне право» розуміють комплексне нормативне угруповання «надбудоване» над матеріальним правом, покликане створити режим найбільш сприятливий для останнього у реалізації його приписів в різних умовах правової діяльності уповноважених на то суб'єктів [1, с. 113].

Ми не говоримо про відсутність процесуальних норм у трудовому праві України, навпаки вважаємо що їх наявність потребує детального їх опрацювання з метою систематизації. Процесуальні норми трудового права можна охарактеризувати так: велика кількість норм; розміщення їх у нормативних актах різних за своєю юридичною силою; розміщення їх у нормативних актах поряд з матеріальними нормами.

Систематизація процесуальних норм у трудовому праві надасть можливість упорядкувати їх у єдину злагоджену систему. Така систематизація повинна проводитися з урахуванням особливостей та специфіки трудових відносин. Необхідно зважати на те, що трудові відносини характеризують нерівності сторін трудових правовідносин, а отже слід підвищити захищеність працівника, як сторони по справі надавши йому додаткові державні гарантії.

Систематизація процесуальних норм у трудовому праві сприятиме прозорості розгляду трудових спорів та вирішенню суперечок, що впливають з трудових правовідносин. Такий підхід до удосконалення трудового законодавства, на мою думку, сприятиме підвищенню рівня захисту прав суб'єктів трудового права, зокрема працівників.

Література:

1. Русско-украинский словарь терминов по теории государства и права: [учебное пособие] – рук. авт. кол. Панов Н.И.: – Харьков.: «Полиграфкнига», 1993. – 165 с.

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОГО
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ЯК ГАРАНТІЇ ЗАГАЛЬНОГО
ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ**

Руденко Микола Павлович

*студент Національного юридичного університету імені Ярослава
Мудрого*

Конституцією України визначено право кожного громадянина на користування природними об'єктами відповідно до закону. Права людини визнаються найвищою соціальною цінністю, натомість, справжньою цінністю вони стають лише тоді, коли знаходять повнокровне та безперешкодне втілення у реальних суспільних відносинах. Одним із прав у сфері користування лісами є право загального використання лісових ресурсів (ст. 66 ЛК).

Забезпечення права загального використання лісових ресурсів полягає в можливості практичного здійснення повноважень з експлуатації лісу з метою вільно перебувати, а також використовувати корисні властивості лісу для задоволення духовних, естетичних, рекреаційних та інших потреб громадян. Важливою умовою реалізації права загального використання лісових ресурсів є система засобів, умов та механізмів, що виконують роль своєрідних гарантій суб'єктивного права. Однією з таких умов є право загального землекористування, оскільки реалізація права загального використання лісових ресурсів невід'ємно пов'язане із відповідним землекористуванням [1, с. 99].

Подібний висновок є наслідком наявності природних зв'язків між природними об'єктами. Про зв'язок можемо вести мову якщо кілька об'єктів є елементами системоутворюючого явища, інакше кажучи становлять систему. Екологічні зв'язки і процеси, які повсюдно виникають у природі, реалізуються в різних системах. Концепцію екологічної системи опрацював А.Тенслі, який стверджував, що екологічні явища звичайно проявляються в складних системах, в яких виступає один або декілька біологічних компонентів і середовище. Суттю екологічного укладу, названого Тенслі екосистемою, є поява в його сфері явищ і залежностей, які забезпечують функціонування усіх її елементів як єдиного цілого [2, с. 500].

Тісний взаємозв'язок між природними об'єктами зумовлений не стільки законодавством як таким, а скоріше природним станом речей, пов'язаністю природних об'єктів в єдиній екосистемі. Ефективність правового регулювання прямопропорційно залежить від того наскільки

законодавець був спроможний відобразити всю повноту і врахувати особливості взаємозв'язків тих суспільних відносин, що виступають його предметом, у даному разі відносини стосовно використання природних ресурсів.

Безумовно, у будь-якій системі існують елементи які є головними, мають системоутворюючий характер, становлять своєрідний каркас для побудови всієї системи. На наш погляд таким елементом у системі об'єктів екологічного права є земля. Земля є базовим природним об'єктом, який виступає джерелом життєдіяльності, та містить інші природні ресурси [1, с. 99]. Андрейцев В. І. зазначає, що земля виступає у якості певної території, що акумулює в собі інші природні утворення, використання властивостей яких спрямовується на задоволення матеріальних, духовних, пізнавальних, рекреаційних, оздоровчих, лікувальних, туристичних та інших потреб людини і суспільства [3, с. 195-196]; земля становить матеріальну основу для існування і функціонування багатьох інших природних компонентів, які за своїми природними властивостями формують біосферу, тобто серу життя для людини та інших живих організмів [3, с. 196].

Означені властивості землі становлять невід'ємну основу для нормального та стабільного функціонування екосистеми.

Особливості землі як матеріальної бази є зосередження на ній багатьох природних компонентів, які завдяки своїм властивостям формують біосферу, тобто сферу життя людини та інших живих організмів і використовуються на праві загального землекористування громадян [4, с. 13]. Таким чином використання корисних властивостей природних ресурсів, що розташовані на землі як матеріальній базі, неодмінно супроводжується використанням територіального простору землі для знаходження на ній, пересування тощо. Особа є одночасно суб'єктом двох правовідношень: по-перше, правовідносини землекористування; по-друге, правовідносини з використання природних ресурсів, що розташовані на землі.

Із цієї тези неодмінно слідує, якщо метою особи є використання певного природного ресурсу (наприклад, лісових ресурсів) на праві загального користування, то вона «вимушена» вступати у правовідносини землекористування. Останні не є безпосередньою метою суб'єкта природокористування, а виконують роль допоміжного, а разом із тим і необхідного елемента механізму реалізації права загального використання природних ресурсів.

Оскільки загальне використання природних ресурсів, у т. ч. і лісових, неодмінно супроводжується використанням землі, то суб'єктивне право землекористування виступає своєрідною передумовою вільного доступу до лісів.

Очевидно, що при реалізації права загального використання лісових ресурсів використання відповідної землі не є самоціллю. Однак, безумовно, слід визначити на якій правовій підставі громадяни використовують землю – на праві загального чи спеціального землекористування? Складність даного питання обумовлюється непослідовністю законодавця, який з одного боку у ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» вказав на існування права загального і спеціального природокористування, а з іншого – не відобразив зазначений підхід у ЗК. Зокрема, у ЗК право землекористування регулюється без виділення права загального та права спеціального землекористування. Земельний кодекс України, регламентуючи право користування землею, обмежується правом постійного землекористування та правом оренди земельних ділянок. За таких умов землекористування можна говорити лише про спеціальний порядок його здійснення (суб'єктний склад, процедура реалізації) [5]; хоча Земельний кодекс України прямо не передбачає спеціальне землекористування, але усі відповідні та договірні види є спеціальними [6, с. 109].

Вихідні засади здійснення права загального землекористування визначено Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища». Зокрема, зазначено, що право загального використання природних ресурсів здійснюється безоплатно, без закріплення цих ресурсів за окремими особами, без надання відповідних дозволів, для задоволення життєво необхідних потреб (ст. 38). Наведене законодавче положення в повній мірі відноситься до права загального землекористування, об'єктом якого виступає базовий природний ресурс – земля (відповідна категорія земель чи земельна ділянка) [7, с. 84].

Не встановлюючи прямої регламентації загального землекористування Земельний кодекс України лише допускає таку можливість. Наприклад, п. а) ч. 4 ст. 83 ЗК встановлює, що до земель комунальної власності, які не можуть передаватись у приватну власність, належать: землі загального користування населених пунктів (майдани, вулиці, проїзди, шляхи, набережні, пляжі, парки, сквери, бульвари, кладовища, місця знешкодження та утилізації відходів тощо). Слід зазначити, що крім земель загального користування, за певних умов землі різних категорій і різної форми власності можуть використовуватись для задоволення рекреаційних та інших потреб громадян на засадах вільного доступу до природних ресурсів [8, с. 32].

Саме тому Костяшкін І. О. розглядаючи питання про об'єктний склад права загального землекористування громадян, виділяє дві категорії об'єктів: по-перше, земельні ділянки, цільове призначення яких полягає у задоволенні життєво необхідних потреб людини шляхом здійснення щодо

них права загального землекористування; по-друге, земельні ділянки, які мають змішаний правовий режим використання та охорони [1, с. 105]. До перших він відносить землі, спеціальне використання яких не є пріоритетним, і використовуються для задоволення загального інтересу (наприклад, землі загального користування населених пунктів). Іншу групу об'єктів складають земельні ділянки в межах земель лісового, водного фонду та інших природоохоронного призначення, земель оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного призначення, які за певних умов можуть виступати об'єктом права загального землекористування, однак ця сфера використання не є для них визначальною.

Виникає ситуація, коли попри наявність земель загального користування спостерігається відсутність закріплення їх правового режиму, порядку користування ними. Законодавець не лише не зводить їх до самостійної категорії, але й не виділяє їх в складі інших категорій земель [7, с. 85]. Однак, окремі вказівки щодо використання певної категорії земель на праві загального землекористування є, наприклад, вказано, що до земель рекреаційного призначення належать землі, які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів (ст. 50 ЗК). Стосовно земель водного фонду зазначено, що вони можуть використовуватися у тому числі, також для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних цілей (ст. 59 ЗК).

Зв'язок земельного права з лісовим обумовлює ситуацію, при якій використання лісових ресурсів без використання земель лісового фонду є неможливим. Отже, право загального використання лісових ресурсів є похідним від права загального використання земельних ділянок лісового фонду. За таких умов право загального землекористування громадян виступає базовою гарантією для загальнодоступного лісокористування.

У підсумку слід зазначити, що проблема правового регулювання права загального землекористування має міжгалузевий характер, оскільки реалізація громадянами своїх природоресурсних прав, передбачених екологічним законодавством, напряду залежить від чіткого визначення правових підстав використання земельних ділянок, на яких розміщено об'єкти відповідного права. Правове забезпечення можливості вільно перебувати на земельних ділянках лісового фонду є необхідною передумовою реалізації права загального використання лісових ресурсів.

Література:

1. Костяшкін І. О. До питання про об'єктний склад права загального користування громадян // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права: науковий часопис. – 2003. – № 2 (6). – С. 99 – 105.

2. Кучерявий В. П. Екологія. – Львів: Світ, 2001 – 500 с.
3. Андрейцев В. І. Екологічне право: Особлива частина: підруч. для студ. юрид. вузів і фак.: повний акад. курс / За ред. акад. АПрН В. І. Андрейцева. – К. : Істина, 2001. – 544 с.
4. Андрейцев В. І. Об'єкти земельних правовідносин за новим Земельним кодексом // Зак-во Укр. наук.-практ. комен. – № 2. – 2002. – С. 3–19.
5. Костяшкін І. О. Правові аспекти права загального землекористування громадян // Університетські наукові записки [Текст] : часопис. – 2010. – № 2.
6. Природоресурсне право України : навч. пос. / за ред. І. І. Каракаша. – К. : Істина, 2005. – 376 с.
7. Костяшкін І. О. Право загального землекористування громадян як правовий інститут // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – 2002. – № 3. – С. 83 – 88.
8. Комарницький В. М. Щодо питання про право спеціального та загального землекористування // Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2009. – № 2. – С. 27 – 33.

БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Агаркова Євгенія Ігорівна

Донецький національний університет

Проведення економічної реформи та структурної перебудови господарського комплексу держави, обумовлює необхідність подальшого розвитку кредитних спілок (далі - КС) як складової частини фінансового ринку України.

Будучи провідною ланкою ринкової економіки, кредитні спілки виступають складним механізмом, що чутливо реагує на всі соціально-економічні, політичні та соціопсихологічні процеси, що відбуваються в країні. Незважаючи на високу соціальну значимість, а також важливу роль КС у розвитку економіки держави, варто зауважити, діяльність кредитних спілок залишається мінімально врегульованою на законодавчому рівні, що у цілому може привести до негативних соціально-економічних результатів.

Низку правових проблем господарської діяльності кредитних спілок висвітлено в роботах вчених В. Гончаренка [1], О. Луцишина [2], Н. Славової [3] та інших вчених і фахівців – юристів та економістів. Разом з тим, залишається значна кількість питань, що потребують подальшого дослідження та доопрацювання.

Метою дослідження є розробка конкретних пропозицій щодо правового регулювання господарської діяльності кредитних спілок, зокрема благодійної діяльності КС.

Відповідно до ст. 21 Закону України «Про кредитні спілки» [4] кредитна спілка відповідно до свого статуту здійснює наступні види господарської діяльності: приймає вступні та обов'язкові пайові та інші внески від членів спілки; надає кредити своїм членам на умовах їх платності, строковості та забезпеченості в готівковій та безготівковій формі; залучає на договірних умовах внески (вклади) своїх членів на депозитні рахунки як у готівковій, так і в безготівковій формі; виступає поручителем виконання членом спілки зобов'язань перед третіми особами; розміщує тимчасово вільні кошти на депозитних рахунках в установах банків, які мають ліцензію на право роботи з вкладами громадян, об'єднаний кредитній спілці, а також придбаває державні цінні папери, перелік яких встановлюється Уповноваженим органом, та паї кооперативних банків; залучає на договірних умовах кредити банків, кредити об'єднаної кредитної спілки, кошти інших установ та організацій виключно для надання кредитів своїм членам, якщо інше не встановлено

рішенням Уповноваженого органу; надає кредити іншим кредитним спілкам, якщо інше не встановлено рішенням Уповноваженого органу; виступає членом платіжних систем; оплачує за дорученням своїх членів вартість товарів, робіт і послуг у межах наданого йому кредиту; провадить благодійну діяльність за рахунок коштів спеціально створених для цього фондів; провадження кредитною спілкою іншої діяльності, крім передбаченої цим Законом, не допускається.

На практиці переважна більшість кредитних спілок здійснюють дві діяльності (операції) – надання кредитів та залучення внесків (вкладів) своїх членів на депозитні рахунки.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про кредитні спілки» кредитна спілка є фінансовою установою, виключним видом діяльності якої є надання фінансових послуг (норма є імперативною). Необхідно зазначити, що серед вищезгаданого переліку видів діяльності кредитних спілок, до фінансової відноситься майже всі, як виключення є благодійна діяльність. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [5] визначає, що благодійна діяльність - добровільна особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених цим Законом цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара. Суб'єктами благодійної діяльності є благодійні організації, а також інші благодійники та бенефіціари. В совою чергу, до благодійників закон відносить дієздатну фізичну особу або юридичну особу приватного права (у тому числі благодійна організація), яка добровільно здійснює один чи декілька видів благодійної діяльності.

Треба звернути увагу на те, що Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» визначено вичерпний перелік сфер та видів благодійної діяльності. У зв'язку з цим, благодійні організації та благодійники самостійно визначають сфери (зокрема, освіта, охорона здоров'я, розвиток територіальних громад), види (зокрема, публічний збір благодійних пожертв, проведення благодійних аукціонів, управління благодійними ендавментами), місце (територію), строки і бенефіціарів благодійної діяльності в установчих документах, благодійних програмах або інших рішеннях органів управління.

Слід підкреслити, що в ринкових умовах, некомерційні організації (до яких відносять й кредитні спілки) виконують соціальну функцію, становлячись складового управління життям населення, юридичних осіб (дитячих садків, шкіл, притулків тощо), яким щодня доводиться шукати джерела для розвитку, виживання, «будувати» стратегію життя для забезпечення життєдіяльності. Ймовірність успіху кредитних спілок, посилюється за умов, коли вони відповідають економічним, соціальним процесам (тобто вирішують саме ті завдання які необхідні суспільству).

Не викликає сумнівів, що ефективність господарювання КС залежить і від прозорого характеру благодійної діяльності (мова йдеться саме про кошти, майно яке спрямовується виключно на відповідні цілі).

На нашу думку, внески членів кредитної спілки на благодійну діяльність повинні спрямовуватися на задоволення соціальних, економічних, культурних інтересів. Крім того, вони (члени кредитної спілки) мають бути впевненими, що їхня фінансова, матеріальна допомога є корисною, тобто направлена на вирішення певних, а саме конкретних завдань. У зв'язку, з тим, що Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» надається вичерпний перелік видів та сфер здійснення благодійної діяльності, вважаємо, що статутом КС повинно бути передбачено конкретні види та сфери такої діяльності.

З огляду на наведене, пропонується внести доповнення до статті 7 Закону України «Про кредитні спілки», а саме:

«цілі та сфери благодійної діяльності, у разі здійснення кредитною спілкою такої діяльності».

Водночас, треба звернути увагу, що благодійна діяльність не входить до переліку фінансових послуг. За таких умов, необхідно п. 2 ст. 1 Закону України «Про кредитні спілки» викласти у наступній редакції *«2. Кредитна спілка є фінансовою установою, яка надає фінансові послуги своїм членам. Крім надання фінансових послуг своїм членам кредитна спілка має право займатися іншими видами діяльності передбачених цим Законом».*

Література:

1. Гончаренко В.В. Кредитна кооперація: Форми економічної самопомогі сільського і міського населення у світі та Україні / В.В. Гончаренко. – К.: Глобус, 1998. – 330 с.
2. Луцишин О. Кредитні спілки на ринку фінансових послуг України: проблеми та пріоритети розвитку / О. Луцишин // Світ фінансів. – 2006. – № 3. – С. 114-127.
3. Славова Н.О. Господарсько-правовий статус кредитних спілок: Монографія / Н.О. Славова. – Донецьк: ДонНУ, 2012. – 190 с.
4. Про кредитні спілки: Закон України від 20 грудня 2001 р. № 2908-ІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 15. – Ст. 101.
5. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5073 - VI // Голос України. – 2013. – № 29.

НОТАРІАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Ракул Оксана Володимирівна

кандидат юридичних наук, приватний нотаріус Києво-Святошинського районного нотаріального округу Київської області

Незважаючи на триваючий підвищений інтерес до проблем євроінтеграції, на відміну від інших галузей права, питання організації та функціонування нотаріату як в окремих європейських країнах, так й в Європейському Союзі в цілому, а також проблеми, що виникають при здійсненні нотаріальної діяльності в умовах євроінтеграції все ще залишаються поза увагою правової науки. Таку ситуацію не можна визнати нормальною, оскільки саме на нотаріат, який "виник й розвивався на базі приватної власності і був покликаний захищати цю власність, надаючи їй публічно-правового характеру"[2, с. 169] традиційно покладаються такі важливі для демократичних країн завдання, як захист права власності та забезпечення стабільності цивільного обігу.

Інститут нотаріату існує у більшості країн Європейського Союзу. На наднаціональному рівні він представлений Радою нотаріатів Європейського союзу (CNUE), який є політичним представницьким органом, що об'єднує національні представницькі інстанції нотаріату кожної країни-члена ЄС.

Як відомо, особливості функціонування нотаріату, його організації, обсяг та зміст нотаріальних функцій в різних країнах обумовлюються, головним чином, його юридичною природою. Водночас, незважаючи на все різноманіття типів нотаріатів у світі, всі вони можуть бути класифіковані в межах двох правових систем: романо-германської та англосаксонської, таким чином, ми кажемо сьогодні про дві основні системи нотаріату – латинський нотаріат та англосаксонський. Отже, в контексті євроінтеграційних процесів заслуговує на увагу перш за все питання особливостей латинського (вільного) нотаріату, оскільки саме ця модель притаманна більшості країн Європейського Союзу.

Сьогодні до спільних рис будь-яких національних систем нотаріату латинського типу можуть бути віднесені наступні:

- нотаріус є публічною посадовою особою, що наділена державою повноваженнями, які реалізуються ним від імені та під контролем останньої;
- нотаріус є представником вільної юридичної професії, що знаходить прояв у тому, що він самостійно та за власний рахунок

організує свою роботу і несе повну майнову відповідальність за спричинені збитки;

- основною функцією нотаріуса є надання аутентичного характеру, особливої доказової та виконавчої сили приватним угодам, а також захист публічного інтересу;

- за вчинення нотаріальних дій нотаріус отримує плату – нотаріальний тариф, порядок уплати та розмір якого встановлюються державою і який є основним джерелом самофінансування нотаріальної діяльності;

- обов'язкове членство в професійних утвореннях – нотаріальних палатах, які виконують, серед іншого, адміністративні та контрольні функції за діяльністю нотаріусів [2, с. 164].

Але, незважаючи на вказані спільні риси, сьогодні було б передчасно казати про наявність сформованої системи європейського нотаріату. Більш того, слід зауважити, що на сьогодні ще передчасно казати й про гармонізацію нотаріального законодавства в країнах-членах ЄС, і навіть про наявність "сформованої галузі міжнародного нотаріального права"[3, с.5].

Як зазначається у юридичній літературі, "на сьогоднішньому етапі правового розвитку нотаріальна діяльність, відповідно до законодавства, будується на єдиному стандарті нотаріальної роботи, на основі єдиних правил, що забезпечує визнання та захист прав, оснований на нотаріальних документах" [1, с. 47]. Водночас ст.1.2.1 Етичного кодексу нотаріусів Європи вказує на те, що "нотаріуси повинні намагатися спільного виробити спільне рішення, яке, відповідно до діючого законодавства та інших норм, гарантувало би учасникам всебічний захист їх інтересів" [4]. Інтеграційні процеси у нотаріальній сфері сьогодні мають здебільшого практичний характер: створюються міжнародні професійні об'єднання нотаріусів, відбувається активізація контактів нотаріусів різних країн, проведення міжнародних заходів відповідної тематичної спрямованості тощо. Але подібний підхід навряд чи можна вважати достатнім. Наступним кроком має стати створення надійного правового підґрунтя, яке б забезпечувало можливість визнання за кордоном нотаріальних дій (це особливо важливо, оскільки обсяг нотаріальних дій, що виконуються нотаріусами, може мати значні відмінності в різних країнах) та взаємного виконання доручень тощо. До одного з основних напрямків уніфікації нотаріального законодавства можна віднести й уніфікацію вимог стосовно ведення діловодства (зовнішні реквізити документів, додаткові, уточнюючі повноваження тощо). Метою такої уніфікації є придання всім нотаріальним актам, які було вчинено у відповідності до національного законодавства з врахуванням міжнародних

принципів нотаріального діловодства, транснаціонального характеру, й, таким чином, виключення необхідності додаткової легалізації.

Кожен з окреслених напрямків є невід'ємною складовою євро інтеграційного процесу у нотаріальній сфері і потребує на окреме дослідження.

Література:

1. Ахrameева О. В. Унификация основ нотариальной деятельности в свете глобализационных процессов / О. В. Ахrameева // Нотариальный Вестникъ. – 2010. – 1. – С. 43-49
2. Квитко А. Ф. Основные правовые модели развития нотариата в зарубежных государствах / А. Ф. Квитко // Новый юридический журнал. – 2012. – № 2. – С. 162-174
3. Ралько В. В. Международное нотариальное право и межгосударственная система права : концептуальные подходы, тенденции и закономерности / В. В. Ралько // Нотариальный Вестникъ. – 2010. – №3. – С. 3-13
4. Этический кодекс нотариусов Европы[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mirnot.narod.ru/eurocodex.html>

**ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ДІЯЛЬНІСТЬ
ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ**

Бухтіяров Олексій Анатолійович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації оперативно-розшукової діяльності

Гожий Микола Степанович

бакалавр

Національний університет Міністерства доходів і зборів України

Сучасний рівень розвитку суспільства характеризується стрімким зростанням потоків і обсягів інформації, ускладненням механізмів управління соціальними процесами та явищами. За таких умов впровадження інформаційних систем в діяльність державних органів є обов'язковою умовою їх повноцінного функціонування.

Використанню інформаційних систем у діяльності органів влади присвячено значна кількість досліджень. Особливої уваги заслуговують праці таких науковців як: С. Г. Кулішов, Н.М. Кушнарєнко, Ю.М. Столяров, Г.М. Швецова-Водка та інші.

Сьогодні ми живемо в інформаційному суспільстві, де головним ресурсом є інформація, саме на основі володіння інформацією про всілякі процеси і явища можна ефективно й оптимально будувати державне управління. Діяльність урядових структур містить у собі інформаційну складову, зокрема організацію інформаційних взаємодій із суб'єктами громадянського суспільства в процесі управління державою. Проте у багатьох сучасних державах, порівняно з найбільш розвинутими країнами, спостерігається несерйозне ставлення до використання Інтернет-технологій. Як наслідок - велике відставання у масштабах, технологічному й організаційному рівнях, незважаючи на вжиті заходи. Це свідчить про недостатню готовність урядових структур багатьох країн світу переходити на якісно новий рівень діяльності держапарату.

Заслуговує уваги концепція так званого «електронного уряду», що передбачає публічну діяльність органів державної влади максимально відкритою для громадян. Усі документи, матеріали, рішення і постанови, що не містять зведень, віднесених до обмеженого користування, а також організаційна та поточна інформація розміщуються на електронних сайтах відповідних органів і структур державної влади, від яких вона може бути оперативно отримана будь-яким користувачем мережі. При цьому

користувач, який реалізує своє право на одержання інформації про діяльність органів державної влади через їх сайт (віртуальне представництво) у мережі, заощаджує час, уникає малоефективної рутинної процедури надсилання по офіційних каналах запитів, уникає необхідності численних погоджень чиновників-посередників в інформаційному обміні державної влади з громадянами, а також одержує можливість дізнаватися про матеріали (звичайно, з числа розміщених на сайті), про існування яких він, можливо, і не підозрював. Громадянин може оперативно одержувати інформацію про всі події, що відбуваються в системі владних відносин, а держава, зі свого боку, довідуватиметься про зміни, що відбуваються з її громадянами, що винятково важливо при вирішенні питань у різних гострих і кризових ситуаціях, а також у багатьох випадках запобігає здійсненню помилок.

Отже, впровадження у діяльність системи органів державної влади принципів «електронного уряду» дає змогу будь-якому громадянину, який перебуває як на території держави, так і за її межами, прямо звернутися до конкретного підрозділу конкретного органа державної влади для вирішення певного питання, обминаючи процедуру особистого спілкування з чиновником, який володіє компетенцією для вирішення цього питання.

Література:

1. Марущак А. І. Інформаційне право України : Підручник. – К. : Дакор, 2011. – 456 с.

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ

Горохівська Діана Володимирівна

бакалавр, Національний університет Міністерства доходів і зборів України

В сучасному світі досить актуальною темою є забезпечення інформаційної безпеки, оскільки процес інформатизації суспільства розвивається швидко і непередбачено. Що в свою чергу, призводить до створення єдиного інформаційного простору, в межах якого відбувається збирання, обробка, зберігання та обмін інформацією між суб'єктами, які входять в даний простір, тобто окремими особами, організаціями, державами. Життєдіяльність суспільства визначається рівнем розвитку, якістю функціонування і безпекою інформаційного простору. Інформаційне законодавство України спрямовано на закріплення

державної інформаційної політики, яка передбачає забезпечення безпеки в інформаційній сфері, нормального розвитку технологій та засобів захисту.

Багато дослідників вивчали інформаційну безпеку в цілому. Серед вчених, які в останні роки присвячували свої науково-практичні роботи вивченню та дослідженню певних засобів забезпечення інформаційної безпеки, слід назвати І. Арістова, В. Кальниш, А. Марущак, О. Олійник, В. Петрик, В. Полевий, М. Присяжнюк, О.М. Розум, В. Степанов, Л.Л. Тарангул та інших. Їхні дослідження на даному етапі розвитку інформаційного простору розкривають певні сучасні питання, але проблеми інформаційної безпеки все ще залишається відкритим і актуальним в сьогоденні.

Інформаційна безпека держави - це стан її захищеності, при якому спеціальні інформаційні операції, акти зовнішньої інформаційної агресії, інформаційний тероризм, незаконне зняття інформації за допомогою спеціальних технічних засобів, комп'ютерні злочини та інший деструктивний інформаційний вплив не завдає суттєвої шкоди національним інтересам [1].

Інформаційна безпека має три основні складові: конфіденційність, цілісність і доступність. Конфіденційність належить до захисту чутливої інформації від несанкціонованого доступу. Цілісність означає захист точності і повноти інформації і програмного забезпечення. Доступність – це забезпечення доступності інформації і основних послуг для користувача в потрібний для нього час [2].

Отже, із кожним етапом розвитку науково-технічного прогресу буде зростати важливість питання інформаційної безпеки не лише окремого громадянина, але й суспільства і держави загалом. Інформація стала чинником, який може призвести до значних технологічних аварій, військових конфліктів, зруйнувати цілісність державного управління, фінансову систему, роботу наукових центрів. Ми бачимо, що чим вищий рівень інформатизації суспільства, тим потрібнішою стає надійна інформаційна безпека, оскільки реалізація інтересів людей та держав все частіше здійснюється за допомогою інформатизації.

Література:

1. Фурашев В. Сутність та визначення понять «інформаційна безпека» та «безпека інформації» / В. Фурашев // Правова інформатика. - № 2(34)/2012.
2. Фурашев В. Питання законодавчого визначення понятійно-категоріального апарату у сфері інформаційної безпеки // «Інформація і право». - № 1(14)/2012.
3. Горохівська Д.В., Овдієнко М.Ю., Стасів Т.М. Інформаційне право в системі права: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [«Права

людини: досягнення, проблеми, перспективи»], (м. Тернопіль, 2 жовтня 2013р.) / - Тернопіль: 2013. - С. 108 - 109.

4. Горохівська Д.В., Стасів Ю.М., Глодова Д.В. Захист інформації в органах Державної податкової служби України: матеріали XVIII міжнар. наук.-практ. конф. [«Інформаційні технології в економіці, менеджменті і бізнесі. Проблеми науки, практики і освіти»], (м. Київ, 29 листопада 2012 р.) / – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2012. - С. 129 - 131.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Жаров Анатолій Іванович
кандидат філософських наук, професор

Ногіна Каміла Олександрівна

Федорова Анастасія Ігорівна

Національний університет Міністерства доходів і зборів України

Актуальні проблеми становлення і розвитку правової науки у інформаційній сфері обумовлені розбудовою інформаційного суспільства та входження України у світовий інформаційний простір. Історичний аналіз свідчить, що інформаційна сфера існувала з часу виникнення людства та суспільних відносин. Тому нагальною стає проблема підвищення ефективності інформаційного законодавства, шляхом його подальшого розвитку.

В Україні відбувається стабільний розвиток і структуризація елементів сучасного інформаційного закону як системи економічних, організаційних і правових відносин щодо створення, продажу і купівлі інформаційних ресурсів, технологій продукції та послуг.

Сьогодні цими важливими проблемами, від вирішення яких залежить подальше удосконалення інформаційного законодавства і практики та його застосування присвячені поодинокі наукові праці, що розкривають окремі питання правового регулювання інформаційних правовідносин. Проте, багато правових аспектів цієї проблеми залишаються недостатньо вивченими, крім того, прийняття Доктрини інформаційної безпеки зумовило появу нових напрямків державної політики в інформаційній сфері.

Так, у вітчизняній літературі тривають дискусії щодо сутності правової природи феномена інформації, необхідності виділення із системи

правових відносин інформаційних правовідносин. Важливим є аналіз та удосконалення накопиченого матеріалу, наукового та законодавчо спрямованого на розроблення концепції інформації, як правової категорії, що дозволяє отримати цілісну характеристику інформаційних правовідносин і, в світлі цього, виявити особливості і проблеми правового регулювання інформаційної сфери.

В наш час розвинені країни світу йдуть шляхом цілеспрямованого правового упорядкування відносин у національному інформаційному просторі, що визначається юрисдикцією відповідної держави, приймають необхідні законодавчі акти перебудовують діяльність органів державної влади, які відповідають за формування та реалізацію інформаційної політики.

Аналіз, проведений дослідниками в сфері правового інформаційного поля, свідчить, що інформаційне законодавство не систематизовано, а напрямки державної інформаційної політики визначені різними нормативно-правовими актами. Автори згодні з точкою зору вітчизняних науковців, які відмічають, про відсутність системності в підходах до кодифікації інформаційного законодавства. Це є однією з важливих проблем не тільки регулювання інформаційного законодавства, а й подальшого його формування з урахуванням міжнародного досвіду.

На нашу думку, необхідним є підготовка та прийняття інформаційного кодексу України, який би відповідав рівню розвитку інформаційних відносин та адекватно врегульовував питання функціонування інформаційної сфери.

Інформаційний кодекс має об'єднати, гармонізувати й розвивати норми і принципи суспільних відносин, що визначені в законодавстві України.

Література:

1. Брижко В. М. Про сучасну інформаційну політику/ В. М. Брижко// Правова інформатика.,2009.-2(22),– С 27-40.
2. Новицький А. М. Інформаційне законодавство України: окремі питання систематизації /А. М. Новицький, Т. С. Касанюк//Правова інформатика.,2009.-2(22),– С 12-21.

СУЧАСНИЙ СТАН РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Лазаренко Аліна Сергіївна

курсант, Національний університет Міністерства доходів і зборів України

Інформація в історії розвитку цивілізації завжди відіграє визначальну роль та є основою, базою для прийняття рішень на всіх етапах і рівнях становлення суспільства і держави. Недарма в історії виділяють декілька інформаційних революцій, які безпосередньо пов'язані з кардинальними змінами у сфері виробництва, обробки та обігу інформації, що призвели до радикальних перетворень. В результаті таких перетворень суспільство набувало в певному значенні нових якостей та ознак.

На сьогоднішній день ми можемо цілком впевнено стверджувати, що інформація стала невід'ємною частиною правової сфери суспільства. Тобто, у галузі правознавства повноцінно вживається термін «інформаційні відносини». Про необхідність їх аналізу та дослідження свідчить інтерес багатьох вчених до даної проблематики. Так, науковці М.Я.Швець, Р.А.Калюжний, В.О.Шамрай, В.Д.Гавловський, В.М.Брижко, В.С.Цимбалюк у своїх працях дослідили ряд ключових аспектів правового регулювання інформаційних відносин та розробили базові теоретичні положення сучасного інформаційного права. **Актуальність питання** полягає в тому, що значне зростання ролі інформації та інформаційних технологій у суспільстві породжує активізацію інформаційної діяльності, а тому, відповідно, і необхідність врегулювання останньої, з метою забезпечення правопорядку та безпеки людей.

Метою даної статті є розкриття сучасного стану та перспектив врегулювання інформаційних правовідносин у майбутньому.

Виклад статті. Відомо, що правове регулювання права на інформацію, інших прав, котрі містять інформаційну складову, в Україні не обмежується тільки нормами конституційного права, а є міжгалузевим інститутом, оскільки його складають норми адміністративного, цивільного, кримінального та іншого законодавства, які в структурі своїй містять власні інститути (підінститути, субінститути). У національній правовій системі формується, розвивається спеціальний міжкомплексний інститут – інформаційне законодавство, в системі якого важливе місце посідають закони, підзаконні нормативно-правові акти.

Як правильно зазначає В.А. Копилов, повнота правового регулювання інформаційних відносин в інформаційній сфері може бути досягнута лише в тому випадку, якщо сукупність інформаційно-правових

норм актів інформаційного законодавства "перекриє" всю множинність відносин матриці інформаційних правовідносин стосовно всіх можливих об'єктів інформаційних правовідносин і суб'єктів, які діють в інформаційній сфері.

Національне (державне, публічне) право України має значний масив нормативних актів (законів та підзаконних), які прямо чи опосередковано регулюють інформаційні відносини в суспільстві. За дослідженнями, це 257 Законів, 290 Постанов Верховної Ради (нормативного змісту), 368 Указів Президента, 87 Розпоряджень Президента, 1149 Постанов Кабінету міністрів, 206 Розпоряджень Кабінету міністрів, 1095 нормативних актів міністерств і відомств [3].

Проте, при цьому спостерігаємо той факт, що бракує спеціального законодавчого регламентування окремих питань, зокрема, щодо діяльності, пов'язаної із застосуванням Інтернету в комерційних цілях, стосовно надання відповідних послуг тощо. Унаслідок цього виникає загроза виникнення такого негативного явища, як злочинність в інформаційній сфері.

Д.О.Біленська стверджує, що ступінь розбудови інформаційного суспільства в країні порівняно зі світовими тенденціями є недостатнім. Він не відповідає потенціалу й можливостям держави, причинами чому є: брак координації зусиль державного і приватного секторів економіки з метою ефективного використання наявних ресурсів; низький рівень інформаційного подання України в Інтернет-просторі; наявне відставання держави у впровадженні технологій електронного бізнесу, електронних бірж та аукціонів, електронних депозитаріїв, у використанні безготівкових розрахунків за товари й послуги; недостатня присутність україномовних інформаційних ресурсів та ін [2].

На сьогоднішній день дослідники, які займаються питаннями регулювання правовідносин у інформаційній сфері вбачають його вдосконалення шляхом перебудови інформаційного законодавства.

Залізняк В. вважає, що систематизацію інформаційного законодавства належить здійснювати переважно шляхом кодифікації, а головним результатом останньої повинен стати єдиний нормативно-правовий документ- Інформаційний кодекс України [1].

Кодифікація – включення до новоутворюваного акту нових, відповідаючи вимогам часу норм, ліквідація застарілих, результатом якої є утворення нового, логічно узгодженого нормативно-правового акту вищої юридичної сили, як правило - кодексу. Інкорпорація - впорядкування чинних нормативно-правових актів шляхом їх розміщення за відповідною системою в єдиному збірнику або в іншому виданні без зміни змісту цих документів.

Нарешті, виходимо до висновку, що такі шляхи систематизації розглядуваного законодавства дають можливість його оновити, а саме прибрати старі, не відповідаючи сучасним реаліям норми, усунути суперечливості і термінологічну невпорядкованість, узгодити і згрупувати однорідні нормативно-правові акти, що сприятиме формуванню нового інформаційного законодавства України, відповідаючого вимогам часу.

Література:

1. Залізняк В. Удосконалення інформаційного законодавства України: методологічні засади // Інформаційне право.- 2010.- №2.- С.59-60.
2. Настюк В. Я. Формування системи інформаційного законодавства в Україні // Інформація і право.- 2011.- №2- С.27-31.
3. Віденська Д. О. Шляхи вдосконалення правового регулювання інформаційних правовідносин в Україні // Форум права.- 2013. -№ 1.- С. 60-64.

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ПРОТИБОРСТВО В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Овдієнко Максим Юрійович

Корчинський Михайло Олександрович

Місяць Денис Ігорович

Національний університет Міністерства доходів і зборів України

Розвиток глобального процесу інформатизації, який спостерігається і останні роки ХХІ століття, породив нову соціально-психологічну проблему - проблему інформаційної безпеки людини, суспільства та держави. Багато найважливіших інтересів людини, суспільства держави та й всієї світової цивілізації сьогодні, в певній мірі, визначаються станом оточуючої інформаційної сфери. Тому цілеспрямований вплив на інформаційну сферу з боку зовнішніх чи внутрішніх джерел може завдати серйозного збитку інтересам цілих націй, що є загрозою для їх безпеки.

Так, в умовах формування інформаційного законодавства України, забезпечення і розвитку інформаційного суспільства, повинне проявлятися у реальному забезпеченні конституційних прав і свобод, особистої безпеки, підвищення якості та рівня життя, можливості фізичного, інтелектуального і духовного розвитку. В сучасних умовах

надзвичайно зросли можливості впливу на стан національної безпеки країни несиловими (в традиційному розумінні) методами. Значною мірою цьому сприяє високий рівень інформаційних технологій. Особливої динамічності набули технології інформаційно-психологічного впливу на індивідуальну, групову, масову свідомість. Для їх реалізації використовуються засоби масової інформації, та засоби інформаційно-пропагандистської спрямованості, глобальні комп'ютерні мережі, й програмні засоби розповсюдження в них пропагандистських інформаційних матеріалів і засобів. Розрізняють засоби створення віртуальної реальності, губки, засоби психологічного впливу, засоби генерування акустичних та електромагнітних полів. Засоби масової інформації є найбільш ефективними для здійснення інформаційно-психологічного впливу на великі групи людей, через що їх слід вважати складовою частиною стратегічних сил інформаційної війни.

На особливу увагу заслуговують засоби які поступово модифікують інформаційне середовище. Особливо небезпечні наслідки їх застосування у сфері господарської діяльності. Потужність мережевих технологій збільшується в кілька разів, завдяки впровадженню нових технологій мультимедійної та віртуальної реальності.

Особливу загрозу становить психологічна інформаційна зброя. Правомірно констатувати, що реальність сьогодення є поява інформаційної зброї абсолютно нового рівня, яка використовується проти структур що керують державою, економікою і військовими формуваннями.

Таким чином, основним завданням держави та суспільства по запобіганню, відбиттю і нейтралізації зовнішніх та внутрішніх загроз інформаційній безпеці, в умовах формування інформаційного законодавства України, є створення законодавчої бази забезпечення безпеки в інформаційній сфері, що формує правову основу протидії інформаційним загрозам.

Література:

1. Брижко В.М. Про сучасну інформаційну політику В.М. Брижко // Правова інформатика – 2009 – №2 (22) – с. 27-29.
2. Тихомиров О.О. Діяльнісний підхід у дослідженнях забезпечення інформаційної безпеки: об'єкт і суб'єкт / О.О. Тихомиров // Інформаційна безпека людини, суспільства, держави.- 2012. - №2(9).

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Подлеснова Олександра Василівна

Годимчук Вікторія Олександрівна

Бондарь Анастасія Андріївна

Національний університет Міністерства доходів і зборів України

Історичний аналіз свідчить, що інформаційна сфера існувала з часу виникнення людства та суспільних відносин. Сьогоднішнє поняття інформаційного суспільства міцно увійшло у систему координат сучасного світу.

Як свідчить наукові розробки в цій серії, проведений авторами ідея інформаційного суспільства виникла на початку 60-х років ХХ століття, і до середини 80-х років можливість інформаційної революції була об'єктом всебічних обговорень.

Перші аналітичні дослідження інформаційного суспільства були зроблені ще в 1962 році в роботі «Виробництво і розподіл знань у США» Фріца Махлупа, а потім у дослідженні 1974 року «Інформаційна економіка» Марка Поретса. Європу проблема інформаційного суспільства зацікавила наприкінці 1970-х що було відзначено появою дослідження Р.Поірера «Інформаційний економічний підхід: характеристики, обмеження і можливі перспективи. На початку 1990-х інтерес до інформаційного суспільства, здавалося закінчився, але поява Інтернету знову стимулювала дослідження інформаційного суспільства.

На сьогоднішній день цілісної теорії інформаційного суспільства не існує. Це зумовлено насамперед тим, що дослідження інформаційного суспільства займається ціла низка наук - соціологія, теорія комунікацій, соціолінгвістика, психолінгвістика та ін. А тому, на нашу думку, теорія інформаційного суспільства повинна мати міждисциплінарний характер. Поняття інформаційне суспільство увійшли у світову наукову і суспільно політичну термінологію. Нині існує безліч визначень феномену інформаційного суспільства, його називають постіндустріальним, суспільством знання, науковим.

Значення модернізації поняття інформаційне суспільство в різних країнах демонструють соціально політичні, суспільні наукові перспективи розвитку цього феномену: «національна інформаційна інфраструктура» (США), «інформаційне суспільство», (Рада Європи), «інформаційна мобільність» (Канада, Велика Британія). З огляду на важливість

створенням розвитку інформаційного суспільства, 27 березня 2006 року Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію (A/RES/60/252), що проголосила 17 травня Міжнародним днем інформаційного суспільства.

За цих умов актуальними постають проблеми формування нормативно правової бази у сфері інформаційних відносин та її подальшого розвитку в контексті міжнародних стандартів, реалізації норм міжнародного інформаційного права в законодавство України, а також проблеми його систематизації.

Отже, найближчим часом необхідно створити правове забезпечення розбудови інформаційного суспільства та входження України у світовий інформаційний простір.

Література:

1. Проект концепції реформування законодавства України у сфері суспільних інформаційних відносин[Електронний ресурс].-Режим доступу:<http://www.bezpeka.com/nlib/art512.html>.
2. Панова І.В. Актуальні питання реформування інформаційного законодавства// Право і безпека . - 2010. №5 (37). с. 95-98.

ЗМІСТ

Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права

<i>Асриян Илона Борисовна</i> ПРАВОМЕРНОЕ ПОВЕДЕНИЕ: ПОНЯТИЕ И ПРИЗНАКИ.....	3
<i>Бережанська Вікторія Вікторівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА.....	4
<i>Бондаренко Мар'яна Олександрівна</i> ДЕМОКРАТІЯ ЯК ЦІННІСТЬ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	7
<i>Кузнецова Л.В.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У МАЙБУТНІХ ПРАВНИКІВ.....	10
<i>Мерзляков Костянтин Сергійович</i> ПРАВОВИЙ СТАТУС РАБІВ У ПРАВІ СТАРОДАВНІХ АФІН.....	12
<i>Рудченко Аліна Геннадіївна</i> ЗАХІДНА ТА СХІДНА ХРИСТИЯНСЬКІ ПРАВОВІ ТРАДИЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ В УКРАЇНІ.....	14

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

<i>Кондик Олексій Павлович</i> РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ У РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	19
<i>Фалалєєва Людмила Григорівна</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	23

Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право. Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право

<i>Добрянський Віталій Віталійович</i> ОСКАРЖЕННЯ ДО СЛІДЧОГО СУДДІ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО ТА ПРОКУРОРА.....	29
---	----

Драгус Маріанна Олександрівна ПІДСЛІДНІСТЬ ЯК ІНСТИТУТ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ КРИМІНАЛЬНОГО
СУДОЧИНСТВА.....33

Дячук Василь Іванович ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ
ДОРОЖНЬО–ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД.....37

Оперук Віталій Ігорович, Марчук Інна Леонідівна ЗАГАЛЬНА
ХАРАКТЕРИСТИКА СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ У
ВІДПОВІДНОСТІ ДО ЧИННОГО КПК УКРАЇНИ.....41

Свобода Євгенія Юріївна, Кордас Константин Ігорович МЕХАНІЗМ
ВИКОНАННЯ ПІДПИСІВ ІЗ НАСЛІДУВАННЯМ.....44

Сівак Олександра Вікторівна ПРИМУШУВАННЯ ДО ДАЧІ
ПОКАЗАНЬ ЯК ЧИННИК, ЩО СПРИЯЄ РОЗВИТКУ
ЗЛОЧИННОСТІ.....47

Фандуль Жанна Олександрівна ЗМАГАЛЬНІСТЬ ЯК ОДНА ІЗ
ЗАСАД КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ.....50

Шапортова Ніна Іванівна ЩОДО ПОНЯТТЯ «ЗАВІДОМО
НЕЗАКОННИЙ ПРИВІД» ЗА ЗМІСТОМ СТАТТІ 371 КК УКРАЇНИ.....53

**Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право.
Митне та податкове право. Муніципальне право**

Арутюнова Катерина Ігорівна ЩОДО ПИТАННЯ ПРО
НЕДОТОРКАННІСТЬ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД.....57

Білик Павло Петрович НАПРЯМКИ РЕФОРМУВАННЯ СТАТУСУ
КЕРІВНИХ КАДРІВ АПАРАТУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ:
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ.....59

Гуров Олександр В'ячеславович ФІНАНСОВО-ПРАВОВА
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ
ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....64

<i>Коваль Микола Васильович, Турчиняк Юрій Богданович</i> ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ.....	67
--	----

<i>Літвінова Оксана Володимирівна</i> КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ ЯК УМОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	68
---	----

<i>Савчук Олександр Прокопович, Гожий Микола Степанович</i> СУЧАСНИЙ СТАН АДМІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РОЗУМІННЯ КОРУПЦІЇ, ЇЇ ЗМІСТУ ТА СУТНОСТІ.....	70
--	----

<i>Співак Марина Вікторівна</i> СУЧАСНИЙ СТАН СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	72
--	----

Трудове право та право соціального забезпечення

<i>Гордєєва Ольга Іллівна</i> СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМ ТРУДОВОГО ПРАВА, ЯК СУЧАСНА АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА.....	75
---	----

Екологічне право. Земельне право. Аграрне право

<i>Руденко Микола Павлович</i> ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ЯК ГАРАНТІЇ ЗАГАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ.....	77
--	----

Господарське право. Господарське процесуальне право

<i>Агаркова Євгенія Ігорівна</i> БЛАГОДІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КРЕДИТНИХ СПІЛОК.....	82
---	----

Судові та правоохоронні органи. Адвокатура

<i>Ракул Оксана Володимирівна</i> НОТАРІАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	85
--	----

Право інтелектуальної власності та його захист. Інформаційне право

<i>Бухтіяров Олексій Анатолійович, Гожий Микола Степанович</i> ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ.....	88
<i>Горохівська Діана Володимирівна</i> ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ.....	89
<i>Жаров Анатолій Іванович, Ногіна Каміла Олександрівна, Федорова Анастасія Ігорівна</i> ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	91
<i>Лазаренко Аліна Сергіївна</i> СУЧАСНИЙ СТАН РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН.....	93
<i>Овдієнко Максим Юрійович, Корчинський Михайло Олександрович, Місяць Денис Ігорович</i> ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ПРОТИБОРСТВО В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	95
<i>Подлеснова Олександра Василівна, Годимчук Вікторія Олександрівна, Бондарь Анастасія Андріївна</i> ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	97

Підписано до друку 27.02.2014
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 70 прим.

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідectво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99, 063 300 86 72
E-mail: tooums@ukr.net

